

Det norske  
Arbeiderparti



BERETNING  
1924

OSLO 1925  
ARBEIDERNES AKTIETRYKKERI



DET NORSKE ARBEIDERPARTI

---

# BERETNING

## 1924

UTARBEIDET VED PARTIKONTORET





## Innholdsfortegnelse.

	Side		Side
Innledning . . . . .	1	Arbeidernes Aktietrykkeri . . . . .	37
Centralstyre og landsstyre . . . . .	3	Pressekontoret . . . . .	38
Representasjon . . . . .	3	Partipressen . . . . .	38
Utvalg og komitéer . . . . .	4	Det norske Arbeiderpartis forlag . . . . .	40
Organisasjonsarbeidet . . . . .	6	Leieboerforbundet . . . . .	41
Organisasjonsoversikt . . . . .	7	Arbeiderbevegelsens arkiv . . . . .	42
Agitasjonen . . . . .	8	Konferansemøter . . . . .	42
Agitasjonsreiser . . . . .	8	Kyrre Grepp . . . . .	42
Enkeltforedrag . . . . .	13	Justisfonnet . . . . .	43
1 mai . . . . .	20	Rosa Luxemburg og Karl Liebknecht . . . . .	43
Kvinnesekretariatet . . . . .	25	Suspensjon av stortingsmenn . . . . .	44
Ungdomsfylkingen . . . . .	27	Møteforbudet . . . . .	45
Barnelagsbevegelsen . . . . .	28	Klassejustisen og partiet . . . . .	46
Skolevirksomheten . . . . .	30	Faglige spørsmål . . . . .	49
Journalistkurset . . . . .	32	Partiets internasjonale stilling . . . . .	54
Arbeiderbladet . . . . .	33	Enhetsfront og organisatorisk samling . . . . .	59
Arbeiderpressens samvirke . . . . .	34	Stortingsvalget . . . . .	69

Bilag: Stortingsgruppens beretning.



## Innledning.

Mens året 1923 var preget av den indre strid og partisplittelsen, blev året 1924 et år i kamp mot klassesamfundet. Fra årets første dager med hovedstadens jernarbeidere i hensynsløs kamp mot Arbeidsgiverforeningen, gjennom gatekampene under storkonflikten, mot politi og streikebrytere, møteforbudet, justisforfølgelsene og frem til det stortingsvalg, som tvunget av omstendighetene blev det mest klassepregede valg vårt land hittil har hatt.

Partiets centralstyre har stadig vært samlet til møter og konferanser for å drøfte dagens brendende politiske og faglige begivenheter. Og de avgjørelser som er truffet gir vidnesbyrd om at Det norske Arbeiderparti er det sunde, revolusjonære klasseparti, som forstår å handle under ansvar overfor arbeiderklassen. Nu ved årets utgang har man rett til å si at partiet i hver enkelt vanskelig situasjon hadde evnen til å velge det rette.

I centralstyret og i de forskjellige utvalg og komitéer har samarbeidet vært bedre enn på mange år. Slik som det skal være mellom kamerater og partifeller. Dette er utvilsomt en av de vesentligste årsaker til det gode arbeide som er utført, og en behagelig motsetning til de senere års fraksjonsstyrer.

Organisasjons- og agitasjonsarbeidet har pågått uavbrutt hele året. På foråret blev partiets hele kraft satt inn på å utbedre skaden som var lidd ved partisprengningen. Og ved sommerens begynnelse var partiavdelingene overalt fullt beredt til å ta fatt på agitasjonsarbeidet. Resultatet av stortingsvalget, og for øvrig partiets sterke stilling rundt i landet, gir beskjed om at partifeller og avdelinger har arbeidet godt.

Blandt annet på grunn av partiets dårlige økonomi er opplysningsarbeidet forsømt i året som gikk.<sup>1</sup> Utenom dagskolekurset og journalistkurset er lite gjort. Nu da partiorganisasjonen på de aller fleste steger er helt færdigorganisert og partipressen i orden, må arbeidskraft og penger i større grad enn tilfelle har vært i de siste år på ny kunne anvendes til et mere virksomt opplysningsarbeide.

Partiets centralstyre har to ganger i det forløpne år kommet i direkte kamp med myndighetene og landets regjering. Begge ganger har centralstyret fast og bestemt satt sin vilje op mot Regjeringen, og begge ganger måtte Regjeringen gi tapt.

Første gang under storkonflikten, da Oslos politimester nedla forbud mot avholdelse av møter og demonstrasjoner på byens gater og plasser. Cen-

tralstyret meddelte Regjeringen at Det norske Arbeiderparti anså sig forpliktet til å bryte møteforbudet. Regjeringen gav centralstyret en „advarsel“, men da partiet allikevel bestemte sine møter gav Regjering og politimester opp, og ophevet forbudet.

Før valget gjorde myndighetene fortvilede forsøk på å få fengslet partiets tillitsmenn, som var dømt for sin deltagelse i militæretreikagitasjonen. Partiet tvang venstre regjeringen til å ta stilling til spørsmålet. Regjeringen stilte sig bak påtalemyndigheten og godkjente kravet om arrestasjonen. Centralstyret besluttet da å gi de dømte partifeller ordre om å bli i frihet til over valget, for at de kunde delta i agitasjonsarbeidet. Bare formannen, som blev tilbake på partikontoret, blev arrestert. De andre var i frihet til over valget.

Partiet har stadig deltatt i drøftelsen av alle faglige spørsmål av interesse og efter hvert behandlet alle begivenheter av betydning for arbeiderklassen og partiet.

På et par møter og konferanser i Sverige har vårt parti vært representert og dessuten på en internasjonal konferanse i Berlin. Innbydelsen til å sende representanter til Den kommunistiske Internasjonales 5. verdenskongress i Moskva blev derimot efter en del korrespondanse avslått.

Det samlingsforslag som blev utsendt fra partiets landsmøte har også hatt og vil utvilsomt også for fremtiden få stor betydning. I første omgang førte det riktignok ikke til noget påviselig resultat, men at det var et riktig grep av Det norske Arbeiderparti vil nok begi enhetene i de nærmeste år vise.

Resultatet av stortingsvalget var en dom over de to splittelsesparter og en godkjennelse av Det norske Arbeiderpartis gjerninger og dets opptreden i vanskelige situasjoner.

I året som gikk måtte Det norske Arbeiderparti påta sig den ansvarsfulle og vanskelige oppgave å føre de norske arbeidere frem gjennom de mange kamper mot en hensynsløs og godt rustet motstander. Kapitalistklassen og dens håndlangere forstod dette, og slagene fra den kant falt oftest og tyngst på vårt parti. Og i denne sin kamp fikk kapitalistklassen god støtte av de to andre arbeiderpartier. Særlig Norges kommunistiske Parti har gjennom hele året ført en avsidig kamp mot vårt parti, som alltid søkte å hindre partipolitiske spekulasjoner med arbeiderklassens interesser.

Det norske Arbeiderparti går organisatorisk styrket ut av året 1924. Den norske arbeiderklasse har gjennom valget utpekt vårt parti som *klassens* parti her i landet. I sin faste og bestemte, alltid praktisk revolusjonære og virkningsfulle opptreden i dagens kamper, har Det norske Arbeiderparti erhvervet sig retten til å kalles et revolusjonært klasseparti. Og denne rett skal vi verne om.



## Centralstyre og landsstyre.

### *Sammensetning.*

Centralstyret hadde i året følgende sammensetning: Oscar Torp, formann, Edvard Bull, viceformann, Einar Gerhardsen, sekretær, Martin Tranmæl, redaktør, Alfred Madsen, Ingvald Rastad Rolf Hofmo, Johannes Johannessen, Mathias Fredstie, Gunnar Bråthen, Ole O. Lian som representant fra Landsorganisasjonen, Sigrid Syvertsen formann i kvinnesekretariatet og Håkon Meyer fra Ungdomsfylkingen.

Suppleanter: Harry Nilssen, Vm. Nielsen, Charles Syvertsen, Torbj. Henriksen og Øistein Martinsen. Knut Eng suppleant for Lian, Rachel Grepp for Sigrid Syvertsen og Nils Hønsvald for Meyer.

Landsstyrets medlemmer forøvrig: Magnus Johansen, Østfold, Johan Bratvold, Akershus, Oscar Nilssen, Hedmark, Nils Steen, Buskerud, Sverre Hjertholm, Vestfold, Ole Moen, Telemark, Ole Øisang, Sørlandet. Nils Norheim, Stavanger, Ivar Rikheim, Sogn og Fjordane, Rudolf Kanestrøm, Møre, Johan Nygårdsvold, Sør-Trøndelag, Ivar Årseth, Trondhjem, John Ålberg, Nord-Trøndelag, Gitta Jønsson, Nord-Norge og Moan, Nord-Norge.

Suppleanter: Konrad Knudsen, Drammen, H. Haugli, Vestopland, Emil Åse, Rogaland, Wilhelm Jakobsen, Namdalen og Ingvald Bækken, Kongsvinger.

### *Møter.*

Centralstyret har avholdt 50 møter og behandlet i alt 509 saker. Landsstyret har vært samlet en gang og hadde tre møter hvor det blev behandlet 27 saker. Centralstyret har dessuten hatt et fellesmøte med stortingsgruppen, 2 fellesmøter med ungdomsfylkingens centralstyre, et fellesmøte med Kristiania Arbeiderpartis styre og 4 konferansemøter. I alt er avholdt 61 møter og behandlet 552 saker.

Landsstyremøtet lørdag 5 april og følgende dage behandlet beretning for 1923 og 1924 og regnskaper for 1923 og budgetter for 1924. Dessuten partipressens økonomi, stortingsvalget og herunder enhetsfronten, samlingskongress, nominasjonsreglene og forbudsspørsmålet, samt de internasjonale forbindelser.

### **Partikontoret.**

Da Oscar Torp og Einar Gerhardsen kort før valget blev innsatt i fengsel overtok Gunnar Bråthen arbeidet på partikontoret.

Det øvrige personale på partikontoret har vært en kasserske, en kontor-dame og en visergutt.

### **Representasjon.**

Martin Tranmæl har vært partiets representant i Landsorganisasjonens sekretariat, med Oskar Torp som varamann. Under Tranmæls og Torps

fengselsophold møtte Ingvald Rastad i sekretariatet. I Ungdomsfylkingens centralstyre har Oscar Torp vært representant og Einar Gerhardsen og Gunnar Bråthen varamenn. I stortingsgruppens styre Tranmæl, Torp og Rastad.

På det svenske kommunistpartis første kongress etter splittelsen den 6 og 7 september i Stockholm møtte Tranmæl som vårt partis representant.

På en konferanse i Stockholm med Angelica Balabanov og en del svenske partifeller møtte Edvard Bull og på det internasjonale informasjonsbyrås møte i Berlin 28 desember møtte også Bull.

På fylkesmøtet i Hordaland søndag 10 februar møtte Rolf Hofmo. Hedmark 1 og 2 mars møtte Oscar Torp. Vestopland 16 mars Oscar Torp. Leieboerlandsmøtet 23 mars Vm. Nielsen og Nanna Broch. Aust-Agder 12 og 13 mars Nils Hønsvald. Vestfold 30 mars Oscar Torp. Buskerud 30 mars Vm. Nielsen. Bladmøte på Kongsvinger 30 mars Rolf Hofmo. Fylkesmøte i Sogn og Fjordane 17 april Ole Øisang. Fylkesmøte i Rogaland 18 april Nils Norheim. Østfold 26 og 27 april Oscar Torp. Namdalen 24 og 25 mai Einar Gerhardsen. Sør-Trøndelag 8 og 9 juni Martin Tranmæl. Helgeland 21 og 22 juni Harald Langhelle. Landarbeiderkonferanse for Akershus 22 juni Øistein Martinsen og Gunnar Lund. Kretsmøte i Sætedalen 29 juni Ole Øisang. Fylkesmøte i Inn-Trøndelag 19 og 20 juli Ivar Årseth. Nominasjonsmøte 5 august på Elverum Oscar Torp. Nominasjonsmøte for Nord-Norges byer i Tromsø 25 august Gunnar Bråthen. Fylkesmøte i Nordland 25 august Peder Løwe. Kvinnekonferanse for Akershus 31 august Martin Tranmæl. Nominasjonsmøte for Oplandsbyene på Hamar 7 september Einar Gerhardsen. Fylkesmøte i Møre 14 september Rudolf Kanestrøm. Fylkeskonferanse i Vestfold 30 november Gunnar Bråthen. Fellesmøte på Elverum 30 november Vm. Nielsen.

### Utvalg og komitéer.

*Agitasjonsutvalget:* Einar Gerhardsen, formann, Oscar Torp, Martin Tranmæl, Thina Thorleifsen og Rolf Hofmo.

Agitasjonsutvalget har hatt 17 møter og behandlet i alt 189 saker. Foruten det almindelige organisasjons- og agitasjonsarbeide har utvalget behandlet spørsmåle omt ansettelse av fylkessekretærer, kontingentmerker, ordning med partiets talere, agitasjonsukene stortingsvalgene og bidragskupongene.

*Det faglige utvalg:* Oscar Torp, formann, Einar Gerhardsen, sekretær, Ingvald Rastad, Ole O. Lian, Martin Tranmæl, Edvard Mørk, Gunnar Bråthen og M. Fredstie.

Det faglige utvalg har hatt 12 møter og behandlet 26 saker. Av de saker som er behandlet kan nevnes: Jernkonflikten, aksjonen mot gulltolltillegget, kooperasjonens stilling under faglige konflikter, stillingen til Den



røde faglige internasjonale, partiets faglige retningslinjer, samorganisasjonenes landskonferanse og en del andre saker.

*Det internasjonale utvalg:* Edvard Bull, formann, Håkon Meyer, sekretær, Oscar Torp, Martin Tranmæl, Erling Falk, Alfred Madsen og Vm. Nielsen.

Det internasjonale utvalg har hatt 6 møter og behandlet 12 saker, deriblandt Ungdomsfylkingens uttalelse om de internasjonale spørsmål, en henvendelse fra Bryggearbeidernes Forening i Oslo, innbydelsen til den 5. verdenskongress i Moskva og til konferansen i Berlin.

*Det kooperative utvalg:* Jens Teigen, formann, O. Ripnes, sekretær, Ida Hillestad, Sigrød Syvertsen og Johan Nygårdsvold.

Utvalget har hatt ett møte og behandlet 2 saker. Der er utsendt en skrivelse til partiforeningene. Formannen har likeledes besvart en del skrivelser som er innkommet til partikontoret om kooperative spørsmål.

*Kommuneutvalget:* Adolf Indrebø, formann, Ingvald Rastad, sekretær, K. M. Nordanger, Johan Leira, Olav Steinnes, Carl Andersen og Olav Solumsmoen.

Utvalget har hatt 5—6 møter og behandlet forskjellige kommunale saker. Indrebø og Nordanger forestod en tid redigeringen av Det 20 Århundredes kommunespalte. Der er omsendt et cirkulære til partiforeningene.

*Jordbruksutvalget:* Chr. Hornsrud, formann; O. H. Tokerud, sekretær, Svend Skaardal, A. Moan, Tor Lundtveit, Oscar Nilssen, Gunnar Lund og Vm. Nielsen.

Utvalget har hatt et møte og behandlet tre saker. Stortingsarbeidet og spørsmål som kommer inn under jordbruksutvalget, spørsmålet om på ny å utgi „Arbeiderbonden“ og spørsmålet om organiseringen av skogs- og landarbeiderne, og stillingen til Småbrukerforbundet.

*Fiskeriutvalget:* Aldor Ingebrigtsen, formann, Sverre Sivertsen, sekretær, Kr. Tønder og Olav Eriksen.

Fiskeriutvalget har hatt to møter og behandlet 6 saker. De enkelte medlemmer av utvalget har stått i forbindelse med fiskerne på de forskjellige kanter av landet. En del praktiske spørsmål som vedrører fiskerne er behandlet, dessuten har utvalget utarbeidet forslag til fiskerposten på partiets stortingsprogram.

*Skolekomitéen:* Edvard Bull, formann, Aksel Zachariassen, sekretær, Alfr. Trønsdal, Trond Hegna, Ole O. Lian, Knut Eng og A. Bratvold. De tre siste som representanter for Landsorganisasjonen. Charles Syvertsen og Håkon Meyer som suppleanter.

Komitéen har hatt tre møter og på disse behandlet spørsmål i forbindelse med partiskolens kursus våren 1924.

*Forlagskomitéen:* Oscar Torp, formann, Sverre Sivertsen og fra ungdomsfylkingen Arne Ording. Forlagschefen Haakon Meyer har fungert som sekretær.

Komitéen har holdt 6 møter og behandlet 31 saker.

*Bankkomitéen:* Chr. Hornsrud, formann, Edvard Bull, Sverre Sivertsen, Alfred Madsen og Erling Falk.

*Leieboerutvalget:* Inntil leieboerlandsmøtet i mars var Harry Nilssen partiets represensant i Leieboerutvalget og Hanna Adolfsen varamann.

*Økonomisk Samvirke:* I Arbeiderpressens økonomiske Samvirke var Oscar Torp og Vm. Nilsen partiets representanter i styret og Vm. Nielsen, Peder Løwe, Isak Lundsrud, Borgar Steinseth og Nils Vik medlemmer av representantskapet.

*Arbeidernes Aklietrykkeri:* Oscar Torp, Ole O. Lian, Chr. H. Knudsen og Martin Tranmæl.

### **Organisasjonsarbeidet.**

Første halvdel av 1924 gikk med til gjenopbygningsarbeidet etter splittelsen. Ikke bare fylkes- og kretspartier, men også en rekke lokale partiavdelinger var ødelagt og revet istykker. Det var nødvendig å sette hele partiets kraft inn på å få gjenreist organisasjonene.

Ved årsskiftet var det bare fem av de gamle fylkes- og kretspartier som ikke var reorganisert. Det var partiene i Vest-Opland, Setesdalen, Hordaland Sogn og Fjordane og Malangen. I Vest-Opland, Hordaland og Sogn og Fjordane blev det av centralstyret, efter konferanse med partifeller på de enkelte steder, opnevnt midlertidige styrer som fikk i oppdrag å forestå partiarbeidet og innkalle møter til valg av regulære styrer. Setesdalenes kretsparti besluttet, da årsmøtet endelig blev avholdt, å opretholde sitt medlemskap i Det norske Arbeiderparti. Våre partifeller i Tromsø tok sig av organisasjonsarbeidet i Malangen, og medlemstallet der er allerede mere enn fordoblet.

Fylkespartier omfattende både by og land har vi fremdeles i Østfold, Akershus, Hedmark, Vestfold, Telemark, Vestagder, Hordaland, Sogn og Fjordane, Møre, Sørtrøndelag og Finmark.

Drammen og Kongsberg bypartier forhandler med Buskerud fylkesparti om sammenslutning. I Rogaland står Stavanger og Haugesund bypartier fremdeles utenfor fylkespartiet.

I Opland er der to kretspartier, Gudbrandsdalens kretsparti med sete i Lillehammer og Opland fylkesparti med sete i Raufoss. I Austagder er Setesdalen eget kretsparti, i Nordtrøndelag, Namdalen og i Nordland fylke har Helgeland eget kretsparti. I Troms er der tre kretspartier. Senjen, Trondenes og Nordre Troms. Det siste omfattende det gamle Malangen og Lyngen kretsparti og Tromsø byparti.

Partiet har nu, som for et år siden, 15 fylkespartier, 9 kretspartier og 7 enkeltstående bypartier. I alt 31 organisasjoner.

Partiavdelingene er nu flinkere til å sende rapporter, men det er enda ikke godt. Derfor er det ikke mulig å gi en så fyldig og riktig organisasjonsoversikt som det kunde være av interesse å ha. Nedenstående oversikt er så nøyaktig som det på grunnlag av de foreliggende rapporter og innhentede opplysninger er mulig for partiet å gi.

*Organisasjonsoversikt ved årsskiftet 1924—1925.*

Nr.	Organisasjon	Antall			Antall foreninger.	Antall medlemmer.	Derav kvinner.
		herreds-partier.	by-partier.	komm. uten partifor.			
1	Østfold . . . . .	21	4	8	48	1 150	200
2	Akershus . . . . .	17	1	4	100	2 800	400
3	Hedmark . . . . .	17	2	5	79	1 400	136
4	Gudbrandsdalen . . . . .	-	1	-	13	320	63
5	Opland . . . . .	-	1	-	18	900	250
6	Buskerud . . . . .	17	0	8	80	2 700	500
7	Vestfold . . . . .	18	5	8	39	896	229
8	Telemark . . . . .	-	5	-	41	1 787	73
9	Aust-Agder . . . . .	4	3	16	15	423	33
10	Setesdalen . . . . .	-	0	-	7	72	12
11	Vest-Agder . . . . .	-	3	-	26	500	100
12	Rogaland . . . . .	-	0	-	21	350	75
13	Hordaland . . . . .	-	0	-	7	250	60
14	Sogn og Fjordane . . . . .	-	0	-	9	280	40
15	Møre . . . . .	4	2	-	40	900	110
16	Sør-Trøndelag . . . . .	13	0	23	45	1 118	199
17	Inn-Trøndelag . . . . .	2	2	-	20	460	120
18	Namdalen . . . . .	2	0	-	22	650	140
19	Helgeland . . . . .	0	0	-	17	400	60
20	Nordland . . . . .	-	3	-	15	600	120
21	Trondenes . . . . .	-	0	-	6	130	20
22	Senjen . . . . .	-	0	3	6	120	15
23	Nordre Troms . . . . .	-	1	-	17	202	79
24	Finnmark . . . . .	-	4	-	20	500	75
25	Oslo . . . . .	-	-	-	108	19 000	3 500
26	Kongsberg . . . . .	-	-	-	4	132	50
27	Drammen . . . . .	-	-	-	23	900	144
28	Stavanger . . . . .	-	-	-	15	600	87
29	Haugesund . . . . .	-	-	-	4	130	45
30	Bergen . . . . .	-	-	-	3	105	25
31	Trondhjem . . . . .	-	-	-	15	619	79
	Tilsammen	-	44	-	883	40 394	7 139

Av oversikten fremgår at partiets samlede medlemstall er omtrent uforandret siden ifjor. I enkelte partier er det tilbakegang og i andre fremgang. Tilsammen blir det en fremgang fra forrige års oversikt på 134 medlemmer.

Når det fra enkelte partier meldes om tilbakegang, så skyldes dette neppe en reel tilbakegang. Over hele landet er der jo i året som gikk drevet et intenst agitasjonsarbeide, og i de fleste fylker er der også opprettet flere nye avdelinger. Årsaken til at det allikevel i år, for en del partiers vedkommende, rapporteres et mindre medlemstall enn sist, er delvis den at de ifjor ikke hadde en pålitelig oversikt og kanskje av den grunn satte medlemstallet for høit. Eller, og det er tilfellet med flere partier, rapporteres der mindre medlemmer enn det i virkeligheten er, bare for å spare på kontingentutgiftene. Dette må imidlertid ikke forekomme. Resultatet blir at man får et falsk bilde av partiets styrkeforhold, og alle hensyn tatt i betraktning kan det bare skade partiet. Også de enkelte avdelinger som mener sig å ha en fordel av det.

Tilsammen har partiet nu 883 foreninger. Det er 38 mindre enn ifjor. En nedgang som ikke skyldes tap av foreninger, men som er forårsaket av sammenslutninger og omorganisering på de forskjellige steder.

### **Agitasjonen.**

Allerede i januar måned la agitasjonsutvalget slagplanen for årets agitasjon frem til stortingsvalget. Januar og februar blev benyttet til den siste innsjutt i kampen mot partisplittene. De to første ukene i mars skulde være innledningen til en landsomfattende offensiv for opprettelse av nye foreninger og styrkelse av partiorganisasjonene. Og tiden frem til 1 mai skulde benyttes til agitasjonen for hvervning av medlemmer til partiet og fortsatt styrkelse av partiorganisasjonen, så de fullt ferdige og arbeidsdyktige var beredt til den omfattende kamp utad som sommeren og høsten skulde brukes til.

I de to spesielle agitasjonsukene i mars blev der utført et utmerket arbeide av de forskjellige partiorganisasjoner. Der blev stiftet en rekke nye partiforeninger og flere partigrupper innen fagforeningene. Partiavisene og „Det 20. Århundrede“ fikk en masse nye abonnenter og de gamle partiavdelinger øket tilslutning.

Beretning over agitasjonen foran stortingsvalget kommer med under oversikten over stortingsvalget.

### **Agitasjonsreiser.**

#### *Oscar Torp i Hordaland og Rogaland.*

Fra torsdag 31 januar til torsdag 7 februar reiste Oscar Torp i Hordaland og Rogaland. Han talte på følgende steder: Arna, Laksevåg, Hauge-sund (2), Stavanger (3), Sandnes, Jørpeland, Ålgård og Sogndal. Tilsammen 11 foredrag for 1550 tilhørere. Partiforening blev stiftet på Ålgård.



*Rolf Hofmo i Hordaland og Sogn.*

Fra 9—17 februar reiste Rolf Hofmo i Hordaland og Sogn. Han talte på følgende steder: Dale, Arna, Odda, Voss (2), Høyanger (2) og Vadheim. Partiavdeling blev stiftet i Høyanger. I alt 8 foredrag for 600 tilhørere.

*Thina Thorleifsen i Agder.*

Fra 9—19 februar talte Thina Thorleifsen i Aust- og Vest-Agder på følgende steder: Arendal (2), Eydehavn, Kristiansand (2), Evje, Vennesla, Mosby og Mandal (3). Kvinnegruppe blev stiftet på Eydehavn og kvinneforening på Evje. I alt 11 foredrag for 425 tilhørere.

*Aksel Zachariassen i Østfold.*

Aksel Zachariassen var en kort tur i Østfold fra 19—24 februar. Han talte på følgende steder: Kråkerøy, Fredrikstad, Torsnes, Sarpsborg (2), Greåker og Borgenhaugen. I Fredrikstad blev der tegnet medlemmer til ny partiavdeling. I alt 7 foredrag for 1 620 tilhørere.

*Lars Heiberg i Lofoten.*

Lars Heiberg talte på 5 møter i Lofoten under fisket. 2 foredrag i Svolvær og 3 i Kabelvåg. Tilsammen 5 foredrag for 1 250 tilhørere.

*Martin Tranmæl i Trøndelag.*

I tiden 15—23 mars holdt Martin Tranmæl foredrag på følgende steder i Trøndelag: Heimdal, Trondhjem (2), Hommelvik, Byåfoss, Steinkjær, Værdal, Skogn, Orkanger, Løkken (2), Melhus og Stavne. Tilsammen 13 foredrag med 3 000 tilhørere.

*Gitta Jønsson i Telemark.*

I midten av april reiste Gitta Jønsson i Telemark og talte der på følgende steder: Langesund, Kragerø (2), Tåterøy, Notodden og Rjukan (2). I alt 7 foredrag for 700 tilhørere.

*Einar Gerhardsen i Namdalen.*

I forbindelse med deltagelsen i årsmøtet i mai holdt Einar Gerhardsen en del foredrag i Namdalen. Han talte på følgende steder: Namsos, Hunn (2), Ranumsletta, Medjå i Grong, Harran, Høylandet, Salsnes, Hestvik, Lund, Salsbruket, Kolvereid, Klinga og Bangsund. I alt 14 foredrag for 825 tilhørere.

*Ole Øisang i Sogn.*

I tiden fra 13 til 27 april talte Ole Øisang på følgende steder i Sogn: Vadheim, Høyanger (3), Leikanger, Solvarn, Lærdal (2), Øvre Lærdal og Flåm. Dessuten to foredrag i Bergen og et på Voss. I alt 13 foredrag for 800 tilhørere.

*Daniel Vikin i Vest-Agder.*

I tiden fra 8 til 16 juli talte Daniel Vikin på følgende steder i Vest-Agder: Hægland, Søgne, Tveit, Søraudnedal, Mandal og Kristiansand (2). Tilsammen 7 foredrag for ca. 1000 tilhørere.

*Alfred Madsen i Nordland.*

Fra 29 august til 16 september reiste Alfred Madsen i Nordland og talte på følgende steder: Bangsund, Namsos, Ranumsletta, Rørvik, Bodø, Straumsnes, Fauske, Sulitjelma, Finneid, Leivseth, Rognan, Sigerfjord, Maurnes, Sortland, Stokmarknes, Svolvær og Sandnessjøen. I alt 19 foredrag for tilsammen 4600 tilhørere.

*Svend Skårdal i Rogaland.*

I september reiste Svend Skårdal i Rogaland og talte på følgende steder: Sauda, Hillerød, Sogndal, Gandalen, Ålgård, Bryne, Høyland, Jørpeland og Kopervik. I alt 9 foredrag.

*Peder Løwe i Sogn og Fjordane.*

Fra midten av september til først i oktober reiste Peder Løwe i Sogn og Fjordane og talte på følgende steder: Vadheim, Høyanger (2), Flåm, Lærdal, Lærdalsøren, Sogndal, Årdal, Florø, Dale, Flekke, Rygg, Sandane, Breim, Bjørkeli, Førde, Viksdal, Sande, Bygstad og Nordfjordeid. I alt 20 foredrag.

*Peder Løwe i Hordaland.*

Siste uke før valget talte Peder Løwe på følgende steder i Hordaland: Nestun, Vaksdal, Odda (3) og Tyssedal. I alt 6 foredrag.

*Hilmar Knutsen i Nord-Trøndelag.*

Hilmar Knutsen reiste før valget i Nord-Trøndelag. Hans tur varte i 14 dage og han holdt i alt 16 foredrag.

*Sverre Sivertsen rundt kysten.*

Før valget holdt Sverre Sivertsen foredrag i byene langs kysten. I Risør, Arendal, Kristiansand, Sandnes, Stavanger, Haugesund og Bergen. Ialt 7 foredrag.

*Zetha Høglund i Norge.*

Vår kjendte svenske partifelle Zetha Høglund var en lynvisitt her i landet like før valget og talte under overveldende stor tilslutning og interesse på følgende steder: Gjøvik, Hamar, Trondhjem, Hommelvik, Ranheim, Lillehammer, Oslo, Bergen, Stavanger og Jevnaker. Ialt 10 foredrag.

*Nils Hønsvald i Agder.*

Fra 22 mars til 2 april var Nils Hønsvald på agitasjon for partiet og fylkingen. Han holdt ialt 16 foredrag.



*Ola Børresen i Helgeland.*

I tiden 15 mai til 9 juli reiste Ola Børresen i Helgeland. Han drev agitasjon under hånd og holdt dessuten foredrag på følgende steder: Skarmodal, Skaland, Brønnøysund, Lund, Malm, Nerås, Tosenfjord, Hommelstø, og Korgen. I Lund blev det stiftet ny partiforening. I alt holdt Børresen 10 foredrag for 510 tilhørere.

*Peder Løwe i Møre.*

Peder Løwe holdt endel foredrag i Møre i mai måned. Det var forutsetningen at han skulde fortsette i Fjordane, men det blev bare et møte der da det ingenting var arrangeret. Løwe talte på følgende steder: Veblungsnes, Molde, Aalesund (2) Spjelkavik og Florøy. Utvalg til konstituering av partiforening blev nedsatt på Veblungsnes. I alt holdt Løwe 6 foredrag på turen for tilsammen 1000 tilhørere.

*Peder Løwe i Nordland.*

I juli og august var Peder Løwe på agitasjon i Nordland. Turnéen varte i 46 dager og han holdt foredrag på følgende steder: Bodø (3), Valnesfjord, Sulithjelma, Fineide, Leivset, Mo i Ranen, Hemnesberget, Svolvær, Henningsvær, Bolstad, Buksnes, Sørvågen, Narvik, Tysfjorden (2), Ankenes (2), Håvik, Ballangen (3) og Rognan. I alt 25 foredrag for 2000 tilhørere.

*Harald Langhelle i Møre.*

Først i oktober reiste Harald Langhelle en kort tur i Møre og talte på følgende steder: Ålesund, Molde, Meisingset, Tingvoll, Kristiansund (2) og Nordlandet. I alt 7 foredrag for 2800 tilhørere.

*Hilmar Knutsen i Møre.*

Fra 24 august til 28 september holdt Hilmar Knutsen foredrag på følgende steder i møre: Norstein, Veblungsnes, Ådalsnes, Hjørungvåg, Øistad, Volden, Dombaas, Ålesund (2), Kristiansund, Råket, Bratvær, Veiholm, Ekelsøy, Henda, Vevang, Farstad, Hustad, Bud, Aurosen, Aukra, Frænd, Hjæset, Kleive, Tjelle, Eidsvåg, Visdal og Nesjestranden. Tilsammen 28 foredrag for 1645 tilhørere.

*Gunnar Braathen i Finnmark.*

Fra 22 august til 22 september talte Gunnar Braathen i Tromsø og i Finnmark på følgende steder: Tromsø (2), Jacobsnes, Kirkenes (2), Bjørnevand, Kiberg, Kjøllefjord, Skjøtningsberg, Medhavn, Kiby, Ekerøy, Krampen, Skolelv, Billefjord, Rafsbotten, Tverelvdalen, Bosekop og Elvebakken. I alt 20 foredrag for 1500 tilhørere.

*Henry Bernsen i Vestopland.*

Fra 10 til 20 oktober reiste Henry Berntsen i Vestopland på agitasjon for partiet før stortingsvalget. Han drev en iherdig husagitasjon og deltok i en del møter arrangert av andre politiske partier, dessuten delte han ut valgmateriell og stemmesedler. Han holdt foredrag på følgende steder: Reinli (2), Bagn (2), Aurdal, Fagernes og Trevand. I alt 7 foredrag for 250 tilhørere.

*Oscar Torp i Nord-Trøndelag.*

I slutten av august og første av september var Oscar Torp i Trøndelag og talte på følgende steder: Trondhjem (2), Skogn, Levanger, Vuku, Stiklestad, Verdal, Sunnan, Byafossen, Follaossen, Venneshavn, Steinkjer, Sparbu, Røra, Innerøy, Frosta, Stjørdalen, Meråker, Gudaa og Lillehammer. I alt 23 foredrag for 2535 tilhørere.

*De „eftersøkte“ på agitasjon.*

Da alle forsøk fra partiets side på å få utsatt avsoningen av straffen for de dømte partifeller til over valget var fruktesløse, besluttet centralstyret som bekjent at de dømte skulde bli i frihet og delta i valgarbeidet. De dømte reiste med en gang ut av byen og virket på forskjellige steder. Politiet gjorde sikkert sitt beste for å få tak i dem, eftersøkte dem i „Polititidende“ og virket på annen måte, men det lykkes ikke.

Meyer, Hønsvald, Zachariassen, Hofmo, Hoff og Gerhardsen var alle i frihet og i virksomhet til over valget.

*Håkon Meyer.*

Håkon Meyer reiste til Hordaland og holdt foredrag på forskjellige steder der og reiste senere til Sørlandet, da politiet kom på spor etter ham i Hordaland.

*Aksel Zachariassen.*

Aksel Zachariassen reiste til Stavanger og hjalp til med redigeringen av avisen der, da Olsen Hagen var innsatt i Botsfenglet. Politiet eftersøkte ham imidlertid på redaksjonen, og det var av den grunn vanskelig for ham å opholde sig der. Han reiste derfor ut på agitasjon og holdt følgende foredrag i Rogaland fylke: Jørpeland, Kopervik, Oltesvik, Gilje, Oltedal, Sauda (2), Sandnes og Stavanger. Tilsammen 9 foredrag for 3900 tilhørere.

*Nils Hønsvald.*

Nils Hønsvald reiste til Kristiansand for å vikariere for Øisang som da blev frigjort til agitasjonsarbeidet. Hønsvald holdt herunder også en del foredrag i Kristiansand og nærmeste distrikter. Nogen dager før valget reiste han til Telemark og Buskerud og holdt en rekke foredrag der. I alt på hele turen 16 foredrag.

*Rolf Hofmo.*

Rolf Hofmo virket i Telemark. Han deltok sammen med fylkespartiets formann i valgarbeidet, var med å redigere valgavisen for fylket og holdt dessuten følgende foredrag: Skien, Notodden, Gråten, Heddal, Brevik, Nordagutu, Lisleherad og Farvolden (2). Tilsammen 9 foredrag.

*Einar Gerhardsen.*

Einar Gerhardsen reiste til Vest-Agder og senere til Aust-Agder og holdt der foredrag på følgende steder: Evje, Vennesla, Kristiansand (2), Mandal, Farsund, Arendal, Arnevik, Eydehavn (2), Hisø og Salterød. I alt 12 foredrag for 1 305 tilhørere.

*Håkon Hoff.*

Håkon Hoff opholdt sig i Trøndelag og deltok i valgarbeidet der på forskjellige steder. Han holdt 4 foredrag.

**Enkeltforedrag.**

*Martin Tranmæl:* Rena, Elverum, Hernes, Sørskogbygda, Jømna, Høibråten, Bærum, Sandvika, Slemmestad, Hyggen, Asker, Skotterud, Østmarka, Kongsvinger, Øraker, Siljan, Skotfoss, Porsgrunn, Gråten, Abildsø (2), Moss, Skien (2), Brevik, Drammen, Sandefjord, Tønsberg, Agnes, Nanset, Larvik (2), Heimdal, Hommelvik (3), Byafoss, Steinkjer, Verdal, Skogn, Orkanger, Løkken (2), Melhus, Stavna, Bryn, Arna (2), Nestun, Nedre Eiker, Ringebu (2), Lillestrøm, Akkerhaugen (2), Notodden, Gransherad, Heggedal, Hasle, Fredrikstad, Brandbu, Ringlia, Søndre Lann, Tistedalen, Fredrikshald, Mysen, Farvolden, Hjuksebø, Kråkstad, Jesseim, Byåsen, Stjørdal, Veggli, Nore, Vonheim, Kolbotn, Kvelle, Svarstad, Høibråten, Hovin, Tinn, Rjukan (2), Tynset, Alvdal, Røros, Kongsberg, Strømmen, Grorud, Kragerø, Kroken, Tørdal Drangedal, Lier, Bøn, Solbergelven, Tønsberg, Bergen (2), Oltdal, Ålgård, Time, Sandnes, Stavanger (2), Kopervik, Haugesund, Hønefoss, Moss, Jevnaker, Lørenskog, Fredrikstad, Gjøvik, Fåberg, Dombås, Lesja, Otta, Sarpsborg, Fett, Lille Tøyen, Hamar, Løkken, Orkanger, Trondhjem (7), Driva, Bærum, Grefsen, Rellingen, Lillestrøm, Horten, Mjøndalen, Drammen (2) og Oslo 56. Dessuten holdt Tranmæl 5 valgforedrag i Vermland i Sverige. Tilsammen 201 foredrag.

*Einar Gerhardsen:* Lillestrøm (2), Lillehammer, Furnes, Brumundalen Tåsen, Slemmestad, Raufoss, Kolbotn, Sandvika, Hemnes, Torsnes (2), Bergen (6), Kjelsås (2), Larvik, Horten, Ringbu, Abildsø (5), Løten (3), Hen, Bøn, Høibråten (3), Hokksund, Strømmen, Moss, Seljord (2), Mjøndalen, Mysen, Askim, Spydeberg, Bryn, Ystehede, Tønsberg, Ilseng, Hamar, Stange, Grorud, Lysaker, Vikersund, Drolsum, Simensbråten, Trondhjem (3) og Oslo (7). I alt 132 pluss 25 på turnéer, tilsammen 157.

*Oscar Torp:* Sarpsborg (2), Hokksund (2), Skotselv, Askim (2), Elverum (2), Romedal (2), Jømna, Tåsen, Lierstranden (2), Moss (2), Hamar (2), Drammen (5), Gjøvik (2), Bønsdalen, Bøn, Dal, Horten (2), Skoppum, Åmot, Gjeithus, Vikersund, Østre Halsen, Stange, Brumunddalen, Ullevoll, Abildsø, Brandvall (3), Lillestrøm, Drøbak, Ås, Vestby, Frogn, Valset, Ådalsbruk, Nordskogbygd, Borre, Raufoss (2), Tønsberg, Lørenskog, Greåker, Arendal, Øiestad, Eydehavn, Grimstad, Bergen, Voss, Sørodal, Sander, Skarnes, Toten (3) og Oslo (50). Tilsammen 150 foredrag.

*Alfred Madsen:* Oslo (15), Asker, Kløfta, Eidsvoll, Hurdal, Bjørkelangen, Løken, Hemnes, Sørum, Åkrene, Rellingen, Grorud, Østensjø, Bø i Telemark, Flisa, Kjelmyr, Høibråten, Lillestrøm, Stabekk, Urskog, Drammen, Strømmen, Lørenskog, Arna, Kråkstad, Ski, Lysaker, Heggedal, Nesodden, Notodden, Rjukan, Vestby, Høvik, Sandvika, Kolbotn, Skien, Bøn, Dal og Aker. I alt 65 plus 16 på én turné og 42 faglige foredrag på forskjellige steder i landet. Tilsammen 125 foredrag.

*Nils Hønsvald:* I alt 93 foredrag i Oslo og Akershus og endel andre steder i landet. Dessuten 32 på to turnéer. Tilsammen 125 foredrag.

*Haakon Meyer:* 100 foredrag på forskjellige steder i landet.

*Rolf Hofmo:* Kongsvinger, Hønefoss, Mjøndalen, Grorud, Risløkken, Kjelsås, Bryn, Høvik, Asker, Hasle, Lilleaker og Oslo (65). Dessuten 17 på to turnéer. Tilsammen 93 foredrag.

*Peder Løwe:* Hamar, Skien, Egge, Heddal, Ottestad, Lunde, Ulefoss, Salsnes, Foldereid, Salsbruket, Vestby, Åkrene, Bøn, Dal og Kolbotn. I alt 15. Dessuten 58 på 4 turnéer. Tilsammen 73 foredrag.

*Aldor Ingebrigtsen:* Vinstra, Otta, Oslo, Nordre Osen, Asker, Spydeberg, Skiptvedt, Sørbygden, Lunheim, Støren, Hyggen, Seljelv, Storsteinnes, Mestervik, Hammerfest (3), Sylling, Rødnes, Ørje, Lørenskog (2), Skedsmo, Sanne, Kvitting, Bodø, Græsmyrbotten, Oksfjordhavn, Nordreisa, Rotsundelv, Breivikeidet, Oldervik, Skittenelv, Årviksand, Haugnes, Skulsfjord, Alteidet, Kjækan, Djupvik, Olderdalen, Mandalen, Biravara, Furufalten, Skibotten, Storeng, Stubeng, Hateng, Nordkjøsbotn, Storsteinnes, Tønnes, Rødsand, Skrolsvik, Bjarkøy, Sand, Gausvik, Tovik, Grullefjord, Skaland, Katsfjord, Harstad, Vardø, Kiberg, Vadsø, Vestre Jacobselv, Krøllefjord, Trømsø (5), Mehavn og Nordre Honningvåg. Tilsammen 73 foredrag.

*Thina Thorleifsen:* Oslo (26), Hyggen, Lillestrøm (3), Sandvika, Strømmen (2), Muggerrud, Lilleaker (2), Nesbyen, Ål, Solbergelven (2), Slemmestad (2), Lierstranden, Kjelsås (2), Kråkstad, Tofte, Drammen, Horten, Tønsberg, Kongsborg, Opstad, Ullern, Skarnes, Ytre Arne, Voss, Åsbygden, Kolbotn, Askim,



Sandefjord, Grorud (2), Østre Jevnaker, Jevnaker, Elverum, Hernes, Abildsø (2), Stenberg og Ørje. Tilsammen 71 foredrag.

*Oscar Nilssen:* Hamar, Brumundalen, Romedal, Oslo (6), Tynset (2), Grue, Furnes, Jømna, Romedal, Lillestrøm, Ådalsbruk, Sørodal, Disneå, Kvikne (2), Oset, Øvre Rendalen (2), Brydalen, Trysil Innbygd, Jordet, Eidsskog, Vestmarken, Nord-Odal (3), Ådalsbruk, Romedal (2), Furnes (2), Sørskogbygden, Vang, Valset (2), Ottestad, Stange, Solheim (2), Fjellvang, Løten (8) og Elverum (7). Tilsammen 64 foredrag.

*Olav Sæther:* Tilsammen 58 foredrag, hvorav de fleste i Hedmark.

*Johan Nygaardsvold:* 41 foredrag i Trøndelag, hvorav de fleste i Sør-Trøndelag. Dessuten 14 på forskjellige andre steder, ialt 55 foredrag.

*Ingvald Rastad:* Grorud, Kjelsås, Røyken, Land, Nord-Odal (12), Grefsen og Oslo (45). Tilsammen 52 foredrag.

*Olav Steinnes:* Farvolden, Øraker, Braskerudfoss, Våler, Otta, Levanger, Vardal, Stiklestad, Notodden (3), Langesund (2), Namsos, Skogn, Bø i Telemark (2), Drangedal (2), Mjøndalen, Kviteseid (3), Lårdal (2), Rjukan (2), Siljan, Valebø, Ulefoss (2), Svenseid, Lunde, Brunkeberg, Seljord, Flatdal, Dalen, Høidalsnes, Veum, Fyresdal, Vrådal, Tørdal, Straume, Heldal, Sannidal, Kragerø (2), Gvarv og Tinn. Tilsammen 50 foredrag.

*Olsen-Hagen:* 45 foredrag.

*Helga Karlsen:* Sarpsborg, Drammen, Moss, Mjøndalen (2) og Oslo (40). Tilsammen 45 foredrag.

*Alb. Moen:* 40 foredrag på forskjellige steder i landet, de fleste dog i Nord-Trøndelag.

*Konrad Knudsen:* Drammen (2), Solbergelven, Lier (3), Åmot, Nakkerud (2), Tyristrand, Hønefoss (10), Åsbygden (2), Hen (4), Hallingdal (8), Ulefoss (2), Notodden (2) og Oslo. Tilsammen 39 foredrag.

*Gitta Jønsson:* 31 enkeltforedrag på forskjellige steder. De fleste dog i Nord-Norge og særlig i Troms. Dessuten 7 på en foredragsturné. Tilsammen 38 foredrag.

*Sigrid Syvertsen:* Oslo (14), Lierstranden, Kongsvinger, Høvik, Drammen, Asker, Kløfta, Tønsberg, Kap, Ådalsbruk, Koppang, Horten, Hyggen, Grorud, Askim, Fredrikstad, Moss og Drøbak. Tilsammen 36 foredrag.

*Arne Ording:* Slemmestad, Løkken, Fannrem, Orkanger, Lillehammer og Oslo (30). Tilsammen 35 foredrag.

*Viggo Hansteen:* Tønsberg, Grue, Kirkenær, Brandval, Kongsberg, Hønefoss, Simensbråten, Bryn, Kolbotn og Oslo (25). Tilsammen 34 foredrag.

*Ola Solberg:* Kristiansand (3), Arendal (5), Eydehavn (8), Fevik, Risør (2), Grimstad, Øiestad (4), Vegårdshei, Åmli (2), His, Froland, Østre Moland, Flost, Herrefoss og Landvik. Tilsammen 33 foredrag.

*Sverre Sivertsen:* Fredrikshald, Tistedalen, Fredrikstad, Drammen, Kråkstad, Kristiansund, Hen, Gjøvik og Oslo (15). Dessuten 7 på en turné. Tilsammen 30 foredrag.

*Trond Hegna:* Sandvika, Drammen, Sandefjord, Stenkjær (2), Notodden (3), Skien, Rjukan (3), Sauherad (3), Skotfoss, Gråten, Atå og Oslo (12). Tilsammen 30 foredrag.

*K. M. Nordanger:* Eidsvoll (4), Finstad, Strand, Høibråten, Lilleaker, Feiring, Hurdal, Rustad, Nannestad, Vindern, Fett, Blaker, Tåsen, Urskog, Bjørkelangen, Løken, Lillestrøm, Grorud, Hasle, Heradsbygden, Jømna, Sørskogbygda, Krokstadelven, Stensviken, Elverum og Hurdal. Tilsammen 29 foredrag.

*Edvard Bull:* Elverum, Ilseng, Vang, Stange, Hamar, Rødskogen, Skoger, Sandefjord, Holmestrand, Sande, Opdal, Larvik, Østre Halsen, Trondhjem (3), Værdal, Levanger, Bergen, Voss, Drammen, Svelvik, Seljord, Lillestrøm, Bærum, Randsfjord, Hønefoss, Drammen og Notodden. Tilsammen 29 foredrag.

*Kristian Rothaug:* På forskjellige steder i Nord-Trøndelag. I alt 26 foredrag.

*Gunnar Braathen:* Sætre, Åros, Skien, Våler, Voss (2), Drøbak, Drammen (2), Vestre Toten (4), Oslo (12). I alt 25 plus 20. Tilsammen 45.

*Nils Norheim:* Sandnes (4), Egersund (3), Ålgård, Sauda (4), Høiland, Hetland (2), Jørpeland, Sokndal (2), Moi og Stavanger (5). Tilsammen 24 foredrag.

*Rachel Grepp:* Grorud, Løten, Horten, Oslo (11), Sandefjord, Kjelsås, Høvik, Grorud, Strømmen, Sarpsborg, Rakkestad, Askim, Kongsberg, Kløfta, Tilsammen 24 foredrag.

*Erling Falk:* Flateby, Enebak, Ytre Enebak, Sokna, Slemmestad, Borre, Drammen (2) og Oslo (15). Tilsammen 24 foredrag.

*Torbj. Henriksen:* Skullerud, Holmby, Austmarka (2), Skøien, Asker, Dikemark, Sandvika og Oslo (8). Tilsammen 23 foredrag.

*Anker Olsen:* Koppang, Kirkemo, Rastad, Ophus, Åmodt, Desett, Rena, Lierstranden, Høibråten, Sandvika, Kolbotn, Heggedal, Grorud, Koppang, Brandbu og Oslo (8). Tilsammen 23 foredrag.



*Jakob Friis:* Nordvang, Furnæs, Hamar, Gjøvik, Sarpsborg, Akkerhaugen, Drammen, Eidsvoll, Kongsvinger, Tønsberg og Oslo (12). Tilsammen 22 foredrag.

*Johs. Bøe:* Jevnaker (4), Brandbu (4), Søndre Land (2), Nordre Land, Vardal, Ø. Toten (3), V. Toten (2) og Gudbrandsdalen (5). Tilsammen 22 foredrag.

*Torgeir Vraa:* Hønefoss, Haugsbygd, Åsbygden, Labro, Moss, Rygge, Drammen (6), Løkkeberg, Vestheim, Krødsherred, Tranby, Hønefoss, Åros og Kongsberg (2). Tilsammen 20 foredrag.

*Chr. Hornsrud:* Åmødt, Simensbråten, Sandvær (2), Drammen, Vikersund, Røyken, Tofte, Holmen, Kirkebygden, Åssiden, Snersrud, Ørgenvika, Krødsherad, Hønefoss, Tyristrand, Lierstranden, Hokksund og Modum og andre steder. Tilsammen 56 foredrag.

*Alfred Waatvik:* Høibråten, Lysaker, Vittingfoss, Hokksund og Oslo (12). Tilsammen 16 foredrag.

*Sverre Hjertholm:* Hillestad, Gulskogen, Hoff, Tjølling, Langesund (2), Sandefjord (2), Holmestrand, Tønsberg, Sandeherad (2), Fredriksværn, Lardal, Bekkestranden og Berger, tilsammen 16 foredrag.

*M. Fredsti:* Borgen, Skjeberg, Sannesund, Hof i Solør (2), Våler, Hokksund, Lier, Bærum, Brevik, Skien, Porsgrunn, Romedal (2), Berger og Simensbråten, tilsammen 16 foredrag.

*Ingvald Jaklin:* Kvalvik, Karnes, Lyngseidet (2), Berg, Andersdal, Balsfjord og Tromsø (6), tilsammen 13 foredrag.

*K. T. Sjøli:* Sander, Berget, Løten, Valset, Ådalsbruk, Hakadal, Lunner, Kvikne, Norodal (3) og Grorud, tilsammen 13 foredrag.

*Magnus Johansen:* Kambo, Ørehavn, Krapfoss, Rygge, Spydeberg, Tomter, Selbak, Spydeberg, Skjeberg, Tistedalen, Hærland og Eidsberg, tilsammen 12 foredrag.

*Herbert Allheimen:* Finneid (3), Fauske, Leivset, Mosti, Moljord (2), Larsos i Beiaren, Sulitjelma, Andebu og Akkerhaugen, tilsammen 12 foredrag.

*Emil Aase:* Egersund (2), Høiland (3), Sokndal (2) og Sauda (2), tilsammen 11 foredrag.

*Martinius Høgaasen:* Dombås, Skeievoll, Kvikne, Graupe og Skåbu (6), tilsammen 10 foredrag.

*Johs. Fischer:* Lierstranden (3), Øverskogen, Hokksund, Ørjenviken, Sversrud, Krøderen, Spikestad og Svelvik, tilsammen 10 foredrag.

*Chr. H. Knudsen:* Moss, Glemmen, Ringsaker (3), Kjølmyren, Åsnes (2), Skien og Bergen, tilsammen 10 foredrag.

*Nanna Broch:* Høibråten, Grorud, Lillestrøm og Oslo (6). Tilsammen 9 foredrag.

*Harry Nilssen:* Åkrene, Veblungsnes, Ålesund, Kristiansund, Molde, Gran, Gjøvik, Høibråten og Sandefjord. Tilsammen 9 foredrag.

*Daniel Vikin:* Jesseim og Nes og 7 på en turné. Tilsammen 9 foredrag.

*Vm. Nielsen:* Torp, Greaker, Torsnes, Tofte, Drammen, Lysaker, Kolbotn, Høibråten og Oslo. Tilsammen 9 foredrag.

*Alfred Trønsdal:* Rødenes, Ørje, Drøbak, Borge, Fredrikstad, Krapfoss, Moss og Tistedalen. Tilsammen 8 foredrag.

*Mathiassen Mo:* Gulskogen, Skoger, Helgerød, Sander, Sandherad, Stokke, Sande og Tjølling. Tilsammen 8 foredrag.

*Carl Lee:* Kopervik, Skudeshavn, Åkra, Torvastad, Avdalsnes (2) og Skjold (2). Tilsammen 8 foredrag.

*Gunnar Lund:* Sand, Hauersetser (2), Gardemoen, Frogner, Nannestad, Gjerdrum og Ytre Rendal. Tilsammen 8 foredrag.

*Øistein Martinsen:* Hønefoss (2), Oslo (4) og Aker (2). Tilsammen 8 foredrag.

*Didrik Linland:* Hetland, Hinna, Høiland (3) og Moi. Tilsammen 7 foredrag.

*O. H. Tokerud:* Sørkedalen, Bogstad, Høvik, Hakadal, Nitedal, Maridalen og Snarøen. Tilsammen 7 foredrag.

*Finn Kullerud:* Songe i Holt, Rød, Indre Søndeled, Gjerstad (2), Risør og Fiane i Gjerstad. Tilsammen 7 foredrag.

*Erik Vangberg:* Ytre Rendalen, Bodø, Narvik, Hammerfest, Vardø, Vadsø og Tromsø. Tilsammen 7 foredrag.

*Nils Steen:* Vikar, Nes i Ådal, Egge, Fiskum, Stenberg og Tranby. Tilsammen 6 foredrag.

*Ole J. Bakke:* Kongsberg, Gransherad, Lierstranden, Veggli, Meheia og Jondalen. Tilsammen 6 foredrag.

*Edv. M. Berntsen:* Bekkelaget, Klemetsrud, Simensbråten, Høibråten, Nordstrand og Maridalen. Tilsammen 6 foredrag.

*Arne Paasche Aasen:* Modum, Hokksund, Gjeithus, Hønefoss, Jevnaker og Holmestrand. Tilsammen 6 foredrag.

*P. E. Vorum:* Drevsjø, Heggeriset, Engerdalen, Brydalen, Undset og Øvre Rendalen. Tilsammen 6 foredrag.

*L. Aslaksrud:* Høland, Urskog (2), Veme og Norderhov (2). Tilsammen 6 foredrag.

*Harald Haare:* Hokksund, Saggrenda, Flesberg, Kongsberg og Rollag. Tilsammen 5 foredrag.

*Jørgen Hustad:* Kråkerøy, Råde, Spjærøen, Torp og Skjeberg. Tilsammen 5 foredrag.

*G. E. Stubberød:* Simensbråten, Brunlanes, Østre Halsen, Horten og Borre. Tilsammen 5 foredrag.

*Arne Juland:* Åsvang, Norbak, Valset, Helgøy og Furnes. Tilsammen 5 foredrag.

*Trygve Lie:* Sørumsand, Høibråten, Furuset, Oppegård og Strømmen. Tilsammen 5 foredrag.

*Asbjørn Olsen:* Rånåsfoss, Kjelsås, Hakedal, Nitedal og Asker. Tilsammen 5 foredrag.

*Johan Schwingel:* Matran (2), Magnor og Skotterud. Tilsammen 4 foredrag.

*Halldan Jacobsen:* Ravnå i Vefsen, Fellingfors, Fustvatn og Mosjøen. Tilsammen 4 foredrag.

*Natvig Pedersen:* Hinnai, Jørpeland, Ålgård og Kopervik. Tilsammen 4 foredrag.

*Johs. Borchgrevink:* Søndre Osen, Strandløyken, Trysil og Bogås. Tilsammen 4 foredrag.

*Borgar Steinseth:* Holmestrand, Vittingfoss og Skoger.

*Adolf Olsen:* Figgen, Malmin og Lura.

*Johs. Johnsen:* Riska i Hetland, Høiland.

*Edvard Mørk:* Kongsvinger, Brandbu og Strømsø.

*Andr. Bøe:* Stange, Tangen og Strømmen.

*Rolf Gerhardsen:* Sarpsborg, Torp og Borgenhaugen.

*A. F. Løchen:* Flateby, Enebak og Ytre Enebak.

*Erling Anthonsen:* Nes (2).

*Nic. Næss:* Gansdalen og Lillestrøm.

*Adolf Indrebø:* Kongsberg og Bryn.

*Reidar Olsen:* Torp og Borgenhaugen.  
*Gustav Lippe:* Tofte (2).  
*Oscar Karlsen:* Bekkestranden og Berger.  
*Bernh. Johansen:* Øvre Rendalen og Sjølisand.  
*Hans Kristiansen:* Gjøvik og Hamar.  
*Hans Abelsnes:* Nes på Romerike (2).  
*Jon Leira:* Spikestad.  
*Ole O. Lian:* Lillestrøm.  
*O. M. Fredriksen:* Lørenskog.  
*Bernh. Kiel:* Nesodden.  
*Flood Engebretsen:* Bøn.  
*Jens Teigen:* Sørum.  
*Martin Ørbeck:* Gjøvik.

### Sammendrag:

Partikontoret har ikke på langt nær fått fullstendig oversikt over hele foredragsvirksomheten i 1924. Etter den oversikt vi har, er der i året holdt følgende partiforedrag:

Agitasjonsreiser .....	374 foredrag
Enkeltforedrag .....	2292 «
1 mai .....	158 «

---

Tilsammen 2824 foredrag

---

### Iste mai.

I møte 26 februar vedtok centralstyret å utsende følgende oprop i anledning av 1 mai-arrangementet:

„1. Det norske Arbeiderparti vil anbefale at de faglige samorganisasjoner overtar arrangementet og ledelsen av 1 mai-demonstrasjonene. Våre partiavdelinger må i så fall yde samorganisasjonene sin uforbeholdne støtte. Det forutsettes at de andre arbeiderpartier vil gjøre det samme.

2. Hvis en fellesoptreden 1 mai er betinget av at arbeiderpartiene i fellesskap eller sammen med de faglige organisasjoner arrangerer 1 mai-demonstrasjonen, må våre partiavdelinger medvirke til at en slik ordning kommer istand.

3. På de steder hvor der ikke finnes faglige organisasjoner som kan forestå 1 mai-demonstrasjonene, må partiavdelingen overta arrangementet. Hvis der finnes andre arbeiderorganisasjoner, må de innbys til å delta i forberedelsen, således at der blir en fellesoptreden av arbeidere.“

Som en følge av denne beslutning, som blev etterkommet overalt, blev 1ste maidagen over hele landet feiret i klassesamlingens tegn og tilslutningen var større enn nogen gang. I byene og på landet var der om formiddagen vellykkede barnedemonstrasjoner, om eftermiddagen arbeiderdemonstrasjoner og om kvellen fester. På en rekke steder deltok arbeideridrettsmennene aktivt i festligholdelsen av dagen, som fra først til sist var preget av arbeidernes sterke vilje til samhold, arbeide og kamp.

Partikontoret har fått rapport fra 158 partifeller som talte ved demonstrasjoner, møter eller fester 1 mai, men tallet er sikkert adskillig større.

Centralstyret utsendte sist i april følgende 1 mai-oprop:

1 mai står for døren, arbeidernes store, internasjonale samlingsdag, og i år mere enn nogensinde står de i *samlingens* tegn.

Lengselen efter enighet har grepet arbeiderne i alle land sterkere enn nogen gang før, klarere og klarere er det blitt at skal arbeiderklassen kunne slå tilbake alle kapitalismens angrep, må den først og fremst overvinne splittelsen i sine egne rekker.

Det hvite, fascistiske diktatur, rår utilhyllt i Italia og Spania, i Ungarn og Bulgaria. I Frankrike som i Tyskland går kapitalister og nasjonalister til hensynsløst angrep på arbeidernes rettigheter. I England står en moderat arbeiderregjering faktisk maktesløs overfor bank- og industrikapitalen. Den russiske sovjetrepublikk er ennu ikke fullt anerkjent som likeberettiget med andre stater.

Også i vårt land blir klassekampen stadig mere tilspisset. Arbeidsgiverforeningen og de reaksjonære borgerlige partier har søkt å presse ned livsvilkårene for det arbeidende folk. Således blev jernarbeiderne i Kristiania siste høst gjennom et uberettiget og meningsløst lønnsnedslag tvunget ut i en lang og seig kamp. Transportarbeiderne har nu i måneder streiket for å opnå en organisasjonsmessig ordning av sine lønnsforhold. 50 000 arbeidere er kastet ut i en langvarig lockout. Arbeidsgiverforeningen har reist krav om garantier, som er av den art at der overhodet ikke kan forhandles om dem.

*Sultekrigen* har hatt til hensikt å tvinge arbeiderne i kne og baste og binde deres handlefrihet. Men arbeiderne har holdt trofast sammen. Det har vært en hård påkjenning. Samholdet og solidariteten har imidlertid på ny slått sin prøve, noget som har avtvunget selv motstanderne respekt og beundring.

Bak Arbeidsgiverforeningen står det borgerlige stortingsflertall og den sittende høireregjering, som støtter sig til de private bank- og arbeidskjøperinteresser. I flukt med Arbeidsgiverforeningens lønnspresspolitikk har Storting og Regjering drevet gjennom nye tollpålegg, som særlig har rammet de fattige befolkningslag.



Samtidig med at Statens arbeidere og tjenestemenn blir underbetalt og det arbeidende folk brandskattet, kastes umåtelige summer i sluket på fallerte privatkapitalistiske bankforetagender. Der spares på arbeidsbudgetter og på bevilgninger til sosiale og kulturelle formål. Men militærbevilgningene opprettholdes. Kapitalistiske og uproduktive formål går foran hensynet til arbeiderklassen og de virkelige samfunnsinteresser.

Mot dette vanstyre må der reises den mest uforsonlige kamp. Men for at denne kamp kan føres med den fornødne kraft og for at arbeiderne skal kunne samle sig om sine positive oppgaver, må den indre oppløsende strid bringes ut av verden. Det er ikke mulig uten en *organisatorisk samling*.

I en så alvorlig tid som denne har ikke arbeiderne råd til å stå splittet. Samling må derfor være dagens løsen.

Den enighet og utholdenhet som arbeiderne har lagt for dagen på en så glimrende måte i sin økonomiske kamp, må også overføres på den politiske bevegelse, slik at det kan bli enhet og fasthet i arbeidet og en ubrytelig kampfront utad.

1 mai har alltid vært en samlingens dag. La den også i år ringe samlingstanken inn i alle arbeideres sinn. Da vil den tid ikke være fjern, da arbeiderne atter står politisk samlet. De vil da kunne føre sin kamp med langt større kraft og styrke og med utsikt til større resultater både økonomisk og politisk. Der står også så store interesser på spill, at alt som skiller må fremstille sig som mindre vesentlig mot det som binder alle arbeidere sammen.

Man står like oppe i vårens tariffkamper. Arbeiderne må kreve vederlag for dyrtiden og forbedring av sin stilling. Det kan føre til nye og hårde kamper. Derfor må samholdet fremmes således at organisasjonen kan styrkes og ytbygges, og der må dannes bedriftsråd, som i forståelse med fagforeningene kan fremme arbeidernes interesser på det økonomiske område. Der må reises en landsomfattende kamp for en omlegning av vår skatte-, bank- og jordpolitikk. Arbeidsløsheten henger fremdeles som et truende sverd over arbeiderne. Det må av den grunn kreves at den offentlige arbeidsvirksomhet ikke minskes, men økes, og at arbeiderne lønnes etter organisasjonsmessige lønnssetninger.

Selv 8-timersdagen — arbeidernes gamle 1 mai-krav — forsøkes uthulet ved forskjellige arbeidstids- og overtidsbestemmelser. Disse angrep må tilbakevises på det mest bestemte. Organisasjonen, som har kjempet frem normalarbeidsdagen, vil også verge den.

*Ikke tilbake, men fremover, må være løsenet.* Derfor må arbeiderne nu kreve og kjempe for større innflytelse på arbeidslivet og forbedring av samfunnsforholdene.

Arbeidere! I den kamp som føres foregår oppløsningen av den kapitalistiske samfunnsform med rivende fart, og den dag kan ikke være fjern,



da arbeiderklassen igjen kan gå til angrep. For å verge sig mot undertrykkelsen idag og for å forberede angrepet imorgen, gjelder det nu som i Karl Marx's dager, at arbeiderne i alle land slutter sig sammen til en eneste stor, uimotståelig fylking.

Det er på arbeidet det hele hviler. Derfor må arbeidsstansen 1 mai gjøres så omfattende som mulig. Det er den kraftigste form for demonstrasjonen. Arbeidets kvinner og menn må samles under fanene. Det ligger en veldig styrke i de imponerende demonstrasjonstog. Arbeiderne ser hvor mange og sterke de er. Det gir selvtillid innad og skaper respekt utad.

*Frem for en mektig demonstrasjon 1 mai. La tilslutningen bli større enn nogensinne. La dagen vidne om arbeiderklassens vilje til samling.*

*Til kamp mot den kapitalistiske reaksjon.*

*Leve arbeiderklassens enhet. Leve den internasjonale solidaritet.*

Det norske Arbeiderpartis Centralstyre.

*Oscar Torp. Einar Gerhardsen.*

*Partifeller som talte 1ste mai:*

Åkrene: Alfred Trønsdal.	Eidsvold: Chr. H. Knudsen.
Ålen: O. K. Sundt.	Eydehavn: O. H. Maurstad.
Åsen: S. O. Øraker.	Fellingfors: Edv. Nilsen og Nils
Åmot: Asbjørn Olsen.	Kvalfors.
Ålesund: Jon Furset.	Flateby: Kj. Kjønneksen.
Abildsø: Gitta Jønsson.	Florø: Karl Moberg.
Agnes: Marie Schau.	Fannrem: Alfred Waatvik.
Asker: Arne Paasche Aasen.	Farvolden: Haakon Hoff.
Askim: Andr. Bøe.	Fineide: Herbert Allheimen.
Aspeli: Johan Schwingel.	Frekrikstad: Martin Tranmæl.
Årendal: Jens Teigen.	Fredrikshald: Trygve Lie.
Ballangen: Lars Heiberg.	Formofoss: Herm. Thornæs.
Bangsund: Kristian Rothaug.	Gjerstad: Th. Broch.
Battenfjord: E. Ko'srud.	Gjeithus: Charles Syvertsen.
Bergen: B. Olsen-Hagen.	Gran: Gunnar Lund.
Bodø: Harald Langhelle.	Gransherad: Ole J. Bakke.
Brandbu: Johs. Stubberud.	Greåker: O. Sporpind og B. Kronhaug.
Brønnøysund: Ola Børresen.	Grorud: Rolf Hofmo.
Bøn: Karl Johanssen.	Gudå: Johan Sandtrø.
Drangedal: Arnfinn Vik.	Gulsvik: Georg Svendsen.
Drammen: Oscar Torp.	Hammerfest: Aldor Ingebrigtsen.
Egersund: Adolf Olsen.	Haugesund: Nils Norheim.
Eidsfoss: Johan Schau.	Helgøy: Olav Sæther.

- Hen: Hanna Adolfsen.  
 Hernes: A. Juland.  
 Hokksund: Harry Nilssen.  
 Horten: N. Frogner.  
 Holmestrand: Erling Falk.  
 Hønefoss: Øistein Martinsen.  
 Holtålen: Karl Tømmeraas.  
 Hillestad: Evald Nilssen.  
 Hyggen: Viggo Hansteen.  
 Høybråten: Fr. Schreiner.  
 Inderøy: N. Hallan.  
 Jømna: Oscar Nilssen.  
 Kjelsås: P. O. Breidahl.  
 Kap: Sigrid Syvertsen.  
 Kopervik: Carl Lee.  
 Klæbu: Ivar Aarseth.  
 Kløfta: Reidar Olsen.  
 Koppang: Joh. Andersen.  
 Kråkstad: O. M. Fredriksen.  
 Kristiania: Ole O. Lian.  
 Kristiansund: Ivar Skjaanes.  
 Kristiansand: Jacob Friis.  
 Kvål: Kr. Sandvik.  
 Larvik: Harald Liljedal.  
 Langesund: Sverre Hjertholm.  
 Levanger: Svend skårdahl.  
 Lier: Chr. Hornsrud.  
 Lierstranden: Johan Karlsen.  
 Lillehammer: Hans Flateby.  
 Lilleaker: Nils Madsen.  
 Lillestrøm: Nils Hønsvold.  
 Lunde: Haakon Meyer.  
 Løten: Einar Gerhardsen.  
 Mandal: Ole Knudsen.  
 Mo i Ranen: R. Knutson.  
 Melbo: Ragnar Clausen.  
 Melhus: O. J. Børseth.  
 Mosjøen: Alb. Setsaa.  
 Moss: Johan Nygaardsvold.  
 Mjøndalen: Ingvald Rastad.  
 Muggerud: Thina Thorleifsen.  
 Namsos: Olav Steinnes.  
 Notodden: Edvard Bull og O. J. Bakke.  
 Nord-Odal (Mo og Sand): Daniel Vikin.  
 Orkanger: Alfred Waatvik.  
 Opdal: Alb. Moen.  
 Randsfjord: Oscar Syvertsen.  
 Raufoss: M. Fredstie.  
 Ringbu: B. Jakobsen.  
 Risløkken: Rolf Hofmo.  
 Risør: Ola Solberg.  
 Rjukan: Aksel Sømme.  
 Rognan: Justin Rødaas.  
 Røros: Henry Harm.  
 Røra: Arnt Mathisen.  
 Salsbruket: Peder Løwe.  
 Sande: Sverre Knudsen.  
 Sandefjord: Harald Liljedahl.  
 Sandnes: Ole Øisang og Alfr. Madsen.  
 Sandvika: Aksel Zachariassen.  
 Sauda: Natvig Pedersen.  
 Selsbak: Ole Stav.  
 Selbu: John Aalberg.  
 Siljan: Normann Egeland.  
 Simensbråten: Olav Dalgard.  
 Skien: Knut Eng.  
 Skiptvedt: Magnus Johansen.  
 Skotselv: Simen Jensen.  
 Solbergelven: Harald Haare.  
 Sokndal: Johs. Johnsen.  
 Stange: K. T. Sjøli.  
 Stavanger: Alfr. Madsen og Ole Øisang.  
 Statland: Wilhelm Jacobsen.  
 Steinkjær: Trond Hegna.  
 Stjørdal: Nic. Eggen.  
 Strømsgodset: Borgar Steinseth.  
 Strømmen: Adolf Indrebø.  
 Stensvik: M. A. Nordlie.  
 Støren: Hj. Dyrendahl.  
 Svarstad: Th. Johannessen.  
 Svelvik: Torgeir Vraa.  
 Sparbu: K. A. Jensen.

Spydeberg: Jørgen Hustad.

Sundalen: Knut Siem.

Surendal: Ole Gjerstad.

Sætre: A. F. Løchen.

Sør-Odal: Kr. Tønder.

Torsnes: Gustav Lippe.

Tofte: Chr. Systad.

Tranby: Chr. Hornsrud.

Trondhjem: Hj. Waage.

Tyristranden: Gunnar Braathen.

Tingvald: Nils Vikdal.

Tistedalen: Trygve Lie.

Ulefoss: Konrad Knudsen.

Urskog: Olaf Eriksen.

Våler: Ingv. Bækken.

Vardal: Oscar Karlsen.

Vardø: Martin Aune.

Voss: K. M. Nordanger.

Vennesla: J. Øydegard.

Vikesund: Torbj. Henriksen.

Viosen: Anders Svedal.

Vittingfoss: Anker Olsen.

Ytre Rendalen: Erik Vangberg.

Østre Bærum: Erling Lian.

Østre Jevnaker: Birger Aamodt.

Øvre Rendalen: Einar Lien.

### Kvinnesekretariatet.

Der er i året avholdt 11 sekretariatmøter. Derav et fellesmøte med Oslo Arbeiderpartis Kvinneutvalg til drøftelse av hvad kvindene kunde gjøre i anledning storlockouten. Det blev besluttet å gå i gang med en innsamling av penger og matvarer til de streikende og lockoutede arbeidere. Innsamlingen innbragte et beløp av kr. 1143.60 + matvarer, som blev fordelt gjennom kvinnesekretariatet, i samarbeide med de streikende og lockoutede arbeideres aksjonsutvalg.

*Utsendte cirkulærer.* Av cirkulærer til avdelingene er det bl. a. utsendt ett i anledning av den internasjonale kvinneuke, med opfordring til avdelingene om avholdelse av møter for å styrke kvinneorganisasjonene og om opprettelse av kvinneutvalg. I anledning stortingsvalget blev utsendt opfordring til avholdelse av fester til inntekt for partiets valgarbeide. Likeledes er det sendt cirkulære med opfordring til avholdelse av møter for å drøfte dyrtiden, og krav om rabatt på de nødvendigste livsfornødenheter. Likeledes krav om opretholdelse av det frie skolemateriell. Til partipressen er det bl. a. sendt et opprop til foreldre og foresatte om å holde barna borte fra borgernes barnetog den 17 mai.

*Til partiets representanter* i den store skolekommissjon er det sendt henstilling om, at de må arbeide for å få husstellundervisningen inn som praktisk fag i folkeskolens overbygninger som obligatoriske fortsettelsesskoler, real-skoler, gymnasier, middelskoler, framholdsskoler o. s. v.

*Til Kirke- og Undervisningsdepartementet* er sendt følgende henstilling om opprettelse av hjem for defekte barn: Det norske Arbeiderpartis Kvinde-sekretariat vil tillate sig å rette en henstilling til departementet om at det rundt om i landet i den utstrekning som det er påkrevd blir opprettet hjem for

defekte barn, hvis åndelige og legemlige tilstand gjør dem uskikket for almindelig undervisning.

Det er bare de større byene som har særskoler, og de slipper dessuten barna allerede ved barneskolens avslutning uten å gi disse barn, som kanskje i høi grad trenger det, noen videre utdannelse, hvorved de sendes ut i livet uskikket til å forsørge sig selv.

Hvor det er særskoler, trenges fortsettelsesskoler, hvor barna undervises og om fornødent får opphold så lenge som påkrevd til å lære et arbeid, hvorved de kan forsørge sig selv. På landsbygden opprettes internatskoler, hvor barna kan få fritt opphold fra den skolepliktige alder og til de er fullt erhvervsdyktige. Som det nu er går disse barn ofte uten noen slags undervisning, da normalskolen hverken har tid eller anledning til å ta sig av deres opplæring. Internatene bør være arbeidshjem, hvor barna lærer de arbeider de vil vise sig best skikket for, og internatene bør ikke være større enn at de beholder karakteren av *hjem*. Derved vil hvert barn få den individuelle behandling som passer for det.

*Representasjon.* Kvinnesekretariatet har vært representert på følgende møter: Akershus fylkes kvinnekonferanse den 27 januar ved Thina Thorleifsen. Buskerud kvinnelige samorganisasjon, Drammen den 23 mars: Sigrid Syvertsen. Vestfold fylkes kvinnekonferanse den 17 april: Sigrid Syvertsen. Østfold fylkes kvinnekonferanse på Moss den 9 juli: Einar Gerhardsen. Akershus fylkes kvinnekonferanse den 31 august: Annie Olsen og Thina Thorleifsen. Fellesmøter av Vestfold kvinneforeninger på Horten den 21 september: Sigrid Syvertsen, og på Buskerud fylkeskonferanse den 8 oktober: Thina Thorleifsen.

*Agitasjon.* Kvinnesekretariatets kvinnelige medlemmer har holdt 131 enkeltforedrag fordelt på følgende: Sigrid Syvertsen (35), Rachel Grepp (24), Anna Lein (1), Allette Lundeberg (1) og Thina Thorleifsen (70).

Thina Thorleifsen har foretatt en agitasjonsreise på Sørlandet. Hun holdt 11 foredrag for 415 tilhørere.

*Omorganiseringen.* I henhold til landsmøtets beslutning om omorganiseringen er Buskerud, Nordre Vestfold fylke og byers kvinnelige samorganisasjon omorganisert.

*Kvinneavdelingens beslutning i partisituasjonen efter splittelsen.* Av partiets 100 kvinneavdelinger har følgende avdelinger besluttet å gå ut av partiet: Bergen, Tyssedal, Odda, Stavanger, Levanger, Værdal, Kirkenes, Jevnaker, Tofte og Søgne, V. O. og Kampen, Porsgrunds og Trondhjems Husmors- og Vestbyens kvinneforeninger. På disse steder undtagen Odda, Tyssedal og Tofte er avdelingene reorganisert i tilslutning til partiet, så splittelsen i kvinneavdelingene har ikke vært særlig følbart. Kvinnesekretariatet har fått meddelelse om at der er nye grupper dannet i Spydeberg, Nesbyen, Voss, Ål, Hønefoss, Namdalseid og Laros. Dessuten er det fra kvinne-



sekretariatet dannet avdelinger efter foredrag av: Sigrid Syvertsen på Kongsvinger, Koppang, Kløfta og Kapp. Efter foredrag av Thina Thorleifsen: Eydehavn, Evje pr. Kristiansand, Østre Jevnaker, Kråkstad og på Ørje. Partiet teller 113 kvinneavdelinger som er fordelt på følgende fylker og byer: Akershus 15, Buskerud fylke og byer 23, Finnmark 2, Hordaland 1, Inn-Trøndelag 7, Møre 2, Nordland 6, Namdalen 4, Opland 4, Rogaland 2, Setesdalen 1, Sør-Trøndelag 3, Telemark 4, Vestfold 6, Vest-Agder 3, Aust-Agder 2 og Østfold 10. Byene: Oslo 12, Bergen 1, Stavanger 1, Tromsø 1 og Trondhjem 2. Kvinneutvalg er opprettet i følgende fylker og byer: Akershus, Buskerud, Hedmark, Helgeland, Hordaland, Inn-Trøndelag, Namdalen Sør-Trøndelag, Vestfold, Vest-Agder og Østfold og i byene Oslo, Trondhjem, Kongsberg og Tromsø.

„Arbeiderkvinden“ har utkommet regelmessig en gang hver måned. Den trykkes i et oplag av 2000. Den utkom med et særskilt agitasjonsnummer til stortingsvalget, og blev da trykt i 8000 ekspl.

*Thina Thorleifsen.*

### Ungdomsfylkingen.

Venstrekommunistisk Ungdomsfylking avholdt sitt konstituerende landsmøte i dagene 30 desember 1923 til 2 januar 1924. Dette landsmøte valgte følgende centralstyre: Håkon Meyer, formann, Nils Hønsvald, redaktør og sekretær, Erling Anthonsen, Severin Arnesen, Arne Ording og Rolf Gerhardsen. Som representant for barnefylkingen valgtes senere Alfred Isaksen og for partiets centralstyre Oscar Torp og Einar Gerhardsen. Suppleanter til centralstyret blev Bernh. Birkeland, Ole Olsen og Trond Hegna. Som fylkingens representant i partiets centralstyre blev valgt Håkon Meyer med Nils Hønsvald som varamann.

Under årets militærstreikagitasjon blev der reist tiltale mot ungdomsutvalgets 6 medlemmer, mot formannen og sekretæren, og mot en rekke lagskamerater og partiredaktører. De tiltalte blev senere dømt og retts-saken vakte en veldig opsikt over det hele land.

Agitasjonen for militærstreiken blev ført særlig iherdig i Oslo og Akershus, og av årets ca. 30 militærnektene var de fleste fra disse distrikter.

Politiets jakt på fylkingens folk blev imidlertid efter hvert så pågående og iherdig at det blev nødvendig å hemmeligholde navnene på centralstyrets medlemmer og på ungdomsorganets redaktør. I den anledning blev der sammenkalt til en konferanse med representanter for lagene i Oslo og Akershus til valg av et nytt «illegalt» centralstyre.

Under denne periode fortsatte agitasjonen og arbeidet for militær-

streiken og tross de mest fortvilede forsøk lykkedes det ikke for politiet å få tak i de som stod bak og ledet agitasjonen og arbeidet.

Ved siden av militærstreikagitasjonen er der i årets løp utført et ganske stort agitasjons- og organisasjonsarbeide. Således har Meyer vært på en turné i Trøndelag, hvor han holdt i alt 16 foredrag rundt omkring i lagene. Hønsvald har vært på turné i Telemark og Agderfylkene, og flere kamerater har vært i ilden for Ungdomsfylkingen.

Administrasjons- og organisasjonsarbeidet blev imidlertid i høi grad vanskeliggjort ved de forskjellige omskiftelser i ledelsen og vanskelighetene for øvrig under den «illegale» periode. Det blev nødvendig påny å få et styre som var kjent for fylkingens medlemmer og som kunde føre arbeidet inn i regulære former.

Først i november blev der så sammenkalt en konferanse av centralstyret og fylkesformennene, og dette møte valgte nytt centralstyre og fattet beslutninger i en rekke viktige organisasjonsspørsmål.

Det nye centralstyre fikk følgende sammensetning: Einar Gerhardsen, formann, Erling Anthonsen, viseformann, Reidar Olsen, sekretær, Arne Ording, Viggo Hansteen, Rolf Gerhardsen og Einar Aamodt med Armand Malmstrøm, Frits Jensen og Nils Hønsvald som suppleanter. Fra Det norske Arbeiderparti møter Oscar Torp og Gunnar Braathen og fra Barnefylkingen Nils Madsen. Til idrettsleder blev valgt Harald Liljedahl, med rett til å møte i centralstyret.

Til redaksjonskomité for «Den røde Ungdom» valgtes Aake Anker Ording, formann, Aksel Zachariassen, Arne Ording og Einar Gerhardsen. Formannen møter i centralstyret uten stemmerett.

Senere er der ansatt fastlønnet forretningsfører, Johan Sandtrø, som også fungerer som redaksjonssekretær for «Den røde Ungdom».

Ungdomsfylkingen er i året som gikk, gjennom sine aksjoner og sin virksomhet for øvrig, blitt fordelaktig kjent blandt arbeiderungdommen i landet. Den har nu en sterk stilling overalt. Grunnet er lagt. Det gjelder å bygge videre. Samle all den arbeiderungdom som i fylkingens første virkeår er blitt dens tilhengere, inn i arbeidssomme ungdomslag.

### **Barnelagsbevegelsen.**

Barnelagsbevegelsen blev sprenget i 1923 sammen med Ungdomsforbundet. På Venstre kommunistisk Ungdomsfylkings landsmøte i januar blev imidlertid barnelagsarbeidet igjen organisert i tilslutning til Det norske Arbeiderparti og dets ungdomsfylking.

Barneorganisasjonens navn blev: Kommunistisk Barnefylking og følgende lover vedtatt som grunnlag for arbeidet:

1. Det kommunistiske opplysnings- og oppdragsarbeide blandt barna er en oppgave som påhviler fylkingen og alle dens avdelinger.

2. Fylkingens virksomhet blandt barna ledes av et styre på 7 medlemmer med 3 suppleanter. Dette styre utgjør landsstyret for Norges kommunistiske Barnefylking, som er fellesorganisasjonen for barnelagene og speiderkorpene tilsluttet vår fylking og Det norske Arbeiderparti. Av landsstyrets medlemmer velges 5 av fylkingens landsmøte, en av Det norske Arbeiderparti og en av den faglige Landsorganisasjon.

3. Norges kommunistiske Barnefylking er i politisk og organisatorisk henseende underlagt Ungdomsfylkingen. Barnefylkingens landsstyret er ansvarlig for sin virksomhet overfor fylkingen. For øvrig besørjes Barnefylkingens administrasjon, utgivelsen av Barnefylkingens organ «Den unge Kamerat», barnelagsmateriell og alt som henhører under barnebevegelsen av Barnefylkingens landsstyret.

4. Landsstyret har til oppgave å drive propaganda for dannelse av kommunistiske barnelag, organisere kurser for barnelagsledere, utgi meddelelsesblad for barnelags- og speiderstyrene, forberede distrikts- og landskonferanser etc.

5. I alle fylker skal der være fylkesledere for barnevirksomheten. Det påligger fylkingens fylkesstyrer å utpeke denne samt påse at vedkommende skjøtter sin oppgave på en forsvarlig måte.

6. Innen alle fylkingens lag bør der velges barneutvalg som har i oppdrag å stifte barnelag om sådant ikke er dannet. Ungdomslagene barneutvalg skal delta i barnelagsstyrets arbeide og være dette hjelpelig.

7. I hvert enkelt barnelagsstyre, eller på større steder fellesstyret for lagene, innbydes fagforeningene eller den faglige samorganisasjon til å velge en representant. Likeledes velges en representant for partiforeningene eller partiets somorganisasjon.

Til medlemmer av landskomitéen blev valgt: Jul. Hansen, formann, Alfred Trønsdal, Alfred Isaksen, Olga Mørk og Helga Karlsen med Lorents Larsen, Camilla Andersen og Henning Tørnkvist som varamenn.

Virksomheten i året har ikke vært særlig omfattende. Det er utsendt endel nummer av «Den unge Kamerat», deriblandt et spesielt 1 mainummer og et stort julehefte.

Oslo Arbeidersamfunds barnelag har vært på en lengere turné i Hedmark og Trøndelag. Barnelagene for øvrig i landet har også ved alle anledninger vært arbeiderorganisasjonene hjelpelig med underholdning og på annen måte.

Arbeidet med speiderbevegelsen er ledet av Nils Madsen, som er utpekt av landsstyret til å forestå dette arbeide. På en rekke steder i lan-

det er der organisert røde speiderorganisasjoner og de har allerede utført et godt arbeide på sitt felt.

### Skolevirksomheten.

Skolekomitéen har i hele året hatt 2 eller 3 møter, vesentlig for å drøfte saker som hadde forbindelse med dagskolens kursur februar—april. Utover dette er der ingenting gjort.

Først på året henstillet komitéen til centralstyret å ansette en fast-lønnet sekretær for skolevirksomheten. Av økonomiske grunner har det ikke vært mulig for centralstyret å etterkomme denne henstilling, men det blir sikkert nødvendig i den nærmeste fremtid å gå til ansettelse av delvis eller helt lønnet sekretær. Det er dårlig økonomi å la opplysningsvirksomheten stagnere.

### *Partiskolens femte kursur.*

Bestyreren for partiskolens femte kursur, Trond Hegna, har til centralstyret innsendt følgende beretning:

Arbeiderpartiets dagskoles femte kursur begynte tirsdag den 12 februar 1924 med 18 elever. Skolens avslutning fant sted lørdag den 12 april. Alle elever fullførte kurset. Av kursets 53 skoledage var på de 32 samtlige elever fremmøtt. Antall fravær på en enkelt elev var syv (årsak sykdom).

Undervisningen har under kurset omfattet følgende fag med følgende lærere og følgende antall timer:

*Socialøkonomi og socialismens historie*, lærer Trond Hegna 69 timer.  
*Fagbevegelsen*, lærer Øistein Martinsen 4 timer, lærer Alfred Madsen 3 timer, lærer Jacob Friis 13 timer, tilsammen 20 timer.

*Socialøkonomi og marxisme*, lærer Erling Falk 46 timer.

*Politisk historie i det 19. århundrede*, lærer Karl Johanssen 49 timer.

*Organisasjon*, lærer Ingv. Rastad 17 timer og Einar Gerhardsen 2 timer, tilsammen 19 timer.

*Bokholderi*, lærer Alfred Trønsdal 25 timer og Sverre Østlie 5 timer, tilsammen 30 timer.

Det russiske kommunistiske parti, foreleser Håkon Meyer, 8 timer.

Den politiske situasjon i Europas hovedland, foreleser Axel Sømme, 10 timer.

Arvelighetslæren, foreleser prof. Otto Louis Mohr, 5 timer.

Utviklingslære, foreleser Birger Bergersen, 4 timer.

Religionshistorie, foreleser professor Edv. Bull, 4 timer.



Den norske arbeiderbevegelses menn, foreleser Martin Tranmæl, 2 timer.

Erindringer om den norske arbeiderbevegelse ved Chr. Holtermann Knudsen 1 time.

Tilsammen i alt 267 timer.

Med 52 skoledager gir dette et gjennomsnitt av litt over fem timer pr. dag. Hertil kommer en del ekstratimer, ca. 15, som blev gitt av Erling Falk i socialøkonomi om eftermiddagen de siste fjorten dager av kurset.

Flere ganger hendte det ved dette kursus som tidligere, at lærerne var forhindret fra å møte. Dette er selvsagt beklagelig for skolens drift, men er sikkert uundgåelig så lenge man som hittil, som lærere bruker partifeller som samtidig er optatt med annet partiarbeide. Det er dog av så stor betydning for skolen at elevene nettop kommer i kontakt med dem som utfører daglig arbeide i partiet, at man sikkerlig vinner ved å ta de ulemper som er forbundet med et slikt arrangement fremfor å søke nogen annen ordning.

Med hensyn til planen for hovedfagene kan opplyses følgende:

*Socialismens og arbeiderbevegelsens historie* har til hensikt å gi elevene en oversikt over arbeiderbevegelsens og socialismens utvikling og hvorledes disse to faktorer gjensidig har påvirket hinannen. Av den rent teoretiske socialisme er vesentlig behandlet marxismen, idet de øvrige socialistiske systemer og teorier mere er behandlet i forbigående. Undervisningen i dette fag er foretatt efter en disposisjon som vedlegges som bilag i sin helhet, da den til dels nokså meget atskiller sig fra den som er brukt ved tidligere kurser i dette fag.

Nogen lærebok med slik stoffordning finnes ikke, heller ikke nogen annen lærebok som er særlig anvendelig. Av hjelpemidler for elevene er brukt Kirkup: *Socialismens historie I og II*, Det kommunistiske Manifest, Friis: *Den moderne arbeiderbevegelse i Norge*, Friis: *Internasjolen* og Bull: *Klassekampen*.

*Socialøkonomi og marxisme*. Som lærebok er anvendt Gustav Bang: *Den kapitalistiske samfundshusholdning*. Men undervisningen er selvsagt lagt på bredere grunn enn denne lærebok er bygget på.

*Fagbevegelsen*. Undervisningen har her vært drevet litt planløst, vesentlig fordi man i dette fag har hat tre lærere, uten at det har vært foretatt nogen rasjonell fordeling av undervisningsstoffet mellem de tre. Korrespondanseskolens undervisningsbrev i fagbevegelsen har vært anvendt av elevene til hjemmelesning.

Om *historie* og *organisasjon* er ikke annet å si enn at planen for disse

fag har vært vesentlig som ved dagskolens tidligere kurser. Som lærebok i historie er brukt Schjøth og Langes verdenshistorie for gymnasiet bind II.

*Bokholderi* blev opsatt som fag efter et praktisk talt enstemmig ønske fra elevene. Lærer blev Alfred Trønsdahl med Sverre Østli som vikar nogen dager, da Trønsdahl ikke hadde anledning til å møte.

De enkelte *forelesningsrekker* har gjennomgående vært drevet uten lærebok. En undtagelse danner forelesningene om arvelighetslæren, hvor prof. Molirs bok om dette emne er lagt til grunn.

Det er min mening at skolens plan for dette kursus har vært heldig. Kombinasjonen av få faste fag med utfyllende foredrag er utvilsomt gunstig. Nogen av elevene ønsket spesiell undervisning i regning og norsk, et par hadde foreslått undervisning i foredragsteknikk og talekunst. De grunner som tidligere har vært avgjørende ved sløfningen av disse fag har dog fremdeles sin gyldighet. Skriftlig norskundervisning har denne gang vært drevet i forbindelse med opgaveskrivning i socialisme.

Den første hindring for en mere effektiv undervisning i hovedfagene nu er utvilsomt mangelen på høvelige lærebøker. Den vesentlige forbedring som nu kan gjennomføres ved dagskolen er derfor det arbeide som blir lagt i å skaffe slike lærebøker, først og fremst i socialøkonomi og i socialismens og arbeiderbevegelsens historie.

### **Journalistkurset.**

Journalistkurset 15 til 26 januar blev ledet av en komité bestående av Hjalmar Waage, Aksel Zachariassen og Ingvald Rastad. Tilslutningen til kurset blev usedvanlig stor. Der var ca. 50 som søkte om optagelse. Av disse blev 26 optatt, idet man fortrinsvis foretrakk ansøkere fra de steder hvor der var eller vilde bli behov for journalister.

Kurset omfattet 58 undervisningstimer. Det blev drevet som formiddagsskole med 6 timers daglig undervisning. Et par timer måtte elevene gis fri for å fullføre skriftlige oppgaver. Fremmøtet var gjennomgående godt.

Undervisningen blev drevet på følgende måte:

Typograf Torp gjennomgikk i 10 timer manuskriptbehandling, korrekturelesning, boktrykkerkunsten, avistrykning og fremstilling av klisjéer. 3 timer benyttet han til å følge elevene rundt i trykkeriet, setteriet og klisjéanstalten.

Zachariassen drev i 9 timer vesentlig praktiske øvelser i dagsjournalistikk, hurtigskrivning, telegramredaksjon og reportasje. Herunder fikk elevene en rekke skriftlige oppgaver, og på egen hånd måtte de lage referater og skildringer, som senere blev gjennomgått og korrigert.

Karl Johanssen gav i 7 timer en oversikt over den politiske og forfatningsmessige stilling i Europa under og etter verdenskrigen. Herunder behandlet han utenriksjournalistikk og gjennomgikk den norske grunnlov.

Arkivar S. C. Hammer holdt 5 forelesninger om den norske presses historie og om enkelte av dens mere fremtredende menn.

Hjalmar Waage behandlet i 3 timer nyhetsstoff, utstyr og titler. Herunder drev han praktiske øvelser.

Professor Seip holdt 3 forelesninger om den nye rettskrivning.

Alfred Aakermann underviste i referatopptagning, gav elevene oppgaver og korrigererte dem.

Caro Olden underviste i 2 timer om optagelse av intervjuer, gav oppgaver og gjennomgikk dem.

Nils Hønsvald holdt 2 foredrag om provinsjournalistikk.

Frk. Normann holdt 2 forelesninger om amerikanske presseforhold og journalistikk.

Erling Falk gjennomgikk også i 2 timer den amerikanske presse, dens forhold til de kapitalistiske makthavere o. s. v.

Chr. Holtermann Knudsen fortalte i 2 timer elevene om den norske arbeiderpresses første tid.

Edvard Bull gav ved kursets åpning en 2 timers orientering i partiets politiske utvikling og program.

Dessuten blev der holdt enkelt-foredrag av: Trygve Lie: injurielovgivningen og pressen, Harald Langhelle: provinsjournalistikk, Alfred Madsen: faglig journalistikk, Martin Tranmæl: arbeiderpressens oppgaver, Sigurd Hoel: litteraturkritikk, Sverre Sivertsen: partipressens økonomi og Einar Gerhardsen: partiets organisatoriske stilling.

Kurset blev effektivt gjennomført og tiden blev ganske rasjonelt utnyttet. Men kurset var for kort. For å kunne drive praktiske øvelser må der først foregå en teoretisk undervisning. Her måtte man kombinere begge deler. Og det var en svakhet. Imidlertid må kurset for partiet sies å ha vært vellykket. Der er skapt en, om enn ikke stor, tropp av unge partifeller med visse kvalifikasjoner for å tre inn i journalistikken.

### **„Arbeiderbladet“.**

«Arbeiderbladet»s redaksjonssekretær, Hjalmar Waage, fratrådte sin stilling 15 mars for å overta redaktørstillingen av «Arbeideravisen» Trondhjem. Stillingen blev da avertert ledig og der meldte sig 4 ansøkere. Aksel Zachariassen blev ansatt.

Margit Johansen opsa sin stilling i avisen fra 15 mars og Anton Hansen i oktober. Arnulf Øverlands stilling blev inndratt fra 1 juni. Teateranmelderen Anders Stiloff sluttet 31 desember.

I mars blev Haakon Hoff ansatt som faglig medarbeider og fra samme dato Caro Olden som reporter. Nils Hønsvald blev ansatt som idrettsmedarbeider fra 1 april.

I den store militærstreiksak blev redaktøren, redaksjonssekretæren og 2 av medarbeiderne dømt og senere innsatt i fengsel. Under redaktørens fravær fungerte Alfred Madsen som redaktør. Tokerud vikarierte for Zachariassen som redaksjonssekretær.

Abonnementsprisen for «Arbeiderbladet har vært den samme som ifjor, 60 øre pr. uke for innenbys og kr. 8.00 pr. kvartal for utenbys abonnenter. Abonnentantallet stiger jevnt og særlig under den langvarige konflikt var løssalget større enn noen gang før.

### Arbeiderpressens samvirke.

Efter partisprengningen i 1923 nedsatte Landsorganisasjonens sekretariat en komité som skulde utrede forholdet til «Arbeiderpressens Samvirke» og fremkomme for sekretariatet med innstilling, hvorefter saken skulde fremmes for representantskapet. Medlemmer av denne komité var Lian, Bratvold og Ødegaard. Dessuten møtte Samvirkes disponent, Sverre Sivertsen.

Disponenten har utarbeidet følgende oversikt over de lån som «Samvirke» har ydet arbeiderpressen:

Nybrott, Larvik .....	kr.	17,155.46
Romsdølen, Molde .....	«	491.13
Fremover, Narvik .....	«	3,680.68
Glommendalen Arbeiderblad, Kongsvinger....	«	13,618.27
Nordlys, Tromsø .....	«	12,975.40
Ny Dag, Gjøvik .....	«	55,779.82
Daggry, Horten .....	«	9,295.56
Bratsberg-Demokraten .....	«	15,607.21
Folkeviljen, Harstad .....	«	15,812.48
Helgelands Fremtid, Mo i Ranen .....	«	6,719.99
Akershus Arbeiderblad, Lillestrøm .....	«	10,088.39
1 Mai, Stavanger .....	«	40,156.04
Hardanger Arbeiderblad, Odda .....	«	23,450.60
Follo Arbeiderblad, Drøbak .....	«	7,239.45
Namdalens Arbeiderblad, Namsos .....	«	5,978.70
Gudbrandsdalens Arbeiderblad, Lillehammer..	«	2,239.28
Sogn og Fjordane Arbeiderblad .....	«	6,211.54
Sør-Trøndelag Social-Demokrat .....	«	2,393.88
Folkets Røst, Askim .....	«	14,159.21



Vestfinmarkens Arbeiderblad .....	«	8,205.72
Innrøndelags Arbeiderblad .....	«	4,720.49
Tidens Krav, Kristiansund .....	«	18,155.69
Østerdalens Arbeiderblad, Elverum .....	«	12,237.97
Arbeidet, Bergen .....	«	26,936.20
Moss Arbeiderblad .....	«	3,270.86
Nordlands Fremtid, Bodø .....	«	5,821.61
—«— .....	«	1,057.16
Haugesunds Folkeblad, Haugesund .....	«	12,256.36
Tønsberg .....	«	68,994.25
Hilt's villa .....	«	19,127.27
Det norske Arbeiderparti .....	«	4,877.50
Pressekontoret .....	«	33,875.99
Folkets Frihet, Kirkenes .....	«	1,642.85
Klassekampen .....	«	1,088.44
Telemark Arbeiderblad .....	«	2,619.92
—«— .....	«	2,657.17
Folkets Dagblad, Larvik .....	«	129,948.86
Nordlands Folkeblad, Mosjøen .....	«	1,021.68
Østfold Arbeiderblad, Sarpsborg .....	«	138,981.63
Sørlandet, Kristiansand S. ....	«	48,367.46
Tiden, Arendal .....	«	49,894.50
Arbeidets Rett, Røros .....	«	23,879.34

---

Tils. kr. 882,692.01

---

Til bestridelse av disse utgifter har Det norske Arbeiderparti og Landsorganisasjonen ydet følgende kontante beløp:

Arbeiderpartiet, kontant .....	kr.	406,335.53
—«— Ekstraordinært lån .....	«	89,000.00
Landsorganisasjonen, kontant .....	«	178,000.00
—«— Lån .....	«	42,000.00

---

Tils. kr. 715,335.53

---

Ennvidere har Landsorganisasjonen sammen med Arbeiderpartiet ansvar overfor kassakreditten i Vekselbanken stor .....

kr.	53,455.37
-----	-----------

Garanti i Vekselbanken vedrørende Larvik ..

«	45,000.00
---	-----------

Garanti i Vekselbanken vedrørende Tønsberg	«	42,000.00
Lån til Folkets Røst .....	«	3,000.00

---

Tils. kr. 143,455.37

Hertil kommer det av Arbeiderpartiet

optatte ekstraordinære lån .....	«	89,000.00
----------------------------------	---	-----------

---

Tils. kr. 232,455.37

---

Som det fremgår av foranstående har partiet kontant gjennom Arbeiderpressens Samvirke ydet i alt kr. 495,335.53 og Landsorganisasjonen kontant (bidrag og lån) kr. 220,000.00. Partiet har således ydet mere enn det dobbelte.

Med hensyn til lån eller bidrag som er ydet til avisene, er det liten utsikt til at beløpene nogensinne blir tilbakebetalt. Bare i noen få tilfelle har Samvirke nogen sikkerhet (i trykkeri), for øvrig må beløpene nærmest betraktes som bidrag til avisenes drift i overensstemmelse med Samvirkes formål.

Komitéen var derfor av den opfatning at Landsorganisasjonen ikke burde gjøre krav på nogen andel i mulig tilbakebetaling av de lån som er gitt avisene. Partiet har deltatt med en så meget større andel enn Landsorganisasjonen at det er rimelig at mulig tilbakebetaling — om det overhodet skjer — går til partiet.

Landsorganisasjonen har bidratt med kontant 178,000 kroner og lån 42,000 kroner. Komitéen mente at lånet burde avskrives på Landsorganisasjonens status som bidrag til Samvirke.

Det som da står igjen med hensyn til Landsorganisasjonens ansvar i forholdet med Arbeiderpressens Samvirke er kr. 232,455.37. Av dette beløp må Landsorganisasjonen svare halvparten, kr. 116,227.69. Men dette beløp behøves ikke å innbetales straks.

Det som straks bør betales er kassakreditten i Vekselbanken og det ekstraordinære lån på 89,000 kroner. Høvd ansvaret vedrørende Larvik angår er dette allerede minsket med 18,000 kroner, og det er all sannsynlighet for at det ingen utgifter vil følge med Larvik. Det beløp som det således kan bli tale om for Landsorganisasjonen å utrede kontant, vil i høiden dreie sig om ca. 90,000 kroner.

Under henvisning til foranstående foreslo komitéen at Landsorganisasjonen avvirket forholdet til Arbeiderpressens Samvirke på følgende måte:

1. Lånet på 42,000 kroner avskrives.

2. Sekretariatet bemyndiges til sammen med Det norske Arbeiderparti å avvikle det beløp som Samvirke står ansvarlig for, i alt kr. 232,455.37, på den for Landsorganisasjonen lempeligste måte.

Representantskapet tiltrådte dette forslag og overlot til sekretariatet å avvikle forholdet til Samvirke.

Partiet for sin del har enda ikke ferdigbehandlet spørsmålet, men Landsorganisasjonens deltagelse i dette samarbeide vil altså opphøre.

### Arbeidernes Aktietrykkeri.

Arbeidernes Aktietrykkeris styre har avgitt følgende beretning for 1924:

«Regnskapet er opgjort med et overskudd på trykkeriets drift av kr. 61,866.17 og på klisjéanstalten av kr. 3689.47.

Også dette år har tilgangen på arbeide vært sterkt avtagende. Bruttoinntekten for trykkeriets regnskap utgjør kr. 648,370.19 mot kr. 718,163.26 ifjor. Til gjengjeld er lønningskontoen sunket med ca. kr. 20,000.00. Av de øvrige utgifter er kontoen skatter sunket med kr. 10,000.00 eller omtrent til det halve året forut.

Trykkeriet har også i år måttet innrømme kreditt i en ganske stor utstrekning, og dette har selvfølgelig bidratt til å tyngte trykkeriets drift.

Av utestående fordringer vil styret foreslå en del småbeløp avskrevet, da disse må ansees uerholdelige. Disse beløp utgjør tilsammen for trykkeriet kr. 1391.40 og for klisjéanstalten kr. 127.53.

Trykkeriet har i årets løp betalt sin gjeld i Centralbanken for Norge og i Kooperative Landsforenings bank. For å kume det siste og på grunn av at de utestående fordringer gjorde det nødvendig, måtte vi få et lån i Kristiania og Oplands Vekselbank på samme tid som vi fikk vår kassakreditt sammesteds forhøiet til kr. 75,000.00. Vår bankgjeld var ved årsskiftet kr. 120,000.00, men er senere sunket med ca. kr. 10,000.00.

I årets løp er der kun foretatt få nyanskaffelser, så trykkeriet ingen kreditor har utenom Kristiania og Oplands Vekselbank.

Overskuddet foreslår styret anvendt således: Avskrivninger på uerholdelige fordringer: Trykkeriet kr. 1391.40, klisjéanstalten kr. 127.53, tilsammen kr. 1518.93. Avskrivninger på inventar: Trykkeriet kr. 24,000.00, klisjéanstalten kr. 1000.00, tilsammen kr. 25,000.00. Overføres til utvidelsesfondet kr. 6500.00, do. pensjonsfondet kr. 6500.00, dividende kr. 2400.00, tantième: trykkeriet kr. 19,859.28, klisjéanstalten kr. 1160.32, tilsammen kr. 21,019.60. Overføres kapitalkonto kr. 2617.11.»

### Pressekontoret.

Aksel Zachariassen var bestyrer av Pressekontoret inntil 15 mars, da han overtok stillingen som redaksjonssekretær i «Arbeiderbladet». Han fortsatte dog en stund å ha tilsynet med kontoret, men blev senere avløst av Nils Hønsvald. Da Hønsvald kort efter valget gikk i fengsel blev Arnold Wik ansatt ved Pressekontoret. Wik har siden fortsatt og Hønsvald er gått helt over til «Arbeiderbladet».

Foruten Wik er fremdeles Ragna Hagen og Hjørdis Mikkelsen ansatt ved Pressekontoret.

Inntil august måned hadde Pressekontoret fast daglig forbindelse med Berlin. På det tidspunkt opsa imidlertid den gamle Berlinerkorrespondent sin stilling. Da Berlin ikke lenger var det centrum for begivenhetene som før, besluttedes forbindelsen foreløbig avbrutt. Isteden blev «Arbeiderbladet»s gamle korrespondent fru Elise Ottesen-Jensen i Stockholm ansatt. På grunn av partisituasjonen og de forestående valg var det av betydning å ha fast forbindelse med Sverige.

### Partipressen.

Ved utgangen av året 1923 hadde partiet 30 almindelige partiaviser. Av disse var 10 dagblade, 13 utkom 3 ganger i uken og 7 utkom 2 ganger i uken.

I 1924 er «Nordlands Folkeblad» i Mosjøen gått inn på grunn av økonomiske vanskeligheter. Abonentene er overført til «Nordlands Fremtid», Bodø. I Bergen blev der startet en ukeavis «Bergens Arbeiderblad». Den blev redigert av en komité og hadde en del utbredelse i byen og fylkene. Efter det dårlige valgresultat i Bergen måtte imidlertid våre Bergens-kamerater gi op, og avisen blev foreløbig nedlagt.

I Trondhjem er der oprettet ny avis, «Arbeideravisen», som organ for Det norske Arbeiderparti i Trøndelag. Avisen har fått en utmerket start og er allerede den beste og mest utbredte arbeideravis i Trøndelag. På Lillehammer har våre partifeller utgitt en ukeavis, «Dagningen», som redigeres av en komité og er organ for partiet i Lillehammer og Gudbrandsdalen. På Gjøvik er der også startet ny avis, «Opland Arbeiderblad». Den utkom fra først av 3 ganger i uken, men er senere utvidet og utkommer nu som dagblad. Den har god utbredelse over hele Opland fylke.

Ved årsskiftet 1924—25 er altså antallet av almindelige partiaviser steget itil 32. Av disse er 13 dagblade, 13 utkommer 3 ganger i uken, 5 utkommer 2 ganger i uken og en av dem er ukeavis.



*Partiaviser ved utgangen av 1924.**Dagblader:*

Arbeiderbladet, Oslo. Redaktør Martin Tranmæl.  
 Arbeideravisen, Trondhjem. Redaktør Hjalmar Waage.  
 1 Mai, Stavanger. Redaktør B. Olsen-Hagen.  
 Fremtiden, Drammen. Redaktør Torgeir Vraa.  
 Østfold Arbeiderblad, Sarpsborg. Redaktør Jørgen Hustad.  
 Sørlandet, Kristiansand. Redaktør Ole Øisang.  
 Nybrott, Larvik. Redaktør Ingjald Norstad.  
 Tiden, Arendal. Redaktør Ola Solberg.  
 Rjukan Arbeiderblad, Rjukan. Redaktør Aksel Sømme.  
 Vestfold Fremtid, Tønsberg. Redaktør Sverre Hjertholm.  
 Hedmark Fylkes Arbeiderblad, Elverum. Redaktør Olav Sæther.  
 Opland Arbeiderblad, Gjøvik. Redaktør Johs. Stubberud.  
 Daggyr, Horten. Redaktør Johan Skau.

*3 ganger i uken:*

Folkets Blad, Moss. Redaktør Nils Gjerseth.  
 Folkets Røst, Askim. Redaktør Aksel Olsen.  
 Akershus Arbeiderblad, Lillestrøm. Redaktør Hans Abelsnes.  
 Telemark Arbeiderblad, Notødden. Redaktør Andreas Thurmo.  
 Haugesund Folkeblad, Haugesund. Redaktør Carl Lee.  
 Tidens Krav, Kristiansund. Redaktør Jon Furset.  
 Arbeidets Rett, Røros. Redaktør Per Foros.  
 Folkets Rett, Levanger. Redaktør N. Hallan.  
 Namdalens Arbeiderblad, Namsos. Redaktør Arne Kvernvik.  
 Nordlands Fremtid, Bodø. Redaktør Herm. Thornes.  
 Nordlys, Tromsø. Redaktør Ingvald Jaklin.  
 Vestfinmark Arbeiderblad, Hammerfest. Redaktør Leif S. Olsen.  
 Folkets Frihet, Kirkenes. Redaktør Martin Aune.

*2 ganger ukentlig:*

Orkladalen Arbeiderblad, Orkanger. Redaktør Bjarne Larsen.  
 Dunderlandsdølen, Mo i Ranen. Redaktør Redv. Knudtson.  
 Fremover, Narvik. Redaktør Naftali Nilsen.  
 Folkeviljen, Harstad. Redaktør Alfons Johansen.  
 Finmarken, Vardø. Redaktør Peder Holt.  
 Dagningen (ukeavis), Lillehammer. Komité.

*Tidsskrifter og ukeblader.*

Det 20de Århundrede (1 gang månedlig). Redaktør Oscar Torp.  
Mot Dag. Redaktør Erling Falk.

Arbeiderkvinnen (1 gang månedlig). Redaktør Thina Thorleifsen.

Den Røde Ungdom (1 gang ukentlig). Komité.

Den unge Kamerat (1 gang månedlig). Komité.

**Det norske Arbeiderpartis Forlag.**

Partiforlagets virksomhet har av økonomiske grunner vært sterkt innskrenket. Det har vesentlig nøiet sig med utgivelsen av en del rent agitatoriske brosjyrer. Gjelden til Aktietrykkeriet har bundet virksomheten sterkt. Der er på denne gjeld avskrevet 90,000 kroner i 1924. Der er også på vårparten utsendt flere hundre kravbrev og en rekke eldre konti er saldert ved avskrivning av tilgodehavender. Storkonflikten i årets første halvår lammet også i høi grad salget.

Forlaget har i året utgitt følgende:

Chr. Hornsrud: Hvorfor — fordi. 2. utvidede utgave. — Partiene og jordretten. — Husmannslovens behandling.

Det norske Arbeiderparti 1918—1924.

Edvard Bull: Kristendom og kommunisme. 2. utgave med et tillegg om kristendommens opprindelse.

Maidagen 1924.

Arbeiderkalenderen 1925.

Arbeidets Jul 1924.

Dessuten har forlaget overtatt et oplag av den danske utgave av:

Upton Sinclair: Man kaller mig tømmermann. Er utsendt som forlagets egen publikasjon.

Til stortingsvalgene utsendes følgende valgbrosjyrer:

Stortinget 1922—24.

Regningen på bordet.

Reaksjonen og klassefølgelsene.

Arbeiderklassen og de sociale krav.

Skatten og forbruket.

Borgerpartienes kamp for brødfordyrelsen.

Hvad valget gjelder.

Samling til valg.

Hevn uretten.

Endelig er partiets tidsskrift *Det 20. Århundrede* utsendt gjennom forlaget.

### Norges Leieboerforbund.

Leieboerutvalget, hvor Det norske Arbeiderparti også var representert, sammenkalte til leieboerlands møte 15 og 16 mars i Folkets Hus, Oslo.

Der møtte representanter fra Oslo, Trondhjem, Bergen og Drammen. Fra Sverige møtte Martin Anderson, Gøteborg, fra Det norske Arbeiderparti Valdemar Nielsen og Nanna Broch, fra Landsorganisasjonen Ole Guldvåg, fra Norges kommunistiske Parti Emil Stang og fra Norges socialdemokratiske Parti Ludv. Hansen.

Følgende emner blev optatt til behandling: 1. Hvad skal gjøres til ordning av leieboerforholdene, innleder Dines Jensen. 2. Den departementale komité's forslag til boliglov, Adolf Indrebø. 3. Statens og kommunenes forhold til boligsaken og dens finansiering, Emil Stang. 4. Leieboernes organisasjon, Knut Eng.

Den svenske gjest gav en oversikt over leieboernes stilling i Sverige efter at husleieloven var ophevet der. På grunn av de bitre erfaringer de hadde høstet efter den tid, manet han samtlige deltagere i møtet til å være på vakt overfor mulige angrep på husleieloven her i Norge.

I selve boligs spørsmålet vedtok møtet følgende forslag:

„Boligs spørsmålet kan ikke tilfredsstillende løses innenfor det nuværende samfund, men bare ved en fullstendig sosialisering av leiegårdene og en planmessig samfundsmessig boligbygging.

Landsmøtet støtter følgende dagskrav til statsmaktene:

- a. Møtet protesterer energisk mot alle forslag som tar sikte på hel eller delvis ophevelse av husliereguleringen, og krever at denne oprettholdes og gjøres obligatorisk.
- b. Stat og kommune overtar boligproduksjonen, dels ved understøttelse av kooperative boligselskaper, hvor enhver spekulasjon er utelukket, dels og især ved direkte bygging av boliger for småkårsfolk.
- c. Utgiftene ved nedskrivning av byggeomkostningene skaffes ved skatt på store formuer og inntekter og ved skatt på overflødig husrum.
- d. Møtet protesterer mot enhver forhøielse av husleien i den eldre bebyggelse, selv om denne forhøielse tenkes anvendt til boligbygging.
- e. Skarp offentlig kontroll med boligformidlingen for å hindre omgåelsen av husleieloven.“

I organisasjonsspørsmålet vedtok møtet: „Der nedsettes leieboerutvalg i alle byer og større distrikter. På steder hvor det anses formålstjenlig søkes dannet leieboerforeninger.“

Navnet blev forandret fra „Leieboernes Landssammenslutning“ til „Norges Leieboerforbund“. Forbundet skal ledes av et landsstyre på 7 medlemmer, hvorav 3 fra Oslo utgjør forretningsutvalget.

Valgene hadde følgende utfald: Formann Randolf Arnesen, sekretær Torger Heggen (senere utgått) og styremedlem Nanna Broch med A. E. Gundersen, Dines Jensen og Annie Olsen som varamenn. Utenbys medlemmer av landsstyret blev: Helmer Pedersen, Drammen, A. Rasmussen, Bergen, Arnold Wik, Trondhjem, og Peder Løwe, Aker.

### **Arbeiderbevegelsens Arkiv.**

Centralstyret nedsatte i januar måned en komité som fikk i oppdrag å undersøke arkivforholdet og fremkomme med forslag til centralstyret om den fremtidige ordning. Øistein Martinsen fremmet i den anledning nedenstående forslag, som centralstyret tiltrådte:

„1. Arkivkomitéen får fullmakt til å ansette en arkivkyndig mann for et tidsrum av 3 uker for å ordne å innregistrere hvad der er nedlagt i arkivet, og at man lager et kartotek i dublikato, sådan at det ene kartotek kan få plass på partikontoret og det annet i arkivet.

2. At der foreløbig ikke ansettes nogen bibliotekar, men at man lar en bokbinder til forskjellige tider undersøke arkivets forhold og innregistrere alt det nye som kommer og sammen med partikontoret fører rapport over hvad som blir utlevert av arkivets hylder.

3. At der fattes beslutning om at det for fremtiden ikke samles på aviser, da dette skulde være unødvendig i anledning av at Universitetsbiblioteket samler og opbevarer samtlige aviser i landet“.

### **Konferansemøter.**

I møte 14 januar besluttet centralstyret å avholde konferansemøter til diskusjon av aktuelle politiske spørsmål. Til disse konferanser skulde innkaldes medlemmene av partiets stortingsgruppe, av partiets faste utvalg, ungdomstykningens centralstyre og partifellene i sekretariatet.

I alt er avholdt 4 sådanne konferanser. Sverre Sivertsen har innledet om valutaspørsmålet, Tranmæl om den faglig-politiske situasjon, Ole O. Lian om den faglige situasjon og Oscar Torp om enhetsfront ved stortingsvalgene. Møtene var meget vellykket.

### **Kyrre Grepp.**

I centralstyremøte 2 august blev det nedsatt en komité på 5 medlemmer som fikk i oppdrag å forestå innsamling av midler til reisning av et minnesmerke over Kyrre Grepp og til økning av hans fonn.

Til medlemmer av komitéen valgtes Oscar Torp, Edvard Bull, Martin Tranmæl, Ole O. Lian og Chr. H. Knudsen.

I samme møte besluttet å anmode Edvard Bull om å skrive en minnebok om Kyrre Grepp.



### Justisfonnet.

Før partisplittelsen administrertes „arbeidernes justisfonn“ av en komité bestående av 2 representanter for partiet, 2 for Landsorganisasjonen og 2 for Norges kommunistiske Ungdomsforbund. Etter stiftelsen av Venstre-kommunistisk Ungdomsfylking tråtte den istedenfor N. K. U., og landsorganisasjonen trakk sig tilbake fra samarbeidet.

Fonnets navn blev da forandret til Det norske Arbeiderpartis og Ungdomsfylkings justis og kampfonn. Det ledes av en komité bestående av 2 representanter for Det norske Arbeiderparti og 2 for Ungdomsfylkingen. Vm. Nielsen og Einar Gerhardsen er valgt fra partiet og Reidar Olsen og Rolf Hofmo fra Ungdomsfylkingen.

Fonnets formål er å understøtte medlemmer av Det norske Arbeiderparti og Venstre-kommunistisk Ungdomsfylking som under faglige kampe og agitasjon eller i sin politiske og faglige virksomhet kommer i konflikt med de borgerlige love og idømmes fengselstraffe. Understøttelsen ydes fortrinnsvis til familier hvis forsørger på grunn av justisforfølgelse blir ute av stand til å underholde dem.

I undtagelsestilfeller kan det ydes tilskudd til dekkelse av mulkt idømt medlemmer av de samme organisasjoner for forseelser som ovenfor nevnt.

Ansøkninger om understøttelse behandledes og avgjøres av justisfonnkomitéen og rapporteres til centralstyrene. Ansøkninger må være ledsaget av anbefaling fra ansøkerens lokale partiforening eller fagforening.

### Rosa Luxemburg og Karl Liebknecht.

I anledning av årsdagen for mordet på Rosa Luxemburg og Karl Liebknecht utsendte partiet og Ungdomsfylkingen følgende oprop til partiforeninger og ungdomslag:

Den 15 januar er 5 års dagen for mordene på Karl Liebknecht og Rosa Luxemburg.

For den revolusjonære bevegelse var Karl Liebknecht en av de aller fremste førere. Han stod allerede før krigen som føreren for den venstre fløi av det tyske socialdemokrati som innen partiet kjempet for de revolusjonære synsmåter. Han var i aller første rekke blandt dem som reiste krigen mot krigen. Uredd og sterk stod han alene i krigsårene og kalte arbeiderklassen til revolusjonær kamp. Han var også en av dem som i Zimmerwald la grunnen for en ny revolusjonær verdensorganisasjon. Men først og fremst var han arbeiderungdommens fører. Frigjort for all autoritetstro, med en usvikelig tro på arbeiderklassens og revolusjonens sak, våget han i en tid da det kostet alt å være revolusjonær å heise trossighetens og sannhetens fane.

Ved hans side stod som den faste støtte Rosa Luxemburg. Hvad han

betød i agitasjonen, i parlamentet, i organisasjonene, betød hun når det teoretiske grunnlag skulde legges. Fremfor nogen annen var hun Karl Marx' arvtager som revolusjonær teoretiker. Men dette arbeid hindret henne aldrig i selv å være den første i kampen.

Om dem fylket arbeiderungdommen sig, deres navn blev for de revolusjonære arbeidere faner i stormen, og bak dem reiste sig påny den revolusjonære bevegelse efter krigen. I spissen for dette arbeid stod de inntil den dag da tyske officerer for 5 år siden skjøt dem ned.

For den revolusjonære bevegelse vil det alltid være en plikt å minnes deres dødsdag. Det norske Arbeiderparti og Venstre kommunistisk Ungdomsfylking opfordrer derfor alle partiavdelinger og ungdomslag til å benytte uken omkring den 15 januar til i fellesskap å arrangere minnefest over Karl Liebknecht og Rosa Luxemburg.

Det norske Arbeiderparti,  
*Oscar Torp.*

Venstre kommunistisk Ungdomsfylking,  
*Håkon Meyer.*

### **Krav om suspensjon av stortingsmenn.**

Da medlemmene av Norges Kommunistpartis stortingsgruppe, Olav Scheflo og Eugene Olaussen var satt under tiltale blev det i juni måned reist krav om at de skulde suspenderes fra stortinget. I den anledning blev centralstyret sammenkalt til ekstraordinært møte til behandling av saken. I centralstyremøtet og i et påfølgende konferansemøte drøftet man bl. a. spørsmålet om stortingsmannsstreik i det tilfelle stortinget skulde etterkomme kravet om suspensjonen.

Fra Norges Kommunistiske parti kom det så en henvendelse om at det skulde nedsettes en felles komité med representanter fra Det norske Arbeiderparti og Norges Kommunistparti som skulde få i oppdrag å forhandle om muligheten av en felles aksjon i de bestemte konkrete spørsmål som da forelå for arbeiderklassen.

Da forslaget om felleskomitéen var så almindelig holdt at det ikke derav var mulig å se hvilke positive skritt det var tenkt på, besluttet centralstyret å velge 2 representanter til en konferanse med representanter for N. K. P. for å bringe på det rene hvilke konkrete oppgaver det eventuelt kunde bli tale om å ta op.

I henhold til konferansen som blev avholdt besluttet centralstyret å erklære sig enig i at det søndag 13 juli blev arrangeret store fellesmøter til protest mot reaksjonen og klasseforfølgelsene. Forutsetningen var da at også de faglige samorganisasjoner anmodes om å være med og at eventuelle resolusjoner blir partipolitisk nøytrale.

Det blev over hele landet avholdt en rekke vellykkede protestmøter som overalt fikk stor tilslutning. Scheflo og Olaussen blev ikke suspenderet.

### Møteforbudet i Oslo.

Under storkonflikten blev det efter initiativ av medlemmer av Venstre-kommunistisk ungdomsfylking arrangert en rekke vellykkede demonstrasjoner av de kjempende arbeidere i Oslo. Politiet deltok imidlertid også i disse demonstrasjoner, og de deltok på en så voldsom måte at det ofte kom til meget alvorlige sammenstøt i byens gater. Til slutt resulterte dette i at byens politimester fullstendig tapte hodet og nedla forbud mot avholdelse av møter og demonstrasjon i byens gater og plasser så lenge konflikten varte.

Oslo Arbeiderparti mottok følgende skrivelse fra politimesteren i anledning av et møte de hadde anmeldt til avholdelse på Youngstorvet:

„Da det gjentagne ganger har vist sig, at foredragsmøter på offentlige gater og plasser bevirker efterfølgende forstyrrelser av den offentlige ro og orden av folk som samles til møtene. Meddeles at politikammeret ikke kan tillate sådanne offentlige møter avholdt så lenge streiken og lockouten varer.

Politikammeret kan således ikke gi tillatelse til avholdelse av det ansøkte møte på Youngstorvet fredag 16 mai kl. 6 eftermiddag.

*Chr. Grundt.*

*Lachstær.*

Det norske Arbeiderpartis centralstyre blev sammenkalt i anledning av møteforbudet og blev enige om å trosse forbudet og sendte justisdepartementet følgende skrivelse med meddelelse herom:

Det norske Arbeiderparti uttaler sin skarpeste protest mot Kristiania politimesters møteforbud, som betyr et direkte brudd på prinsippet om ytrings- og forsamlingsfrihet.

Den norske arbeiderklasse betrakter retten til å gi uttrykk for sine meninger ved møter og demonstrasjoner som en rett den ikke kan eller vil gi fra sig uten motstand.

Hvis møteforbudet opprettholdes, vil partiet stemple det som et overgrep rettet mot arbeiderne og til fordel for arbeidsgiverne i den arbeidskonflikt som pågår. Av den grunn vil partiet anse sig forpliktet til å trosse et slikt møteforbud. Ansvaret for de følger som møteforbudet vil kunne få, må legges på dem som har utstedt det og opprettholder det.“

Fra „Det kongelige Justits og Politidepartement“ mottok centralstyret følgende „advarsel“:

„I skrivelse til departementet av 16 mai sistleden har Det norske Arbeiderparti nedlagt protest mot det av politimesteren i Kristiania den 15 samme måned utstedte ordbud mot foredragsmøter på offentlige gater og plasser så lenge streiken og lockouten varer, og erklært at partiet vil anse sig forpliktet til å trosse det nevnte forbud. Skrivelsen sees inntatt i „Arbeiderbladet“ for 16 mai d. a. under overskriften: „Partiet trosser det ulovlige møteforbud.“

I anledning herav skal departementet meddele, at det omhandlede midlertidige møteforbud er en ordens og politiforanstaltning utferdiget av politiet i henhold til § 58 i den for riket gjeldende politiinstruks av 6 februar 1920 og fullt lovlig.

Man må bestemt advare mot et hvert skritt i retning av og overtrede forbudet. Ansvaret for det som skjer vil da hvile på dem som har oppfordret til å trosse forbudet og på dem som følger oppfordringen.

Kristiania den 19 mai 1924.

*Chr. L. Rolfsen.*

*Knud Øien.*



Som en portest mot forbudet blev det sammen med Oslo Arbeiderparti bestemt en rekke store demonstrasjonsmøter rundt omkring i byen. „Ulovlige“ møter altså. Imidlertid tok politimester og departement fornuften fangen og ophevet møteforbudet „midlertidig“. Og det var utvilsomt det fornuftigste de kunne gjøre. Var forbudet blitt oprettholdt vilde det bare ha ført til nye og meget alvorlige sammenstøt mellom byens arbeidere, politi og militær. Og arbeidernes forbitrelse var denne gang så stor at de sikkert ikke hadde gitt sig uten sverdslag. Det hadde de et sterkt inntrykk av som i de dager hadde noen føling med hovedstadens arbeidere.

Det norske Arbeiderpartis optreden ved denne anledning var fast og bestemt. Og arbeiderne som stod bak var så sterke og kampvillige at politimester og regjering denne gang måtte bøie helt unda.

## Partiet og klassejustisen.

Tidlig på året optok Venstre kommunistisk Ungdomsfylking arbeidet for militærstreiken, som var besluttet på det konstituerende landsmøte. Agitasjonen, som blev støttet av partiet og partipressen, blev for en vesentlig del ført midt under de store faglige kamper, og dette gav den et enn mere alvorlig preg. Myndighetene begynte på et tidlig tidspunkt å interessere sig for militærstreikagitasjonen. De fulgte med i aviser og samlet på opprop, deltok i alle møter og snuset omkring i arbeidernes forsamlingslokaler. Som et ledd i den almindelige kamp mot arbeiderklassen fikk de her en kjærkommen anledning til å slå ned på Det norske Arbeiderparti og Ungdomsfylkingens medlemmer.

Der blev først reist tiltale mot de 6 medlemmer av partiets ungdomsutvalg som hadde forberedt landsmøtet. Senere blev de som hadde undertegnet eller inntatt i avisene de utsendte opprop, eller på annen måte hadde deltatt i agitasjonen, tatt med.

Den 4 juni begynte den store militærstreiksak i Oslo lagmannsrett. De var 13 tiltalte med partiets formann og redaktør i spissen. Saken blev omfattet med sjelden stor interesse over det hele land. Pressen gav utførlige referater fra forhandlingene, som i større grad enn nogen gang tidligere førte til å avsløre hæren som en utpreget klassehær. På den mest virkningsfulle måte lykkedes det å påvise humbugen i det nuværende samfund og nødvendigheten av at arbeiderne reiser sig til kamp for et nytt samfund.

Resultatet blev dog at alle de tiltalte blev kjent skyldige og dømt. (Unntatt Lundsrud, som hadde vært syk og ikke deltatt i utvalgets møter.)

Tranmæl, Torp og Meyer fikk 5 måneders fengsel hver, Hønsvald 4 måneder, Zachariassen 3 måneder og Hoff, Hofmo, Arnesen, Bergseth, Kristiansen og Gerhardsen hver 2½ måned.



Dommen vakte en voldsom harme over det hele land. Samtlige dømte appellerte til høyesterett, som imidlertid opprettholdt lagmannsrettens avgjørelse.

Utover høsten og sommeren fortsatte vår nidkjære påtalemyndighet, med Jørgen Grøner i spissen, sitt godt påbegynte arbeide. Flere av de som deltok i militærstreikagitasjonen ble dømt. Likeledes de partiredaktører som tok inn opropet og tilslutt de som fulgte opfordringen om militærnektelse. Dessuten ble flere av det nye partis og ungdomsforbunds medlemmer tiltalt og dømt, ikke for militærnektelse, men bl. a. fordi de opfordret ungdommen til å reise på moen. Under demonstrasjonene i Oslo under konflikten ble dessuten en rekke unge arbeidergutter arrestert og senere dømt for sin deltagelse i kampen mot politi og streikebrytere.

I alt blev i 1924 dømt ca. 60 kamerater for deltagelse i arbeiderklassens agitasjon, arbeide og kamp. Det største antall klassesdommer som er avsagt noget år siden Thraniterbevegelsens dager.

### **Forsøket på å fengse partiets tillitsmenn før valget.**

En måned før valget fikk de i den store militærstreiksak dømte kamerater ordre om å møte til avsoning av sin straff. Blandt de dømte var partiets formann og sekretær, „Arbeiderbladet“s redaktør, redaksjonssekretær og 2 medarbeidere og dessuten sekretæren i Oslo Arbeiderparti og chefen for partiets forlag. Alle disse stod midt oppe i ledelsen av partiets valg-arbeide, og det er klart for enhver hvor vanskelig det vilde vært å erstatte dem på det daværende tidspunkt. Partiets centralstyre besluttet derfor å gjøre alt som kunde gjøres for å hindre en fengsling før valget.

Partiets viceformann og andre hadde en rekke konferanser med opdagelseschef, stats- og riksadvokat, justisminister og statsminister. Der blev sendt deputasjoner og ansøkninger. Alt blev for-økt, men det var nyttesløst.

Tilslutt blev det søkt om utsettelse for *en del* av dem som var mest uundværlig i valgarbeidet. Resultatet var at redaktøren fikk utsettelse til dagen efter valget. De andre fikk ordre til øieblikkelig å innfinne sig til avsoning av straffen. Denne avgjørelse blev appellert til Regjeringen, som imidlertid ved hjelp av feige omgørelser undlot å gjøre noget.

### **Centralstyret trosser på ny Regjeringen.**

Da alle forsøk på å hindre fengslingen av partiets ledere før valget således var strandet, besluttet centralstyret for annen gang dette år å trosse Regjeringen. Det besluttet å pålegge de dømte partiføllere ikke å gå i fengsel, men å bli i frihet så lenge som mulig for å kunne delta i partiets valgarbeide.

I samme forbindelse blev der av Det norske Arbeiderparti og Oslo Arbeiderparti gjennom nedenstående opfordring arrangert en halv dags proteststreik og en demonstrasjon.

Til arbeiderklassen i Kristiania.

Borgerskapet har dømt Eders fremste tillitsmenn. Påtalemyndighet og politi setter dem i disse dager i fengsel. Det norske Arbeiderparti skal rammes i sin valgkamp. Regjeringen er for feig til å ta noget standpunkt til de „rettfærdighetens“ håndhevere som går høirepartiets ærender, som bruker rettsvesenes som et politisk våben.

Arbeidere.

Vi står allesammen solidarisk med de dømte. De har ikke sagt eller gjort annet enn det vi allesammen mener. De har handlet efter sin plikt og samvittighet, derfor er de dømt. Høre er redd for dem, derfor skal de settes inn.

Arbeidere.

Gi uttrykk for den harme dere føler over den politiske riksadvokat, for den ringeakt en regjering av natthuer fylder dere med.

Slutt arbeidet imorgen klokken 2.

Det norske Arbeiderparti.

*Edv. Bull.*

Oslo Arbeiderparti.

*Ingvald Rastad.*

Proteststreiken, som blev bekjentgjort med én dags varsel, blev helt igjennem vellykket og demonstrasjonen den største som har vært holdt i hovedstaden. Klokken 2 stoppet alt arbeide. I sine arbeidsklær toget arbeiderne og arbeiderkvinnene, alvorlige men bestemte, fra de forskjellige arbeidsplasser mot byens centrum. De hundreder verksteder og fabrikker blev tømt, bryggearbeiderne og sjøfolkene samlet sig, fra lagrer og kontorer og butikker troppet arbeiderne mot Tullinløkken, som var samlingsstedet. Sporvognene stanset og betjeningen blev med i demonstrasjonen. Postbudene sprenget porten, lot posten ligge og blev med sine klassefeller i den veldige demonstrasjon. Toget gikk fra Tullinløkken til Youngstorvet, hvor der blev holdt taler fra 2 talerstoler. Hele torvet var svart av mennesker. Mellom 30 à 35 000 voksne arbeidere og arbeiderkvinner var samlet. Og denne protesten kostet noget for hver enkelt. En halv dagløn. For enkelte kanskje utsikt til å miste arbeidet. Det blev litt mindre mat den uken enn vanlig. Men det var nettopp dette som gav denne demonstrasjon det sterke preg av alvor. Som gjorde den til en virkelig aksjon — ikke bare en tom protest.

### **Torp arresteres — de andre i frihet.**

Imidlertid begynte politiet jakten på de dømte. Når de ikke vilde melde sig frivillig skulde de hentes med makt. Tidlig om morgenen fikk så de fleste av de dømte besøk i sine hjem av nidkjære politifolk. Men dette var jo forutsett, og ingen av de „eftersøkte“ var å finne. De hadde reist fra byen.

Oscar Torp var den eneste som blev tilbake i Oslo. Han fikk nemlig ordre fra centralstyret om å „bli på sin post“, inntil politiet kom å hentet ham. Og de ventet ikke lenge. Den 6 oktober møtte politiet frem på partikontoret og tok ham bort fra partiarbeidet og førte ham til kretsfengslet i Møllergt. 19.

Ingen av de andre blev arrestert før valget. Politiet gjorde nok fortvilede forsøk på å få tak i dem, men det lykkedes ikke. Selv ikke et enkelt forsøk fra mindretallskommunistisk hold på å hjelpe myndighetene førte frem til det forønskede resultat.

Håkon Meyer opholdt sig en tid i Bergen og Hordaland og holdt foredrag på forskjellige steder der. Opholdet blev imidlertid avbrutt, idet han for å undgå politiet måtte reise derfra. Han reiste senere til Sørlandet og holdt en del foredrag som Aksel Sømme.

Nils Hønsvald blev sendt til Kristiansand, hvor han vikarerte for Øisang som redaktør av „Sørlandet“, mens Øisang drog ut på agitasjon. Hønsvald holdt også en rekke foredrag på Sørlandet og senere i Telemark og Buskerud under navnet Trond Hegna.

Aksel Zachariassen reiste til Stavanger for å hjelpe til i redaksjon der efter Olsen-Hagens arrestasjon. Han holdt også en rekke foredrag, under navnet Charles Syvertsen, i Stavanger og i fylket.

Av de andre var Rolf Hofmo (Arne Ordning) i Telemark og deltok i agitasjonsarbeidet. Håkon Hoff i Trøndelag og Einar Gerhardsen (Arnfinn Vik) i Agderfylkene.

Samtlige dømte meldte sig for politiet til avsoning av dommene to dager efter valget.

## **Faglige spørsmål.**

### **Partiets faglige retningslinjer.**

Partiets faglige utvalg og centralstyret har i en rekke møter behandlet partiets faglige retningslinjer. Efterfølgende beslutning, som blev resultatet av de langvarige drøftelser, er omsendt til landsstyrets medlemmer og godkjent av disse:

#### I.

Det norske Arbeiderpartis landsmøte i 1921 og februarlandsmøtet i 1923 fastslo partiets forhold til fagbevegelsen: at de to bevegelser skal anerkjenne hinannens organisasjons og aksjonsmessige uavhengighet og suverenitet at alt samarbeide derfor skal være betinget av et gjensidig tillits- og likestillethetsforhold.

Partiets centralstyre vil i anledning av den diskusjon som er reist i fagforeningene fra mindretallskommunistisk hold, uttale at de beslutninger våre landsmøter fattet i 1921 og 23 fremdeles dekker partiets opfatning.

Denne anerkjennelse av fagbevegelsens organisatoriske uavhengighet forhindrer ikke at partiet trekker op klare, enkle linjer for stillingen til den faglige politikk. Dette er selvsagt også en politisk nødvendighet for partiet. Fagbevegelsens utvikling og politiske innhold er nemlig av avgjørende betydning



for de sociale kampe. Det er derfor en av partiets viktigste oppgaver å styrke fagbevegelsen, som må utvikles til å bli en stadig betydningsfullere faktor i arbeiderklassens revolusjonære kamp.

Partiets medlemmer må i sin daglige virksomhet bl. a. på møter og i pressen, i storting og kommunestyre behandle en rekke faglige spørsmål. Også av den grunn er det nødvendig at partiet klarlegger sin stilling til den faglige politikk.

## II.

Masseaksjonen er et avgjørende middel i kampen for erobringen av samfundsmakten. Uten en sterk målbevisst og kampdyktig fagorganisasjon vil et revolusjonært gjennombrudd derfor ikke være mulig. Samfundsmaktens utøvelse ved rådssystemet og arbeiderklassens diktatur i den uundgåelige overgangstid mellom kapitalisme og sosialisme, gjør det uomgjengelig nødvendig at fagorganisasjonen innstilles på som en av de viktigste faktorer å delta i løsningen av disse oppgaver. Like viktig er det at de faglige organisasjoner er med å skape de økonomiske enheter — rådene — som skal danne grunnlaget for produksjons- og omsetningsorganene i et arbeiderstyret samfund.

## III.

Partiet ser som en av sine nærmestliggende og viktigste oppgaver å støtte dannelsen av bedriftsråd, som dels har til oppgave å skape en sterkere kampstilling for arbeiderne på arbeidsplassen og et bredere grunnlag for kampen idag, og dels gjennom sin kontrollvirksomhet forberede dannelsen av nye samfundsorganer og dyktiggjøre arbeiderne for overtagelsen av samfundets økonomiske virksomhet.

Bedriftsrådene må springe ut av fagforeningene og søke sin støtte i disse, slik at de i ly av fagforeningene kan ta sig av de arbeidsoppgaver som foreligger. Bedriftsrådene må ikke slutte tariffavtaler.

## IV.

Partiet vil støtte bestrebelsene for å skaffe fagorganisasjonen fritt slag overfor arbeidskjøperne og deres organisasjon som overfor den kapitalistiske stat. Formene for avtaleforholdet med arbeidskjøperne må i første rekke ansees som en fagforeningsaffære og som derfor de fagorganiserte bør ta stilling til i sine faglige organisasjoner. I forholdet til staten vil partiet kjempe for at fagbevegelsen får full handlefrihet. Partiet vil derfor arbeide for å få ophevet lov om arbeidstvister og motsette sig enhver lovgivning som tar sikte på å binde fagbevegelsen til den nuværende stat og dens rettsinstitusjoner.

## V.

Tilspisningen av klassekampen nødvendiggjør en skjerpet takktikk og forflering av de faglige kampmidler, bl. a. ved en mere effektiv utnyttelse av arbeidernes kampevne på arbeidsplassen og en mere planmessig anvendelse av boikot og blokade.



Partiet vil anbefale sine fagorganiserte medlemmer å arbeide for at fagbevegelsen innstiller sig på skjerpene kampmidler.

#### VI.

Partiet vil støtte arbeidet for å omlegge fagbevegelsen efter klassemessige og industrielle linjer.

En viktig dagsoppgave er å få gjennomført kravet om én organisasjon på hver arbeidsplass og styrkelse av fellesorganisasjonene. Partiet må på det sterkeste fraråde den bevegelse som er reist av enkelte fagforeningstillitsmenn om svekkelse av fellesorganisasjonene. Det vil nemlig føre til en styrkelse av gruppeegoismen og gruppecentraliseringen, den farligste form for all centralisme.

Fagbevegelsens opbygning efter klassemessige linjer styrker ikke alene arbeidernes samlede slagkraft i deres kamp mot arbeidskjøperne, men er også forutsetningene for at fagorganisasjonen kan fylde sin historiske oppgave.

#### VII.

Det er partiplikt ved medlemskap og på annen måte å støtte kooperasjonen og gjøre den til et våben i klassekampen. For fagorganisasjonen er det av særlig interesse at det etableres det intimt mulige samarbeide mellom disse to økonomiske organisasjoner. I konflikttilfelle vil kooperasjonen kunne gjøre de fagorganiserte betydelige tjenester. Kooperasjonen har også en viktig samfundsmessig oppgave, idet den skal danne grunnlaget for omsetningens sosialisering. De kooperative foretagender står i omsetningslivet i samme stilling som fag- og bedriftsrådsbevegelsen i produksjonslivet og har en lignende samfundsoppgave å fylle.

### **Den faglige konferansen i København.**

I anledning av beslutningene på den skandinaviske fagforeningskonferanse i København fattet centralstyret følgende beslutning som blev offentliggjort i partipressen:

Da spørsmålet om internasjonal faglig samling er av den aller største betydning for hele arbeiderklassen, og da en slik samling også vil få vidtrekende politiske konsekvenser, vil Det norske Arbeiderpartis centralstyre uttale:

Partiet hilser med glede de bestrebelse som er reist av Arbeidernes faglige Landsorganisasjon i Norge, av den russiske landsorganisasjon med tilslutning av representanter fra den engelske fagbevegelse med flere organisasjoner for å få istand internasjonal faglig samling. Disse faglige samlingsbestrebelse ligger i linje med den enhetstanke som Det norske Arbeiderparti politisk arbeider for. Centralstyret vil derfor opfordre partiets medlemmer til å støtte kravet om samling av de fagorganiserte i en internasjonale.

Centralstyret vil i tilslutning til den redegjørelse om Københavner-

konferansens beslutning, som er gitt av sekretariatets representanter, Aarøe, Alberti, Bratvold, Eng, Lian, Madsen, Halvard Olsen, Oscar Olsen, Rastad, Sethil, Syvertsen, Teigen og Ødegård, uttalte, at i spørsmålet om en internasjonal faglig kongress må man avvente resultatet av de forhandlinger som føres mellom Amsterdam, R. F. I. og den russiske landsorganisasjon.

*Ved sammenkallelsen av en faglig verdenskongress bør innbydelsen om mulig utgå fra samtlige faglige internasjonaler.* Av særlig interesse anser centralstyret det at R. F. I. eller den russiske landsorganisasjon er medinnbyder. Dette så meget mer som den norske Landsorganisasjon ved uravstemning har besluttet på fritt grunnlag å samarbeide med R. F. I. En beslutning som også partiet var enig om å støtte.

Den norske Landsorganisasjon bør ikke inntre i Amsterdam-Internasjonalen uten at en gjenforening mellom denne og R. F. I. eller de faglige organisasjoner, som står på samme plattform, finner sted.

Partiet vil alltid støtte ethvert alvorlig forsøk som har til hensikt å tilveiebringe en virkelig internasjonal faglig samling.

### **Jernarbeidernes kamp.**

Under jernarbeidernes kamp i Oslo utsendte partiet og ungdomsfylkingen følgende opprop til medlemmene om å støtte de kjempende jernarbeidere:

Jernarbeiderne i Kristiania har nu streiket i 12 uker. På tross av domme og trusler fortsetter de sin „ulovlige“ kamp for dyreste livsinteresser. En kamp som nu i større grad enn de fleste andre er blitt en hele arbeiderklassens kamp. Arbeidskjøperne setter alle sine krefter inn på å seire. De vil arbeidernes hele og fulle underkastelse, med ubegrenset adgang til blodig utbytning av den samlede arbeiderklasse.

Nu mere enn nogen gang gjelder det derfor at også arbeiderne utnytter alle sine magtmidler. Det kreves først og fremst samhold, utholdenhet og solidaritet av de arbeidere som er med i kampen. Det kreves solidaritet og økonomiske ydelser av de klassefeller som er i arbeide.

Det norske Arbeiderpartis og Venstre kommunistisk Ungdomsfylkings centralstyre vil opfordre alle sine medlemmer til aktivt å støtte de kjempende jernarbeidere.

Vi opfordrer dessuten alle partiorganisasjoner til søndag den 27 januar å for- ta spesielle arrangement til inntekt for de streikende jernarbeidere. Denne opfordring gjelder særlig de organisasjoner som disponerer over Folkets Hus, kinoer e. l. Det må være forutsetningen at lokalet stilles gratis til disposisjon og at hele bruttoinntekten tilfaller jernarbeiderne.

Når dette opprop leses må alle partiforeningers tillitsmenn med en gang sette sig i bevegelse for å forberede arrangementet. Det må nedsettes arrange-

mentskomitéer som får i oppdrag å ordne med lokale, underholdning, reklame og annet nødvendig.

Disse arrangements *må* bli vellykkede — og overskuddet, som sendes jernarbeiderne gjennom Det norske Arbeiderparti, må bli det bedst mulige.

Med kommunistisk hilsen  
 Det norske Arbeiderparti, centralstyret,  
*Oscar Torp, Einar Gerhardsen.*

Venstre kommunistisk Ungdomsfylking, centralstyret,  
*Håkon Meyer, Nils Hønsvald.*

### Stillingen til R. F. I.

Før uravstemningen blandt Landsorganisasjonens medlemmer om stillingen til de faglige internasjonaler utsendte centralstyret følgende opprop til partiets fagorganiserte medlemmer:

Den kommunistiske Internasjonales eksekutivkomité, støttet til mindretallslederne i Det norske Arbeiderparti, har stillet partiet utenfor Internasjonalen og ved sin ultimatumspolitikk sprenget Det norske Arbeiderparti. Etter dette anser centralstyret det for ganske utelukket at D. N. A. kan gi sin tilslutning til Landsorganisasjonens innmeldelse i Den røde faglige Internasjonale. Det organisatoriske forhold mellom Komintern gjør R. F. I. til en organisasjon, som overensstemmende med Kominterns teoretiske opfatning i virkeligheten er underlagt den politiske Internasjonale. En innmeldelse i R. F. I. nu vil sette Landsorganisasjonens enhet i fare. Man har heller ingen sikkerhet for at ikke den samme ultimatumspolitikk som blev anvendt overfor partiet kan bli anvendt overfor fagorganisasjonen. Under disse forhold vil det være uforsvarlig å stemme for innmeldelse i R. F. I.

På den annen side har de organiserte arbeidere all interesse av å komme i forbindelse med den russiske arbeiderklasse. Dette samarbeide kan — som forholdene ligger an idag — best skje forbundsvis, enten direkte eller gjennom de forskjellige faginternasjonaler og ved at Landsorganisasjonen samarbeider med den russiske fagbevegelse og R. F. I., men på et *fritt* grunnlag. På den måte kan det også skapes muligheter for en forening av alle revolusjonære organisasjoner på en felles organisasjonsmessig basis og efter retningslinjer og ved anvendelse av en organisasjonspraksis som kan *samle* alle de klassebeviste og revolusjonære arbeidere i en verdensorganisasjon.

Centralstyret vil ut fra denne opfatning opfordre alle fagorganiserte



partimedlemmer til å stemme for sekretariatets flertallsinnstilling: om å fortsette samarbeidet med R. F. I. på fritt grunnlag.

Med kommunistisk hilsen:

Det norske Arbeiderpartis centralstyre.

*Oscar Torp. Einar Gerhardsen.*

## **Partiets internasjonale stilling.**

### **Uttalelse om partiets internasjonale stilling.**

I januar vedtok Ungdomsfylkingen på sitt landsmøte følgende uttalelse i det internasjonale spørsmål:

Det norske Arbeiderparti er uttrådt av den 3. Internasjonale, men årsaken er ikke at partiet har forlatt de kommunistiske hovedprinsipper som har dannet grunnlaget for partiets politikk i de siste år.

«Venstre-kommunistisk Ungdomsfylking» anerkjenner de samme brede kommunistiske retningslinjer som er bestemmende for den 3. Internasjonales prinsipielle politikk og forbundet står i full overensstemmelse med de grunnleggende prinsipper som den russiske revolusjon bygger på.

Årsaken til bruddet er ikke desto mindre å søke i betydningsfulle uoverensstemmelser med hensyn til den politikk som føres av den 3. Internasjonale og det russiske kommunistparti, og i de organisatoriske prinsipper som Internasjonalen søker å gjennomføre i alle partier.

«Venstre-kommunistisk Ungdomsfylking» er av den opfatning, at klassekampen og den sociale revolusjon bare kan føres frem til seier hvis så vel de nasjonale partier som de enkelte medlemmer kan vise selvstendig initiativ og har den største grad av handlefrihet, som er forenlig med en sterk verdensorganisasjon. En autokratisk centralledelse er skadelig og svekker partienes handlekraft.

«Venstre-kommunistisk Ungdomsfylking» ser sin opfatning bekreftet deri at de kommunistiske partier rundt om i verden idag er svake til tross for at stillingen i de fleste land er revolusjonær. De kommunistiske partier er små, de gjennomgår uophørlig og oppløsende indre stridigheter som Internasjonalen puster til istedenfor å blegge. Internasjonalen har ved sin politikk splittet den kommunistiske bevegelse i Tyskland, Italien, Frankrike, Danmark og nu sist i Norge.

Vi ser vår opfatning bekreftet av de indre russiske forhold. Diktaturet ytrer sig som et partidiktatur og ikke som et klassediktatur. Den tilstand vil vi ikke ha i Norge. Vi finner innenfor det russiske kommunistparti, en illegal opposisjon hvis programmer og agitasjonsskrifter må trykkes i hemmelighet. Vi ønsker ikke at revolusjonen skal efterfølges av en lignende tilstand her i Norge.

I alle kommunistiske partier finner vi opposisjonsstrømninger som vender sig mot den politikk som har ledet til disse resultater. I alle land — ikke minst innenfor Russlands kommunistiske parti — har vi meningsfeller som alle står mere eller mindre i samme stilling som vi gjorde før bruddet. Med alle disse strømninger og grupper vil vi søke forbindelse. Vi vil søke internasjonalt samkvem med våre nærmeste politiske meningsfeller innenfor alle kommunistiske partier. Vi vet at deres innflytelse er i vekst. Vi håper at de skal seire innenfor



Den kommunistiske Internasjonale, og vi vil derfor holde oss beredt til å gjennitre i Internasjonalen. Samtidig vil vi la det kommunistiske parti som næste gang trues med brudd av Internasjonalen vite at partiet ikke blir stående alene, men at et annet parti som har bevart de kommunistiske prinsipper uskadt, står beredt til å yde all den støtte som det evner. Vi vil også søke forbindelse med revolusjonære organisasjoner som idag står utenfor Den kommunistiske Internasjonale.

Vårt bærende prinsipp skal være full solidaritet med den kommunistiske verdensbevegelse, men kamp mot de utvekster og de feil innenfor den kommunistiske verdensorganisasjon som har ledet til at flertallet av de revolusjonære arbeidere verden rundt står utenfor arbeidernes kommunistiske verdensorganisasjon.

Efter å ha fått sig forelagt denne beslutning optok partiets centralstyre spørsmålet til behandling og avfattet en uttalelse i samme spørsmål. Uttalelsen, som gjengis her, er også referert for og tiltrådt av landsstyret:

„Den omstendighet at Det norske Arbeiderparti ikke lenger er medlem av den tredje Internasjonale, må ikke forhindre oss i å søke forbindelse med våre politiske meningsfeller i alle land.

Det brudd som er inntrådt mellem oss og Internasjonalen betyr ikke at der er nogen uenighet fra vår side overfor de bærende kommunistiske prinsipper. Striden gjaldt dels den politikk Internasjonalens nuværende ledelse har ført i de siste par år, dels Eksekutivens organisasjonsprinsipper og organisasjonspraksis.

Vi vet at vi i vår kritikk av Internasjonalens nuværende ledelse har meningsfeller blandt kommunister i alle land, både i og utenfor den kommunistiske Internasjonale, ikke mindst er dette tilfelle i Russlands kommunistiske parti. Vi vet at der er vekst i de strømninger vi representerer, og vi regner med at de før eller senere vil vinne frem til seier i Internasjonalen.

Inntil det skjer vil vi søke forbindelse med de revolusjonære kommunister som er enige med oss og som vi kan komme i berøring med. Vi ønsker ikke nu å ta initiativet til dannelse av nogen internasjonal organisasjon i kampforhold til den kommunistiske Internasjonale. Det norske Arbeiderparti står fullt solidarisk med den kommunistiske verdensbevegelse; det fører bare kamp mot de utvekster som er grodd frem på den internasjonale organisasjon, og det ønsker i denne kamp å søke tilknytning til alle de revolusjonære kommunister som stor på samme standpunkt.

De prinsipper som Venstre-kommunistisk Ungdomsfylkings landsmøte gav uttrykk for i sin uttalelse om våre internasjonale forbindelser er også de som partiets centralstyre bygger på i denne sak.“

### **Det internasjonale Informasjonsbyrå.**

Gjennem det internasjonale utvalgs medlemmer, og særlig ved dets formann, trådte partiet efter splittelsen i skriftlig forbindelse med meningsfeller

i forskjellige land. Blandt disse var også Georg Ledebour, formannen for Det internasjonale Informasjonsbyrå av revolusjonære Sosialister med sete i Berlin.

Partiet fikk også innbydelse til å sende en representant til en internasjonal konferanse, arrangert av dette informasjonsbyrå. Etter flere utsettelse blev konferansen avholdt i Berlin den 28 desember og følgende dager. Partiet valgte sin viseformann, Edvard Bull, til i rent informasjonsøiemed å delta i konferansen, som for øvrig ikke skulde fatte bindende beslutninger.

### **Konferanse i Stockholm.**

Torsdag 6 november møtte Edvard Bull i Stockholm til en konferanse med Angelica Balabanov, som da opholdt sig i Stockholm, og en del svenske partifeller om forskjellige internasjonale partispørsmål.

### **Innbydelse til Den kommunistiske Internasjonales 5 kongress.**

I april mottok partiet følgende innbydelse fra Eksekutivkomitéen til å delta i Den kommunistiske Internasjonales 5. verdenskongress:

Efter opdrag fra presidiet for Den kommunistiske Internasjonales eksekutivkomité meddeler jeg Dem at den 5. verdenskongress sammentrer i Moskva den 5. juni. Dagsordenen for kongressen oversender jeg Dem med samme post. Denne kongress er den første efter de begivenheter som førte til spaltning av Det norske Arbeiderparti og til dannelse av et nytt kommunistisk parti, som av eksekutivkomitéen er anerkjent som Kominterns eneste avdeling i Norge. Det norske Arbeiderparti har rett til å appellere til kongressen som kan prøve stillingen i Norge og i tilfelle treffe en ny avgjørelse i denne sak. Hvis De ønsker å utøve denne rett, opfordrer presidiet Dem til å sende delegerte til kongressen til det fastsatte tidspunkt.

Jeg ber Dem omgående sende svar til Kominterns sekretariat og derved gjøre det mulig, i god tid å opsette på dagsordenen de spørsmål De måtte ønske fremmet.

Centralstyret sendte i den anledning følgende forespørsel til Eksekutivkomitéen:

„Det norske Arbeiderparti har mottatt Eksekutivkomitéens innbydelse til ved en delegasjon å la sig representere på den 5. verdenskongress. Det norske Arbeiderpartis centralstyre ønsker å etterkomme denne innbydelse. Centralstyret finner imidlertid at Eksekutivkomitéen bør ha kjennskap til de beslutninger som partiet har fattet efter splittelsen i november, og en avskrift av de beslutninger som i denne forbindelse er av interesse vedlegges derfor.

Centralstyret er av den opfatning, at det er forsent å benytte sig av retten til appell efter at Eksekutivkomitéen har satt Det norske Arbeiderparti utenfor Internasjonalen og har støttet dannelsen av et nytt parti som bekjemper Det norske Arbeiderparti. Delegasjonen vil derfor ikke fremme en appell likeoverfor kongressen. Det norske Arbeiderparti anser heller ikke en

organisasjonsmessig gjeninntreden i Internasjonalen på dette tidspunkt som gjennomførlig.

Derimot vil delegasjonen få i oppdrag å forsøke å tilveiebringe betingelsene for et varig og venskapelig samarbeide med Den 3. Internasjonale i erkjennelse av at Internasjonalen prinsipielt og politisk representerer de samme synsmåter og de samme mål som Det norske Arbeiderparti ønsker å fremme i Norge.

Centralstyret ønsker på forhånd å bringe på det rene hvorvidt den holdning som delegasjonen som følge herav kommer til å innta er forenlig med de forutsetninger som ligger til grunn for den innbydelse som Eksekutivkomitéen har tilstillet Det norske Arbeiderparti.

Da tiden er langt fremskreden tillater vi oss å anmode om et telegrafisk svar.

I juni mottok partiet sålydende svar:

Ærede partifeller!

I Deres brev av 7 mai uttaler Dere ønske om at der må skaffes klarhet over de forutsetninger som ligger til grunn for den innbydelse til den 5. verdens-kongress som er rettet til Deres parti.

Hvad er uklart ved den? Eksekutiven er underlagt verdenskongressen, og Dere, som mener at Eksekutiven har handlet uriktig, har rett til å appellere til verdenskongressen. Det er den formelle grunn til vår innbydelse.

Ennu viktigere for oss er den omstendighet at der innenfor Det norske Arbeiderparti finnes en betydelig del av de beste arbeidere som er for tilslutning til Komintern. Eksekutiven vil gjøre alt mulig for å lette adgangen hertil, og derfor har vi innbudt Det norske Arbeiderparti til kongressen. Vi vil understøtte de arbeidere som vil gå sammen med oss.

Dere er imot tilslutning til K. I., hvad der også fremgår av Deres brev. Dere meddeler at Deres delegerte på kongressen bare skal forsøke å skape betingelser for et «venskapelig samarbeid» med K. I. I anledning av dette må vi åpent si at vi betrakter dette Deres brev som et forsøk på å fordunkle en klar situasjon. Dere vet at den første betingelse for det venskapelige samarbeide med Internasjonalen er et venskapelig samarbeide med kommunistene i Norge. Ønsker Dere ikke dette, så kan verdenskongressen ikke skape noget under, selv om den utelukkende skulde beskjefte sig med Deres spørsmål. Men ønsker Dere venskapelig samarbeide i Norge, så er det når som helst mulig for Dere å begynne dette samarbeide.

Dere vet meget godt at nettop i dette øieblikk er et samarbeide mellem alle revolusjonære arbeidere i Norge mere nødvendig enn nogensinne. Det norske proletariats største klassekamp skriker efter dette revolusjonære samarbeide. Men hvem er det som forhindrer det? I Deres midte sitter en mann som Ole Lian, som er en typisk socialdemokratisk fagforeningsbyråkrat, og som blandt annet opfordret de kjempende jernarbeidere til en æreløs kapitulasjon. Hans optreden betyr jo et direkte forræderi mot arbeidernes heltmodige kamp. Hvordan kan det være mulig for kommunistene å ha et venskapelig samarbeide med et sådant skadedyr. Opfyll bare Deres simple revolusjonære plikt og kast ham



ut av partiets og Den faglige Landsorganisasjons ledelse, så kan Dere best skape betingelser for et ærlig samarbeide med den kommunistiske fortrøpp i Norge og med K. I.

Dere har hevdet at Eksekutiven ikke representerer den riktige linje i Den kommunistiske Internasjonale. Dere har krevet «garantier for en annen organisasjonspraksis i Internasjonalens ledelse», før man kan stille spørsmålet om en eventuell gjenforening av Deres rekker med K. I. Og dere har gjentagne ganger uttalt det håp at en annen retning innen K. I. skal vinne ledelsen. Nu vil representantene for hele verdens kommunistiske proletariat tre sammen i Moskva. Hele Den kommunistiske Internasjonale vil her være representert. Nu, her har Dere anledning til å representere Deres anskuelser. Vødenskongressen vil treffe avgjørelse. Dere vil sikkert få høre Den kommunistiske Internasjonales virkelige mening.

Ingen som vil gjelde for kommunist, har rett til å stille sig over den kommunistiske verdenskongress. Altså, vil Dere være kommunister — hvad vi håper — så delta i verdenskongressen.

Med kommunistisk hilsen

Eksekutivkomitéen for Den kommunistiske Internasjonale

*O. W. Kuusinen.*

Efter denne utfordrende skrivelse avslo partiet å sende nogen representant og oversendte Eksekutiven følgende skrivelse:

Vi har mottatt Deres brev av 26 mai som ikke inneholder noget klart svar på de spørsmål vi har stillet til Dem i anledning av innbydelsen til den 5. verdenskongress.

Vårt brev gav uttrykk for det faktum at en appell til verdenskongressen var hensiktsløs efter at Eksekutivkomitéen ikke bare hadde fremkalt bruddet mellem Det norske Arbeiderparti og Internasjonalen, men også medvirket til dannelsen av et splittelsesperti i Norge, og efter at dette parti gjennom et halv år systematisk hadde bekjempet Det norske Arbeiderparti. Vi gav videre uttrykk for den opfatning at en gjeninntreden av Det norske Arbeiderparti i Den kommunistiske Internasjonale for øieblikket måtte ansees for utelukket, men erklærte at vi ønsket å søke praktiske former for et varig og vennskapelig samarbeide med Den kommunistiske Internasjonale.

Dertil svarer Eksekutivkomitéen for det første med den vanlige gamle splittelsestaktikk som forsøker å operere med et skille innenfor Det norske Arbeiderparti mellem «de beste arbeidere» og de øvrige medlemmer. Dernæst erklærer Dere at betingelsen for et samarbeide mellem oss og Komintern er at vi først kommer i vennskapelig samarbeide med «kommunistene» i Norge, og at det alltid står oss fritt for å begynne et slikt samarbeide.

Av disse uttalelser kan vi ikke tydelig se om De aksepterer våre forutsetninger for å sende en delegasjon til kongressen eller ei. Derimot er der i de forløpne uker forefalt faktiske begivenheter som har gitt oss all ønskelig klarhet. Samtidig med at De har utarbeidet Deres svar til oss har Dere nemlig pålagt Norges kommunistiske Parti å bekjempe Det norske Arbeiderparti, og landsstyret for Norges kommunistiske Parti har i overensstemmelse med dette pålegg vedtatt en resolusjon om å føre en slik kamp, villigheten dertil understrekes ytterligere



derved at Norges kommunistiske Parti har utarbeidet et omhyggelig program for illegal virksomhet innen vår parti.

Venskapelig samarbeide med organisasjoner som programmessig bekjemper oss med systematisk undergravningsarbeide, ønsker vi — som Dere muligens vil forstå — ikke å pleie.

I anledning av den løsning storkonflikten i Norge har fått, forsøker Eksekutivkomitéen som så ofte tidligere, å skyve et personspørsmål frem i første rekke. Vi ser derav at Deres organisasjonspraksis fremdeles er upåvirket av de erfaringer partiutviklingen i Norge kunde ha gitt Dere. Vår erfaring fra Eksekutivkomitéens tidligere forsøk på innblanding i norske forhold har lært oss at personspørsmål ordner vi best selv.

Vi anser det etter den holdning Eksekutivkomitéen nu har tatt, helt hensiktsløst å sende nogen representasjon til verdenskongressen. Men så snart Norges kommunistiske Parti efter Internasjonals pålegg, ophører med sin kamp mot Det norske Arbeiderparti, er vi villige til når som helst å ta op forhandlinger med Komintern om samarbeide om praktiske opgaver.

## **Enhetsfront — organisatorisk samling.**

Norges kommunistiske Parti har som et ledd i taktikken mot de andre arbeiderpartier noget som de kaller for enhetsfront. Hensikten med denne er i henhold til Kominterns beslutninger å svekke og avsløre de arbeiderpartier som ikke står tilsluttet 3 Internasjonale. De bolsjevikiske partier skal så styrkes i tilsvarende grad som de andre svekkes. Denne enhetsfrontsparole har N. K. P. kommet færende med i tide og utide, og hensikten med den har alltid vært klar. Det eneste de vilde opnå og det eneste de har formådd å opnå er øket forvirring blandt arbeiderne.

I slutten av 1923 kom de med forslag om nedsettelse av fellesutvalg i kampen mot gulltolltillegget. Vårt parts centralstyre svarte med å gi sin tilslutning til den form aksjonen allerede hadde tatt. Nemlig at de faglige samorganisasjoner på hvert enkelt sted satte sig i spissen for aksjonen og at arbeiderpartiene støtter den av all kraft.

Den 12 mars mottok centralstyret nedenstående henvendelse fra Norges kommunistiske Parti om enhetsfront ved høstens stortingsvalg:

Som det sikkert vil være det ærede centralstyre bekjent er det et utbredt og sterkt ønske blandt de norske arbeidere at høstens stortingsvalg må foregå under enhetsfrontens tegn. Den konfliktsituasjon vi nu befinner oss i og som kanskje er den alvorligste situasjon den norske fagorganisasjon nogensinne har stått overfor, har i høi grad bidratt til å styrke dette ønske. Under de forhold som hersker og slik som fremtiden fortoner sig, med en stadig tilspisset klassekamp, blir det mer og mer nødvendig at arbeiderklassen — tross alle prinsipielle uoverensstemmelser mellom partiene — optrer enig og samlet om alle dagsakuelle krav, som der faktisk hersker enighet om.

Likewise den 1 mai er det også ved høstens stortingsvalg anledning til å anvende enhetsfronten. Dersom denne anledning benyttes, vil årets valgkamp kunne

få en langt mere vidtrekkende betydning enn tilfelle ellers vilde bli. Vi tenker ikke i første rekke på den betydelige økning av antallet av arbeidermandater som sikres ved en fellesliste. Det vi særlig legger vekt på, er den styrkelse av arbeidernes klassefølelse som en samlet optreden vil medføre. På den annen side vil en splittet optreden av de tre arbeiderpartier uvegerlig skape bitterhet og mismot innen vide kretse av arbeiderklassen. At der eksisterer tre arbeiderpartier i landet, er uundgåelig, så lenge der hersker uenighet om viktige prinsipielle spørsmål: Arbeiderklassens bevegning, diktaturet, et centralisert verdensparti o. s. v. Om disse spørsmål vil der også alltid stå kamp mellom de tre partier. Men så sant de føler sig og vil ansees som *arbeiderpartier* vil de i alle spørsmål, hvor de faktisk er enig, også optre enig i kampen mot de felles fiender. Det faktum at der er sterke krefter i bevegelse for å skape en borgerlig samling, er en grunn mere til å påskynde dannelsen av arbeidernes enhetsfront.

Vi er ikke blind for at en sådan enhetsfront vil støte på visse tekniske vanskeligheter, nemlig ved fastsettelsen av kandidatenes rekkefølge. Men om nogen gang må det her gjelde at vanskelighetene er til for å overvinnes. Det må i tilfelle nedsettes et forhandlingsutvalg, og hvis alle parter går til forhandlingene med god vilje, skal de vanskeligheter som finnes, kunne overvinnes endog med letthet. Norges kommunistiske Parti vil for sin del erklære at det under forhandlingene på ingen måte vil forfølge snevre partiformål, men alltid optre med det for øie at der kan opnåes et resultat, som hele arbeiderklassen er tjent med.

For på forhånd å rydde avveien enhver mulig misforståelse, tillater vi oss å peke på, at en nødvendig forutsetning for en enhetsfront ved valgene må være, at den er *landsomfattende*. Det går ikke an at arbeiderpartiene bekjemper hverandre i det ene valgdistrikt og danner enhetsfront i et annet. Likesom selve valgkampen og partiene er landsomfattende må også enhetsfronten være det.

Under henvisning til overstående tillater vi oss å foreslå for det ærede centralstyre at der nedsettes et felles utvalg med 2 — to — representanter for hvert av de tre partier, som får i oppdrag å utarbeide plan for en landsomfattende enhetsfront til høstens valg.

Vårt partis centralstyre oversendte følgende og bad om å få besvart de der nevnte spørsmål:

Den henvendelse vi har mottatt angående samarbeide ved høstens stortingsvalg, gjør det nødvendig å stille noen spørsmål som er av betydning for denne sak.

En politisk samling av den norske arbeiderklasse er efter vår opfatning den største sak som foreligger, og vi vil gjerne gjøre hvad vi kan for å søke den løst. Før vi tar stilling til det ærede centralstyres forslag, finner vi imidlertid at der bør herske klarhet over hvorvidt enhetsfrontforslaget tilsikter virkelig å ville kunne føre frem til en samling eller ei.

For det første vilde vi gjerne før vi tar standpunkt til opnevningen av en slik samarbeidskomité som er foreslått, vite hvorvidt det ærede centralstyre anser det nødvendig at de 3 arbeiderpartier under et eventuelt valgsamarbeide oppstiller et felles valgprogram eller om det tenker sig at valgsamarbeidet bare skal omfatte stortingskandidatene personer og en viss felles agitasjonslinje, fremfor alt må vi få klarhet over hvorvidt det kommunistiske parti vil holde på arbeider- og bonderegjeringen, d. v. s. arbeiderpartienes overtagelse av regjeringsmakten som et vesentlig ledd i valgprogrammet. Efter det kommunistiske partis egen be-

regning skulde de 3 arbeiderpartier regne med minst 60 representanter. Det er da nødvendig å være klar over hvorvidt et innledende valgsamarbeide skal føre til dannelse av en parlamentarisk arbeiderblokk og om denne blokk skal ta sikte på opposisjon eller på overtagelse av regjeringsmakten.

En slik blokk vil bli Stortingets sterkeste parti og dens program må derfor på forhånd foreligge klart for arbeiderklassen. Den kommunistiske Internasjonales enhetsfronttaktikk har alltid hatt til hensikt å stille de kommunistiske partier fullstendig fritt i deres krig over de parier de søker samarbeide med. De kommunistiske parti har i de senere måneder ført en systematisk kamp mot Det norske Arbeiderparti og til stadighet fremstillet vårt partis medlemmer og ledelse som klasseforredere. Det er nødvendig for oss å vite om Norges kommunistiske Parti betrakter det foreslåtte valgsamarbeide som innledning til en organisatorisk samling av arbeiderklassen og om det derfor vil anse sig bundet av dette samarbeide og ophøre med den systematiske kamp som det har ført mot vårt parti.

I tilfelle av at det komm. parti ser dette skritt som en innledning til arbeiderklassens organisasjonsmessige samling, ønsker vi å vite om der efter valgene kan bestå 3 partier.

Vi er enig med det komm. partis centralstyre i, at et eventuelt valgsamarbeide burde være landsomfattende og at hensynet til kandidatenes rekkefølge ikke burde stille sig hindrende i veien for det, men vi finner at det bør være klarhet over de spørsmål vi her har reist, før vi går videre.

Vårt partis landsstyre er innkalt til møte 5 april for å drøfte disse spørsmål, og vi vilde da være taknemmelige for å motta Deres svar i god tid innen da.

Sist i mars mottok centralstyret nedenstående svar på sine spørsmål:

Den 19 ds. mottok vi en skrivelse fra det ærede centralstyre i anledning av vårt forslag om dannelse av en arbeidernes enhetsfront ved årets stortingsvalg. I denne skrivelse rettes der endel spørsmål til vårt parti, som vi her ved skal besvare.

Centralstyret reiser spørsmålet om et felles program for de tre partier.

Vi mener det er nødvendig at der oppstilles et sådant program og at det bør bestå av aktuelle krav og saker, som der hersker enighet om mellom de tre partier. Det vilde være hensiktsmessig å forme kravene i et felles valgmanifest, som blev å undertegne av partiernes centralstyret.

Denne tanke om et praktisk arbeidsprogram som kan samle hele det arbeidende folk, betyr naturligvis ikke noget krav fra vår side om at de andre arbeiderpartier skal opgi sine prinsipielle synsmåter eller at vi på vår side skulde avstå fra å hevde våre kommunistiske prinsipper og krav.

Centralstyret spør videre, om arbeiderpartienes overtagelse av regjeringsmakten vil bli et vesentlig ledd i det kommunistiske partis valgprogram.

Til dette vil vi uttale: Tidspunktet for når arbeider- og bonderegjeringspartiene skal kunne realiseres, avhenger av i hvilken utstrekning det lykkes utenfor parlamentet å samle arbeiderne til kamp om den politiske makt. Det kommunistiske parti finner det nødvendig at arbeiderklassen ruster sig til å overta hele makten i samfundet. En arbeider- og bonderegjering må kunne støtte sig på reelle maktorganer innen arbeiderklassen, deriblandt i første rekke en sterk bedriftsrådsbevegelse.

I centralstyrets skrivelse er også spørsmålet reist om de mulige organisasjonsmessige konsekvenser av en enhetsfront ved valgene.



Dette spørsmål omfattes med stor interesse av arbeiderne i Norge. Men så lenge en organisasjonsmessig samling av alle revolusjonære proletariske elementer ikke kan gjennomføres på Den kommunistiske Internasjonales grunn, må de forskjellige arbeiderpartier danne enhetsfront i kampen mot arbeiderklassens fiender.

Det sier sig selv at under enhetsfronten vil striden mellom de tre partier tre i bakgrunnen og kreftene vil bli innstillet på kampen mot den felles fiende, hvilket selvfølgelig også vil innvirke på formen i diskusjonen mellom partiene.

Men likesom det har ligget oss fjernt ved fremsettelsen av vårt forslag på nogen måte å ville angripe de andre partiers uavhengighet og deres frihet til saklig kritikk, således kan heller ikke vårt parti prisgi denne sin uavhengighet og frihet.

Vi mener fremdeles at hvis der i denne sak blir vist god vilje fra alle sider, måtte det kunne gå an å finne en plattform for en samling. Vi vil i denne forbindelse minne om en erklæring fra Det norske Arbeiderpartis stortingsgruppe, dateret 7 november 1923, hvori det til slutt heter:

«Vi håper at partikløyningen ikke må føre til nogen svekkelse av arbeiderklassens front mot de borgerlige partier og mot kapitalistklassen. Den nuværende alvorlige situasjon maner til et samarbeide på saklig grunnlag: en aktiv og enig optreden overalt hvor det arbeidende folks interesser er oppe til behandling og avgjørelse.»

Erklæringen var godkjent av centralstyret for Det norske Arbeiderparti.

Vårt forslag tar nettop sikte på et samarbeide, en aktiv og enig optreden på saklig grunnlag i den alvorlige situasjon den norske arbeiderklasse nu befinner sig i.

Landsstyret i april drøftet spørsmålet om enhetsfront, men var av den opfatning at enhetsfront ved et stortingsvalg bare kunde virke som et surrogat og forhindre en virkelig samling av arbeiderne. Landsstyret besluttet derimot å gjøre et forsøk på påny å få samlet de norske arbeidere i et stort parti. Den eneste samling som kan være av nogen betydning.

Følgende henvendelse blev enstemmig vedtatt og oversendt centralstyrene for Norges kommunistiske Parti og Norges socialdemokratiske Parti:

„Det er en sterk samlingstrang til stede hos arbeiderklassen. Denne samlingstrang er en naturlig reaksjon mot den oprivende strid som har vært ført i de siste årene. De uheldige følger av at den norske arbeiderklasse står splittet i tre politiske partier blir for hver uke mere og mere åpenbare. Alt organisasjonsarbeide, alt opplysningsarbeide, all pressevirksomhet lider under striden. Hvad der er bygget op ødelegges, den enige kamp utad hindres og erstattes med indre kamp. Det blir stadig mere klart at slik kan det ikke fortsette, og stemningen i hele den norske arbeiderklasse gir stadig tydeligere uttrykk for at det kreves en forandring.

Enhetsfrontsparolen viser ingen vei ut av dette uføre. Det er åpent erkjent at denne parole skal tjene som manøvreringsbasis for et enkelt parti, som derved skal styrkes på de andre arbeiderpartiers bekostning. Den mu-



lighet, at et enhetsfrontsforslag en enkelt gang kan te.ikes fremsatt for sakens egen skyld skal ikke benektes, men det en klar sak, at disse forslag alltid vil bli mottatt med mistro av de andre arbeiderpartier, nettop fordi forslagene hensikt i almindelighet er å tjene et enkelt partis, til dels rent parlamentariske særinteresser.

Enhetsfront om bestemte enkeltspørsmål, betyr heller ikke at striden mellom arbeiderpartiene innbyrdes blir avblåst. Norges kommunistiske partis svar på vårt partis spørsmål viser klart, at parolen ikke fører til nogen klassesamling, men tvert om til fortsatt organisasjonsopløsende strid. Et samarbeide på et slikt grunnlag kan umulig få nogen styrke. Et slikt samarbeide vil stadig påny rives i stykker. Dette vil medføre skuffelse og alvorlig svekke arbeiderklassen i dens kamp mot reaksjonen.

Ved hjelp av en allianse ved stortingsvalgene kan man muligens opnå å få valgt noen flere representanter. Men det kan ikke ansees å være av avgjørende betydning. Vårt parti nærer ingen illusjoner om at det i Stortinget, under samarbeide med borgerlige partier eller grupper, kan opnåes vesentlige resultater til fordel for den utbyttede arbeiderklasse eller resultater som fremmer den revolusjonære utvikling. Erfaringene på dette område er tydelige nok.

Vårt parti hevder — i overensstemmelse med det store flertall av klassebeviste arbeidere her i landet — at arbeiderklassens politiske makt langt mere beror på den kampvilje og på styrken av de organisasjoner som arbeiderne er i besiddelse av. Valgkamp og stortingsarbeide har sin største betydning ved å fremme forståelsen av og bevisstheten om de ideer og interesser som arbeiderklassen kjemper for, og ved å gi anledning til å nå frem til befolkningslag som det ellers er vanskelig å nå frem til.

Store deler av den norske arbeiderklasse står nu utenfor organisasjonene. Å vinne disse tropper tilbake for organisasjonen og for arbeiderklassens kamp er en av de største oppgaver som idag foreligger.

Skal de muligheter som valg og stortingsarbeide byr virkelig kunne utnyttes, gjelder det ikke bare å opnå enighet om enkelte aktuelle spørsmål. Det gjelder selve den politiske linje som skal følges. Men dette: Å ha et felles program, en felles liste og en felles politisk arbeidslinje innebærer at partiene stiller sig på én plattform som ett samlet politisk uttrykk for det arbeidende folks ideer og interesser. Det er denne enkle og sterke tanke som brede lag av arbeidere gir sin tilslutning.

Men skal en slik tanke kunne virkeliggjøres må det skje, ikke i form av en valgallianse, men på grunnlag av en *faktisk og organisasjonsmessig* klassesamling som går langt utover hvad det hittil har vært forstått ved parolen om enhetsfront.

Det norske Arbeiderparti kan derfor ikke akseptere forslaget om en enhetsfront, hvis egentlige innhold bare er en valgallianse.

Vårt parti er klar over at det er nødvendig å hitføre en organisasjonsmessig samling av den norske arbeiderklasse. En varig og sluttet front innad og utad, ikke bare en valgallianse som en døgnpolitisk manøvre.

Den organisatoriske splittelse av Det norske Arbeiderparti har også fått innflytelse på de faglige økonomiske organisasjoner. Også her er den samlede front utad truet. Endog faglige spørsmål som reiser sig for arbeiderklassen går over til å bli partitaktiske spørsmål. Særlig av hensyn til fagorganisasjonen, dens samhold, enhet og styrke, er det nødvendig at det straks treffes alvorlige forberedelser til å hitføre en politisk sammenslutning, så den indre strid i arbeiderbevegelsen kan bringes til ophør, og kreftene kan konsentreres om å utbygge organisasjonene og øke deres slagkraft utad.

Og da vi hevder at arbeiderklassens innflytelse er avhengig av dens maktstilling i det økonomiske liv, er det først og fremst med tanke på å styrke de økonomiske organisasjoner at vårt parti appellerer til de andre arbeiderpartier om å bli med å reise en samlet og mektig organisasjon, politisk og faglig i vårt land.

Det norske Arbeiderparti opfordrer derfor de andre arbeiderpartiers og Arbeidernes faglige Landsorganisasjons styrer til å være med på en samlingskongress for den norske arbeiderklasse. Grunnlaget for denne samlingskongress har vi ment måtte være følgende:

1. Samlingen må skje på et politisk program som trekker op de generelle, prinsipielle linjer for bevegelsen. Den organiserte norske arbeiderklasse har på arbeiderpartiets landsmøte i 1918, 1919 og 1920 og på Arbeidernes faglige Landsorganisasjons kongress i 1920 tatt standpunkt for den revolusjonære linje som ligger i anerkjennelsen av masseaksjonen, rådssystemet og arbeiderklassens diktatur. En anerkjennelse av denne politiske hovedlinje er nødvendig for et fruktbart samarbeide som grunnlag for en organisasjonsmessig samling.

2. Etterat den 3. Internasjonale har stillet Det norske Arbeiderparti utenfor sin organisasjon, er det store flertall norske arbeidere ikke tilsluttet nogen internasjonal organisasjon. Samlingen må i øieblikket skje uten tråknøyting til nogen av de stridende Internasjonaler. Men den revolusjonære linje som det store flertall av de klassebeviste arbeidere i Norge har sluttet sig til er, i sine hovedtrekk den samme som den, den 3. Internasjonale har trukket op. Til denne linje hører i første rekke en fast vilje til å understøtte alle internasjonale revolusjonære aksjoner, og likeledes en fast vilje til snares mulig å søke opnådd en internasjonal samling av alle revolusjonære arbeidere.

3. Såfremt dette grunnlag for en samlingskongress godkjennes er det

vår mening at de tre arbeiderpartier bør velge 3 representanter til en komité, som i samarbeide med representanter, valgt av Landsorganisasjonens sekretariat innbyr til en samlingskongress med sikte på en samling i ett parti. Komitéen opsetter dagsorden, vedtar regler for representasjonen, utarbeider forslag til lover, program osv.

Arbeidernes interesser er fellesinteresser, klasseinteresser. Stillet overfor dagens krav viser det sig til stadighet at de tre partier i hovedsaken inntar den samme holdning. Så alvorlig og vanskelig som tiden er for hele det arbeidende folk, roper den høyt på samling og solidaritet innad og utad. Ingen er i tvil om at dette er et brendende ønske blandt de norske arbeidere.

Det forlanges nu av de forskjellige politiske partier at de er villige til å ofre noget av sine særopfatninger for å opnå en fullstendig konsolidering av arbeiderklassens politiske og økonomiske organisasjon i vårt land."

*Norges kommunistiske Parti* avgav følgende svar på samlingsforslaget:

I anledning av det siste svar fra Det norske Arbeiderparti på vår henvendelse om enhetsfront under kommende stortingsvalg, vil centralstyret for Norges kommunistiske Parti uttale: Det er allerede en kjennsgjerning at vårt tilbud om enhetsfront har funnet gjenklang hos de store arbeidermasser. Det medgis også i det svar vi har mottatt, at der er en sterk samlingsstrang tilstede hos arbeiderklassen.

Vi savner imidlertid i det svar som er avgitt, en ærlig vilje og bestrebelse for å imøtekomme arbeidermassenes trang til samling. Svaret er en avvisning av tilbudet om enhetsfront.

Forslaget om å sammenkalle en samlingskongress med sikte på en organisatorisk sammenslutning av de tre partier, kan vi ikke opfatte som annet enn en manøvre. Hensikten er å bortlede den misnøie som er vakt ved partiets avvisende holdning overfor enhetsfronten. De ledende innen Det norske Arbeiderparti er sikkert fullt opmerksom på, at en organisatorisk samling på det grunnlag som er foreslått, ikke kan virkeliggjøres.

Det norske Arbeiderparti vet at vårt parti er en seksjon av Den kommunistiske Internasjonale, og at vi betrakter et brudd med den kommunistiske verdensbevegelse og en opgivelse av det kommunistiske parti ikke bare som et forrederi mot Internasjonalen, men også som et forrederi mot den norske arbeiderklasse.

Et kommunistisk parti står ikke åpent for socialdemokrater og reformister. Hensikten med Moskvotesenes 21 betingelser var nettop å holde slike elementer borte. Det kommunistiske parti er et kampforbund av ærlige revolusjonære arbeidere, som konsekvent har brutt med den 2. Internasjonale og Amsterdampolitikken.

Vårt parti ser som sin viktigste oppgave i den revolusjonære klassekamp å samle den norske arbeiderklasse på en sterk og enig kampfront for å slå arbeidskjøpernes og den kapitalistiske klassestats forenede angrep tilbake.

En arbeiderkongress vil bli av stor betydning, hvis den kan sammenkalles på et sådant grunnlag at alle arbeiderpartier og arbeiderorganisasjoner kan delta.



De spørsmål som må bringes i forgrunnen på en sådan kongress, er alle de krav som der hersker enighet om, som kan samle arbeiderklassen til felles kamp. Hvis man ser bort fra snevre partiinteresser, vil en almindelig arbeiderkongress kunne skape grunnlaget for en kampens enhetsfront mellom alle arbeiderorganisasjoner til beskyttelse av arbeiderklassen. Situasjonen krever ikke snakk og resolusjoner, men en virkelig kamplinje til forsvar for arbeidernes interesser.

Vi mener videre at en sådan arbeiderkongress burde sammenkalles på bredest mulig grunnlag. Ikke bare de tre politiske partier, men også alle økonomiske organisasjoner som sier sig å bygge på klassekampens grunn, bør få adgang til å delta. Særlig må der legges vekt på at arbeiderne fra de større arbeidsplasser blir representert ved egne representanter. Ennvidere at der gjennomføres en distriktvis representasjon av representanter som velges av de lokale samorganisasjoner. Funksjonær-, fisker- og småbrukerorganisasjoner bør også opfodres til å delta.

Blandt de spørsmål som efter vår opfatning bør komme i forgrunnen på en sådan arbeiderkongress er:

1. Mulighetene for et organisatorisk samarbeide mellom alle arbeiderorganisasjoner i Norge i kampen mot den voksende reaksjon.
2. Hvilke midler der skal benyttes for å styrke og utvikle arbeidernes økonomiske organisasjoner.
3. Spørsmålet om mulighetene for å reise en virkelig bedriftsrådsbevegelse og dannelse av beskyttelsekorps for arbeiderne.

Vi anser det hensiktsmessig at de tre partier velger hver 3 representanter til en komité som i samarbeide med representanter, valgt av Landsorganisasjonens sekretariat, opsetter den endelige dagsorden og innbyr til en samlingskongress, som i tilfelle må avholdes innen utgangen av juni måned.

Som representanter for Norges kommunistiske Parti til en sådan felleskomité har centralstyret utpekt: Sverre Støstad, P. Furubotn og Olav Scheffo.

*Norges socialdemokratiske Parti* hadde landsmøte 19 april og besluttet der å svare sådan:

Vårt parti har alltid erklært sig beredt til å medvirke til en organisatorisk samling av den norske arbeiderklasse, og vi er enige i, at der er en sterk trang til stede blandt arbeiderne til å gjenvinne den enighet som preget den norske arbeiderbevegelse før 1918. Men skal en sådan samling bli mulig, må man finne et grunnlag som ikke ved første påkjenning splitter på ny.

Det er på dette punkt Det norske Arbeiderpartis forslag er utilfredsstillende og uakseptabelt. Det opstilte grunnlag er på vesentlige punkter en gjentakelse av de beslutninger som førte til den første splittelse i norsk arbeiderbevegelse.

Det som senere har hendt går ikke i retning av, at dette grunnlag er mere skikket nu enn før, tvert imot. Den senere utvikling har tydelig vist, at de prinsipper som Det norske Arbeiderparti knesatte, ikke har tålt livets påkjenning. De representerer forvirringens og uklarhetens linje, mens det på den annen side er godt gjort, at det arbeidsgrunnlag, som var socialdemokratiets plattform ved partisprengningen, er styrket — i Norge som i andre land.

Socialismen bygger idémessig på internasjonal grunn, og derfor har et socialistisk parti også sin naturlige organisasjonsmessige basis i den socialistiske internasjonal. Et arbeiderparti uten internasjonal tilknytning vil alltid savne den rygg-



rad og arbeidslinje, som gjør det til et målbevisst klassekampparti på **socialistisk grunn**.

For å nå frem til en samling, må man finne en plattform som ikke stiller den norske arbeiderklasse i opposisjon til de partier som representerer makttyngden i Europas arbeiderbevegelse. Et enhetsparti i Norge som står i kampforhold til Europas øvrige arbeiderpartier er en umulighet. Men grunnlaget fra 1918—20 skapte et sådant kampforhold.

Vi ønsker å støtte enhver ærlig bestrebelse som kan bidra til en virkelig *løsning* av den norske partikonflikt, og vil Det norske Arbeiderparti forhandle på et grunnlag som atter kan bringe den arbeidende **klasse** i Norge i **samarbeide** med arbeiderklassens førende partier i Vest-Europa, er vi villig til å **strekke oss langt** for å oppnå en organisatorisk **samling**.

Den socialistiske Internasjonale er gjenreist på samlingskongressen i Hamburg, som førte til en forening av 2. Internasjonale og Wien-Internasjonalen. Ved denne enighetskongress er Europas største arbeiderpartier samlet i en internasjonal organisasjon og Norges socialdemokratiske Arbeiderparti har i likhet med arbeiderpartiene i de andre nordiske land meldt sig inn i denne internasjonale og står i organisatorisk samarbeide med den.

Internasjonalens program er å samle alle **socialistiske** partier, hvis mål er det kapitalistiske produksjonssystemets avløsning av det **socialistiske** og som *anerkjenner klassekampen* uttrykt i politisk og økonomisk aksjon som middel til arbeiderklassens frigjørelse.

Det er vårt håp, at den gjenforening internasjonalt sett som fant sted i Hamburg i mai 1923, vil kunne føres videre og at der om ikke alt for lenge kan åpnes vei for en samling av hele verdens arbeiderklasse i en internasjonal. Det er tidligere forhandlet om en sådan internasjonal enhetsfront, idet representanter for 2. Internasjonale, Wien-Internasjonalen og Moskva-Internasjonalen i 1922 var samlet til en konferanse i Berlin. Fra Wien-Internasjonalen og 2. Internasjonales side blev der på denne konferanse stillet krav om at Moskva-Internasjonalen skulde opphøre med splittelsesarbeidet innen fagforeningene, at forfølgelsene mot socialdemokratene i Russland skulde innstilles og at Russland skulde trekke sig tilbake fra det med militærmyndighet besatte socialistisk styrt land Georgien. Dette krav vilde kommunistene ikke akseptere og forlot konferansen.

Vi vil også gjøre oppmerksom på, at der innen den norske arbeiderbevegelse tidligere er gjort prisverdige forsøk på å oppnå enighet og forpliktende organisasjonsmessig samhold mellom de stridende fløyer. Vi kan således henvise til det manifest som forente de stridende partier etter landsmøtet i 1918. I dette manifest blev der opstilt et konkret arbeidsprogram, hvis første post var sosialisering, men dette enighetsgrunnlag blev brutt av Tramæl, og senere blev kløften utdypet ved partiets innmeldelse i Moskva-Internasjonalen og ved godkjennelsen av dens teser.

I Det norske Arbeiderpartis forslag er landsmøtebeslutningen av 1921, som godkjente tesene, ikke medtatt som samlingsgrunnlag, men forslaget bygger på de samme *prinsipper*, og forutsetningen synes å være en innmeldelse i Moskva-Internasjonalen igjen. Dette kommer også frem i de kommentarer forslaget har fått i Det norske Arbeiderpartis presse. Vi har derfor inntrykk av at forslaget er en orientering i retning av Moskva og ikke i retning av socialismen. Av disse grunner kan vi ikke tiltre det, men er villige til å forhandle på et grunnlag som kan tenkes å samle det store flertall av arbeiderklassen til enig arbeide.

Landsmøtet uttaler:

Norges Socialdemokratiske Arbeiderparti er villig til å opta forhandlinger om samling av den norske arbeiderklasse på klassekampens grunn i tilslutning til den socialistiske arbeiderinternasjonale.

Begge de andre arbeiderpartier avslog således denne gang å være med til et første forsøk på igjen å samle den norske arbeiderklasse. Men samlingstanken er reist, og den vil før eller siden tvinge sig frem. Det viser den mottagelse forslaget fikk ute hos arbeiderne.

Foruten å bli offentliggjort i partipressen blev nemlig samlingsforslaget spredt som oprop i et antall av 120 000 eksemplarer. Over hele landet blev det arrangert møter om spørsmålet og overalt blev forslaget mottatt med stor interesse. Arbeiderne drøftet det på sine møter og gav det sin tilslutning der. De snakket om samlingsforslaget på sine arbeidsplasser, og de var alle enige om at det var et godt og et riktig forslag. De partier som var med på å avslå det, som ikke engang vilde gjøre det minste forsøk på å skape noget mere klarhet enn det er idag, de har påtatt sig et stort ansvar.

Det norske Arbeiderpartis samlingsforslag har gjort sin mrsjon. Samlingstanken er påny reist her i landet, og for partiet og for alle dem som vil en samling, er det en trøst at arbeiderklassen ga sin tilslutning til forslaget.

### Pressediskusjonen.

I møte den 23 juni besluttet centralstyret å sende ut følgende beslutning: „Den appell til samling av arbeiderklassen som Det norske Arbeiderparti sendte ut for 2 måneder siden, bryter sig vei gjennom sinnene. For hver uke som går, blir kravet på samling mer og mer bydende.

Samtidig blir klasseundertrykkelsen, med arbeidskjøperne, storting, regjering politi, domstoler og militærvesen i skjønn forening, daglig mere brutal. Det bli mer og mer nødvendig for arbeiderklassen å konsentrere all sin kraft om motstanden mot denne undertrykkelse, istenfor å flise sig op i indre stridigheter.

Centralstyret har derfor besluttet at enhver pressepolemik mot de andre arbeiderpartiene stanses. Bare faktiske uriktigheter vil bli tale om å rette, og selv dette bare når det er helt nødvendig. Vi venter ingen gjengjeld, men vi vil gjøre vårt for å redusere arbeiderklassens indre splidaktighet, for der ved å sette den i stand til å slå angrepene tilbake og legge grunnen for en samlet offensiv kamp mot undertrykkerne.

## Stortingsvalget.

### Programmet.

Allerede i januar måned nedsatte centralstyret en komité på 10 medlemmer som fikk i oppdrag å utarbeide forslag til program for stortingsvalget. Komitéen var kommet et stykke på vei, men var ikke ferdig, da landsstyret var samlet til møte i april. Centralstyret fikk derfor bemyndigelse til, når forslaget fra komitéen forelå, å gjennomgå dette og sende det til landsstyrets medlemmer.

I en rekke møter behandlet centralstyret programmet, og etter at det hadde vært omsendt landsstyrets medlemmer til uttalelse, blev det endelig vedtatt i møte den 11 august. Programmet fikk følgende ordlyd:

„Det norske Arbeiderpartis mål er å gjennomføre en kommunistisk samfundshusholdning i Norge. Partiets dagsoppgaver er å kjempe for det arbeidende folks interesser, og å forberede det fremtidige kommunistiske samfund.

Det norske Arbeiderparti er fullt klar over at de som opprettholder det borgerlige samfund savner viljen og evnen til å forbedre det arbeidende folks livsvilkår, at den økonomiske oppløsning som pågår med rivende hast tvert imot forverrer forholdene så lenge det borgerlige samfund fortsetter å bestå.

Bedring i livsvilkårene, gjennomførelse av samfundsgagnlige reformer og alle foranstaltninger som er til folkets gagn medfører økede utgifter, som i første rekke må dekkes ved øked produksjon. Men det borgerlige samfund evner ikke å øke produksjonen, det evner ikke å drive den produktive virksomhet under hensyntagen til det arbeidende folks tarv, det evner ikke å utnytte den arbeidskraft som er tilgjengelig, men lar den i stor utstrekning gå til spilde i unyttig administrasjon og luksusproduksjon, og i tvungen arbeidsløshet og konflikter som er uundgåelige følger av det privatkapitalistiske utbytningsystem.

Det borgerlige samfund evner ikke å opprettholde den indre fred, og heller ikke å skape hensiktsmessige arbeidsforhold, fordi fred og et godt forhold mellom de forskjellige grupper i samfundet bare kan bygges på rettferdighet og ikke på undertrykkelse.

De borgerlige partiers maktstilling, deres flertall i folket beror på et bedrag, idet de lover å bedre folkets livsvilkår. Men hvad er fruktene av de borgerlige partiers politikk? Stigende gjeld, høiere toll og skattebyrder, stor arbeidsløshet og utvandring og slettere levestandard for hele det arbeidende folk.

Det norske Arbeiderparti går til valg *mot* de borgerlige partier og *mot* den borgerlige politikk. De krav som Det norske Arbeiderparti stiller er i



hele det arbeidende folks interesse. Men disse krav må kjempes frem under den heftigste motstand fra de borgerlige partiers side. Det norske Arbeiderparti opfordrer derfor alle kommunister, alle klassebevisste arbeidere, fiskere og arbeiderbønder til å slutte op om Det norske Arbeiderparti og dets politikk.

### *Jordspørsmålet.*

Landets naturherligheter som jord, skog, havn, jakt, fiske og lignende produksjonsmidler skal på trygge vilkår tilhøre det arbeidende norske folk.

Gårdsbruk, som hensiktsmessig kan drives ved en enkelt families arbeidskraft — med nødvendig skog, myr og beite — forblir brukerens eiendom. Pantegjeld og avgifter til private kapitalister bortfaller.

Større eiendommer og udyrket og dyrket jord sosialiseres. Eiendommer, som egner sig best for stordrift, forvaltes av samfundsmessige organer, ved samvirkelag eller på annen måte, som sikrer arbeiderne mot utbytning. Jord, som er egnet for enkeltmannsbruk, overlates fortrinnsvis jordløse arbeidere og småbrukere med for lite jord.

Skogbruket sosialiseres og legges under samfundsmessig forvaltning. Nydyrknings- og kolonisasjonsarbeidet fremmes av all makt.

Husløse familier sikres rett til jord og grunn passende til tomtebruk. Den udyrkede men dyrkbare jord overlates uten omkostninger til ubemidlede jordløse som kan og vil dyrke jord.

Husmenns, bygselsmenns og leilendingers jord frigis ved gjennomførelse av husmannskomiteéns forslag.

Rentefrie dyrkningslån og billige bygge- og brukslån ydes.

Arbeidernes og arbeiderbøndernes jord, hus, innbo, redskaper og besetning lovbeskyttes mot tvangssalg.

### *Bank- og pengepolitikk.*

All bank- og kredittvirksomhet sosialiseres. Som et første skritt opprettes et offentlig banklån med beslutende myndighet, og med representanter for arbeiderbøndernes, fiskernes og lønnsarbeidernes organisasjoner.

Bankenes kreditteivne utnyttes til fremme av samfundsnyttig arbeide, ikke til privatkapitalistiske spekulasjoner. Utlånsrenten nedsettes til gagn for arbeidslivet.

Statens utlegg ved garanti til havarerte banker må bæres av kapitalistklassen.

Effektive foranstaltninger mot kapitalflukt og valutaspekulasjon med sikte på stabilisering av kronens kjøpeevne.



*Toll og skatter.*

Gulltolltillegget og tollskattene på det arbeidende folks nødvendighetsartikler opheves.

Avvikling av statens og kommunenes gjeld og rentebyrde ved sterkere beskatning av den besiddende klasse.

All beskatning av de fattige og arbeidsledige opheves.

Sterk luksusskatt på det store private forbruk.

Progressiv arveavgift med hel inndragning av arv til fjernere slektninger.

Skatt på ufortjent verdiforøkelse og progressiv grunnsatt på større eiendommer.

Det kommunale selvstyre utvides. Progressiv kommuneskatt i likhet med statsskatten for å lette skattebyrden på arbeidsinntekt.

*Militarismen.*

Da den borgerlige stats militærvesen benyttes som en klassehær i kampen mot arbeiderklassen, må bevilgningene til militærvesenet sløifes som unyttige og skadelige. De innsparte millioner anvendes til bedring av folkets kår.

Militære bedrifter og militært materiell utnyttes til samfundsgagnlig formål.

De straffer som er idømt på grunn av kampen mot militærvesenet og på grunn av deltagelse på arbeidernes side i den sosiale kamp opheves.

*Sosiale krav.*

Samfundets medlemmer sikres arbeide eller underhold.

Økede bevilgninger til fremme av kommunikasjonene, nydyrkning og bureisning for å avhjelpe arbeidsledighet.

Nødsarbeidet avskaffes.

Boligmangelen avhjelpes ved effektive statsforanstaltninger. Mindre bemedlede skaffes trevirke til redusert pris.

Husleireguleringen gjøres obligatorisk. Skarp offentlig kontroll med boligformidlingen.

Arbeidervernlovgivningen skjerpes. Lovfestet ferie for arbeidere og tjenestefolk.

Effektiv folketrygd gjennomføres. Likeså morspensjon og helt samfundsmessig sykepleie.

Bekjempelse av alkoholondet ved forbedring av de økonomiske og sosiale villkår og ved innskrenkning og regulering. Skarp håndhevelse av edruelighetslovgivningen.

Spørsmålet om forbud avgjøres ved folkeavstemning.

Kampen mot alkoholondet må til slutt føres frem til totalforbud.

### *Fiskerinæringen.*

Spekulasjonskapitalen må utelukkes fra fiskerinæringen.

Fiskernes samvirke fremmes ved støtte til anskaffelse av fartøier, redskaper, utstyr, adgang til grunn i fiskevær og nødvendig kreditt for tilvirkning, omsetning og eksport av fisk og fiskeprodukter, og ved hjelp til å kontrollere agnomsetningen.

Sæavgifter på fiskeprodukter bibeholdes bare i den utstrekning de kan komme fiskerne direkte til gode.

Fiskernes ulykkes- og sykeforsikring forbedres, slik at den til enhver tid kan stå på høide med industriarbeidernes.

### *Kommunikasjonene.*

Energisk og planmessig utvikling av alle kommunikasjoner med sikte på å lette produksjon og omsetning, så de forskjellige landsdelers rikdomskilder i større grad kan komme samfundet til nytte.

### *Priskontroll og monopoler.*

Skarp kontroll med truster og karteller. Radikal dyrtids- og prispolitikk i forbrukernes interesse.

Samvirkebevegelsen må fremmes.

Kørnmonopol innføres, men ikke i beskatningsøiemed.

### *Skolen.*

For å heve folkets kulturelle nivå utvikles folkeskolen til en felles, bekjennelsesfri barneskole, økonomisk godt utstyrt. Fritt skolemateriell opprettholdes. Husstell, håndarbeide og andre praktiske arbeidsfag må skaffes øket plass. Alle barn, hvis evner berettiger dem til det, sikres adgang til videregående utdanning.

Bevilgningene til skoler, universiteter og andre kulturelle og videnskapelige formål økes."

### **Nominasjonene.**

Fra en rekke partifeller og partiorganisasjoner fikk centralstyret på et tidlig tidspunkt henvendelser om ved valget i år å gjøre anvendelse av statens nominasjonstilskudd. Landsstyret var også enstemmig av den oppfatning at dette burde gjøres, og i samtlige valgkretser blev nominasjonslovens bestemmelser lagt til grunn for sammenkallelsen av nominasjonsmøtene.

Nedenfor gjengir vi resultatet av nominasjonen for hver enkelt valgkrets:

### *Landskretsene.*

*Østfold.* 1. Elektrikker Magnus Johansen, Tune. 2. Anleggsarbeider Kristian Henriksen, Askim. 3. Carl Carlsen, Jeløy. 4. Arbeider Karl Hamang,

Skjeberg. 5. Småbruker Oskar Mellum, Rygge. 6. Småbruker Magnus Vestby, Spydeberg. 7. Baker Emil Hult, Berg. 8. Arbeider Anton Davidsen, Kråkerøy. 9. Lærer Kristian Hattestad. 10. Sigurd Høgås, Herland. 11. Stenhugger Ole Fingarsen, Borge

*Akershus.* 1. Stortingsmann Alfred Madsen, Aker. 2. Ordfører K. M. Nordanger, Lillestrøm. 3. Redaksjonssekretær Ole H. Tokerud, Bærum. 4. Bygmester Joh. Rotbæk, Aurskog. 5. Lærer Daniel Vikin, Næs. 6. Sagbruksarbeider Thv. Thorstensen, Vestby. 7. Husmor Eleonore Bue, Aker. 8. Bonde Gunnar Lund, Ullensaker. 9. Fabrikkarbeider Ole Renholdt, Dal, Eidvold. 10. Ordfører J. Kristiansen, Lørenskog. 11. Gårdbruker Hilmar Brevik, Enebakk. 12. Husmor Mina Nilsen, Strømmen, Skjedsmo. 13. Tømmermann Karl Auerud, Kråkstad.

*Hedmark.* 1. Landarbeider Oscar Nilssen, Løten. 2. Redaktør Olav Sæther, Elverum. 3. Snekker K. T. Sjøli, Nord-Odal. 4. Rundberget, Våler. 5. Nordenget, Ytre Rendal. 6. Julius Nilsen, Furnes. 7. Bernhard Johansen. 8. Johan Hagen, Vang. 9. G. Paulsrud, Sør-Odal. 10. L. L. Sevilhaug, Alvdal. 11. O. Ruud, Brandval. 12. August Åstad, Trysil. 13. Lærer Thorvund, Åsnes.

*Opland.* 1. Lærer Johannes Bøe, Jevnaker. 2. Skredder Lars Moen, Dombås. 3. Småbruker og fabrikkarbeider Hans Haugli, Vestre Toten. 4. Faktor Pål Kluffen, Ringebu. 5. Fabrikkarbeider Martin Smedbye, Søndre Land. 6. Gårdbruker C. A. Madsen, Kapp.

*Buskerud.* 1. Gårdbruker Chr. Hornsrud, Modum. 2. Fabrikkarbeider Nils Sten, Nedre Eiker. 3. Baneformann Røste, Nes i Hallingdal. 4. Montør, ordfører Karl Gundersen, Ø. Sandsvær. 5. Lærer, ordfører Jon Leira, Røiken. 6. Konduktør Osvald Opheim, Norderhov. 7. Maskinmester Kr. Langseth, Nore i Numedal. 8. Lærer, ordfører Hans Sorteberg, Hurum. 9. Arbeider D. Granli, Krødsherad. 10. Arbeider Fr. Nauf, N. Sandsvær.

*Vestfold.* 1. Småbruker Joh. Mathiassen, Mo, Sandherad. 2. Overkonduktør Jakob Eriksen, Strømsgodset. 3. Gårdbruker Martin Østby, Tjølling. 4. Grunnarbeider Evald Nilsen, Sande. 5. Smed Edv. Røed, Svelvik. 6. Redaktør Sverre Hjertholm.

*Telemark.* 1. Skolebestyrer Olav Steinnes, Tinn. 2. Tor Lundtveit, Drangedal. 3. J. Bjelland, Ulefoss. 4. Olav Fosheim, Bø. 5. Johan Magnussen, Lisleherad. 6. T. Temple, Vrådal. 7. Tor Hegga, Lunde. 8. Nils Høljesen, Siljan. 9. Jon Haugerud, Langesund.

*Aust-Agder.* 1. Skolebestyrer, ordfører Nils Hjelmtveit, Stokken. 2. Gårdbruker og lærer Harald Harstad, Setesdal. 3. Småbruker og lærer Kristen

Fløgstad, Gjerstad. 4. Bygmester John Lauland, Åmli. 5. Opsynsmann Arnt Larsen, Setesdal. 6. Arbeider Syvert Kristiansen, Stokken. 7. Skomaker Johan Olsen, Vegårdsheia. 8. Snekker Knut Torjussen, Landvik. 9. Anleggsarbeider Amund Larsen, Øistad. 10. Forretningsfører Olav Haugesen, Østre Moland.

*Vest-Agder.* 1. Lensmann Robstad, Vennessla. 2. Gårdbruker Åsmund Kulien, Greipstad. 3. Smed Ludvig Hunsbedt, Kvinnedal. 4. Lærer Alfred Udland, Svinør. 5. Fisker Emil Simonsen, Oddenes. 6. Landpostbud Olav Bjørnstad, Nes. 7. Småbruker Johan Skuland, Øvrebø. 8. Sagbruksarbeider Chr. Frivold, Hegeland.

*Rogaland.* 1. Småbruker og fabrikkarbeider Emil Åse, Gandalen. 2. Gårdbruker Charles Søiland, Njå, Jæderen. 3. Lossearbeider Anton Sunde, Kobbervik. 4. Lærer Olav Skrede, Sogndal. 5. Tømmermann Hindrumsen, Sauda.

*Hordaland.* 1. Baker Karl Moberg, Voss. 2. Jernbanefullmektig Magne Eidsnes, Fana. 3. Bestyrer Jørgen Opdal, Odda. 4. Småbruker Steffen Hausberg, Haus. 5. Fisker Martin Jensen, Herdla. 6. Snekker Rasmus Myking, Lindås. 7. Snekker Edvard Karlsen, Halland, Laxevalg.

*Sogn og Fjordane.* 1. Lærer Anders A. Lothe. 2. Småbruker Ivar Rikheim. 3. Arbeider August Gunnarskog. 4. Småbruker Gunnar Bolset. 5. Arbeider og småbruker Botolf Thunshelle. 6. Arbeider Ole E. Larsen. 7. Arbeider Ludvik Opseth.

*Møre.* 1. Arbeider Ole Gjestad, Valsøifjord. 2. Småbruker, fisker og arbeider Karl Humlen, Borgund. 3. Maler Oluf Viik, Grytten. 4. Småbruker Rudolf Kanestrøm, Strømsneset. 5. Fisker Peder Våge, Brønnes. 6. Småbruker P. A. Gjerde, Vold. 7. Småbruker og fisker Johan Haugedal, Borgund. 8. Fisker Martin Greff, Bratvær. 9. Småbruker Tore Fuglevåg, Surna.

*Sør-Trøndelag.* 1. Arbeider Johan Nygårdsvold, Hommelvik. 2. Gårdbruker Svend L. Skårdal, Ålen. 3. Snekker Christian Togstad, Orkanger. 4. Fisker Martin E. Petersen, Sula i Fosna. 5. Lærer Johannes Eide, Hemne. 6. Gårdbruker Guttorm Haugen, Selbu. 7. Stasjonsformann Ole Grøtådal, Røros. 8. Gårdbruker Ellef Røttereng, Meldal. 9. Banevokter Eilert Takle, Opdal. 10. Snekker og småbruker Lars Mo Lenes, Hemne. 11. Anleggsarbeider Nicolai Eggen, Melhus. 12. Fisker og småbruker Mikal Jægtvik, Hitra.

*Nord-Trøndelag.* 1. Småbruker Albert Moen, Henning. 2. Sliperiarbeider Wilhelm Flotvik, Kolvereid. 3. Fabrikkarbeider Kristian Rothaug, Meråker. 4. Typograf Wilhelm Jakobsen, Namsos. 5. Anleggsarbeider Konrad Botten, Overhalla. 6. Arbeider K. A. Jensen, Stenkjær. 7. Småbruker Otto Gunder-



sen, Harran. 8. Småbruker Ole O. Halseth, Verdalen. 9. Småbruker Julius Årmo, Fosnes. Baneformann Matias Larsen, Åsen.

*Nordland.* 1. Andreas Moan, Fauske. 2. Kornelius Enge, Vik i Helgeland. 3. Alf Nilsen, Svolvær. 4. Magnus Edvardsen, Ankenes. 5. Andreas Otting, Leirfjord. 6. Jakob Gavlon, Sigerfjord. 7. Fru Lina Bjøru, Sannesjøen. 8. Kristen Nesby, Saltdalen. 9. Nils Grando, Ballangen. 10. Lars Lie, Buksnes, Lofoten. 11. Olav Hustad, Bodin. 12. E. Karlsen, Andenes. 13. Edvind Nilsen, Mosjøen.

*Troms.* 1. Sogneprest Kr. Tønder, Salangen. 2. Fisker Aldor Ingebrigt- sen, Tromsøysund. 3. Maskinarbeider E. Sølsnes, Trondenes. 4. Gårdbruker og lærer Rasmus Hansen, Sjursnes. 5. Arbeider og gårdbruker Olav Gabri- elsen, Malangen. 6. Gårdbruker og fisker Søren Sørensen, Hannes, Lenvik. 7. Fisker og gårdbruker Bernhoff Arvesen, Ibestad. 8. Gårdbruker Peder Åsland, Bardu. 9. Gårdbruker Lorents Korneliussen, Å, Lavangen. 10. Ar- beider og fisker Alfr. Henriksen, Kvenangen. 11. Fisker John Josefsen, Krolsvik, Bjarkøy.

*Finnmark.* 1. Fisker Chr. Valenius, Skjötningberg. 2. Petter B. Bull, Kirkenes. 3. Lærer Jensen, Loppa. 4. Daniel Heitman, Alta. 5. Johan Roska, Nesseby. 6. Alb. Mortensen, Ingøy. 7. Klemet Pedersen, Kolvik. 8. Rudolf Nilsen, Kiberg. 9. Joh. Meitinen, Jakobselv.

### Bykretser.

*Østfold og Akershus.* 1. Baker Jørgen Jacobsen, Moss. 2. Papirarbeid- der Karl Onsager, Sarpsborg. 3. Fru Gina Iversen, Fredrikstad. 4. Cellu- losearbeider Amund L. Heibø, Fredrikshald. 5. Henry Evensen, Drøbbak. 6. Lokomotivfører Svend Lunde, Sarpsborg.

*Oslo.* 1. Martin Tranmæl. 2. Typograf Ingvald Rastad. 3. Bryggearb. Olaf Johansen. 4. Husmor Helga Karlsen. 5. Sekretær i Jernbaneforbundet. Alfred Wätvik. 6. Metallarbeider Amandus Holte. 7. Sekretær i Kommune- arbeiderforbundet Torbjørn Henriksen. 8. Husmor Rachel Grepp. 9. Eks- peditor Isak Lundsrud. 10. Oskar Nilsen. 11. Sekretær Adolf Indrebø. 10. Boktrykker Chr. Holtermann Knudsen. 13. Professor Edv. Bull.

*Opland og Hedmark.* 1. Former Hans Kristiansen, Gjøvik. 2. Konduk- tør M. Ørbech, Hamar. 3. Kommunearbeider Andreassen, Lillehammer. 4. Konduktør Frank Lie, Kongsvinger. 5. Maskinfører Edvard Endresen, Lille- hammer. 6. Kontorist Ingvald Martinsen, Kongsvinger.

*Buskerud.* Redaktør Torgeir Vrå, Drammen. 2. Fru Josefine Nilsen, Kongsberg. 3. Sporskifter Karl Kristoffersen, Hønefoss. 4. Overkonduktør Harald Håre, Drammen. 5. Myntarbeider Adam Brua, Kongsberg. 6. Kom-

munearbeider Edvard Andreassen, Hønefoss. 7. Fru Kaspara Larsen, Drammen. 3. Formann Paul Sørensen, Kongsberg.

*Vestfold.* 1. Malermester Johan Andersen, Larvik. 2. Husmor fru Ragna Rohde, Tønsberg. 3. Jerndreier Joh. Skau, Horten. 4. Bestyrer Anders Kaupang, Sandefjord. 5. Brannkonstabel Anders Kristensen, Holmestrand. 6. Sagarbeider Alb. Christiansen, Larvik.

*Aust-Agder og Telemark.* 1. Ordfører Olav Andresen, Notodden. 2. Papirarbeider Rudolf Andersen, Skien. 3. Lærer O. H. Murstad, Arendal. Arbeider Knut A. Nilsen, Kragerø. 4. Jerndreier Gunnar Karlsen, Risør. 6. Husmor Kirsten Linna, Porsgrunn. 7. Stuer Karl Hansen, Brevik. 8. Kontorchef Daniel Holme, Arendal. 9. Papirarbeider Reinert Isaksen, Skien.

*Vest-Agder og Rogaland.* 1. Redaktør B. Olsen-Hagen, Stavanger. 2. Redaktør Ole Øisang, Kristiansand. 3. Transportarbeider Edvard Jensen, Haugesund. 4. Lærer Torkild Breilid, Mandal. 5. Formann Einar Andersen, Stavanger. 6. Chauffør Olai Sund, Haugesund. 7. Lektor G. Natvig-Pedersen, Stavanger. 8. Jern- og metallarbeider Daniel Jakobsen, Kristiansand. 9. Skomaker Edvard Mikkelsen, Haugesund. 10. Hermetikkarbeider Mathias Larsen, Stavanger. 11. Fru Andrea Nygard, Kristiansand. 12. Fru Theodora Johannesen, Stavanger.

*Bergen.* 1. Vaktmester Gunnar Bakke. 2. Jernarbeider L. O. Waldersnes. 3. Motormaskinist Olav Valle. 4. Husmor Anna Sælen. 5. Stasjonsformann Jacob Holter, 6. Sporveiskonduktør Karl Furuskjæg. 7. Havnearbeider O. Knudsen, Vetås. 8. Typograf B. Berentsen. 9. Snekker H. G. Ingebrigtsen. 10. Maler A Kongerød. 11. Kommunearbeider H. Ekander.

*Møre.* 1. Skolebestyrer Eilif Kolsrud, Kristiansund. 2. Mekaniker Harald Skutvik, Ålesund. 3. Kjøpmann Ulrik Olsen, Kristiansund. 4. Arbeider H. Langva, Ålesund. 5. Redaktør John Furuseth, Kristiansund. 6. Skibsbygger Klaus Nærø, Ålesund.

*Trondhjem og Levanger.* 1. Desinfektør Ivar Årseth. 2. Skolebestyrer S. O. Øraker, Levanger. 3. Platearbeider Karl Tømmerås. 4. Fru Bertha Alstad. 7. Pakkmester Ole Helland. 8. Forretningsfører Olaf Bruås. 9. Fru Marie Hansen. 10. Overlærer I. Skånes. 11. Skotøiarbeider J. Dyr Dahl.

*Nord-Norge.* 1. Erik Vangberg, Tromsø. 2. Lærer Andrå, Vardø. 3. Maskinarbeider Thoralf Mathisen, Narvik. 4. Fru Gitta Jønsson, Tromsø. 5. Transportarbeider Leif Olsen, Hammerfest. 6. Faktor Morten Olsen, Bodø. 7. Maler Einar Paulsen, Vadsø.

### Valgkampen.

Hele årets agitasjon var anlagt med sikte på en veldig innspurt foran valget — en agitasjon som tok sikte på å styrke og utvikle organisasjonen

og å fremme partiets revolusjonære klassesyn. Det blev et brudd i planen, at så mange av partiets mest aktive agitatorer blev fengslet foran valget eller måtte optre under falskt navn, men til tross for disse vanskeligheter var den samlede agitasjon planmessig og vellykket på alle måter.

Av de agitasjonsturnéer som er nevnt under beretningen om den almindelige agitasjon, er de 16 foretatt under valgkampen. Ved siden herav har de enkelte kandidater og andre partifeller holdt en rekke enkeltforedrag. I alt er det sikkert under valgkampen holdt mellom 1 500 og 2 000 foredrag.

Av skriftlig agitasjonsmaterieell blev det utsendt en anseelig mengde. Først en instruksjonsbrosjyre beregnet på partiets agitatorer, dessuten følgende 8 valgbrosjyrer: „Regningen paa Bordet“, „Reaksjonen og Klassefølgelserne“, „Arbeiderklassen og de sociale Krav“, „Skatten og Forbruket“, „Borgerpartienes Kamp for Brødfordyrelsen“, „Hvad Valget gjelder“, „Samling til Valg“ og „Hævn Uretten“. Disse brosjyrer er utsendt i et samlet oplag av 90 000.

Av agitasjonsmaterieell for øvrig er utsendt: 120 000 avtrykk av stortingsprogrammet, 6 forskjellige slags flyveblad i et samlet oplag av 500 000, 2 små opslagsplakater i et oplag på 10 000 hver og endelig en del større opslagsplakater. I alt er således utsendt brosjyrer, flyvesedler og opslagsplakater i et samlet oplag på henimot 750 000, og dette valgmaterieell blev spredt overalt. Brosjyrene blev solgt for en pris av 10 øre pr. stykke, men også på mange steder utdelt gratis. De hundretusener flyveblad blev spredt til arbeidervalgerne rundt omkring i byer og på land bygden og de tusener opslagsplakater slått op på vegger og stolper.

Nepe nogen valgkamp her hjemme har vært så alvorlig hissig og så begivenhetsrik som valgkampen dette år. Den veldige kjempedemonstrasjon i Oslo 14 dager før valget formet sig ikke bare som en arbeiderklassens kraftige protest mot fengslingen av partiets tillitsmenn, den var i like stor utstrekning begynnelsen til Osloarbeidernes sirlende innspurt i årets valgkamp. Dynamittattentatet i Justisbygningen samme dag og borgerpressens heseblesende utnyttelse av dette viser den karakter hele valgkampen hadde fått. Valgkampen blev fra nu av helt og fullt en kamp mellom to klasser og mellom to samfundssyn, og netop derfor hadde årets valgkamp en så overmåte stor betydning, og resultatene man opnåde, var av så meget større verdi.

### **Stillingen på det gamle storting.**

Ved valget i 1921 valgtes 57 representanter for høire og frisindede venstre, 37 for venstre, 29 for Det norske Arbeiderparti, 17 for Landmandsforbundet, 8 socialdemokrater og 2 arbeiderdemokrater.

Efter at det utvid de eksek tivmøte i Moskva hadde vedtatt religionsresolusjonen, meldte vårt partis representant fra Vestfoldbyene, Andr. Hanssen,

sig ut av partiet. Vår partigruppe bestod da av 28 mann. Ved partisplittelsen i november gikk følgende 13 av de 28 med mindretallskommunistene: Fr. Monsen, Olav Scheflo, Kr. Kristensen, Lars Pedersen, Eugene Olaussen, Hans Johansen, Eiv. Reiersen, Egede Nissen, Sverre Krogh, I. B. Aase, Sverre Støstad, Olav Løhre og Th. Bugge.

De som da blev tilbake i Det norske Arbeiderpartis gruppe, var: Oscar Nilssen, Olav Sæther, K. T. Sjøli, Alfred Madsen, Chr. Hornsrud, Olav Steinnes, Tor Lundtveit, Johan Nygaardsvold, Svend Skaardal; Alb. Moen, P. Bolstad, Andr. Moan, Harald Langhelle, Kr. Tønder og Aldor Ingebrigtsen.

Under Lundtveits sykdom møtte suppleanten T. Stensrud, og under Bolstads sykdom og etter hans død møtte Ramberg. Begge disse var mindretallskommunister.

### Deltagelsen i valget.

Valget foregikk over hele landet den 20 oktober. I alt blev avgitt 971 478 stemmer, hvorav 638 517 i fylkene og 332 961 i byene. En samlet økning i avgitte stemmer fra forrige valg på 67 434. Derav faller 41 269 på fylkene og 26 165 på byene.

### Stemmefordelingen.

En partistatistikk på grunnlag av resultatene av årets valg byr et studium av stor interesse.

Tar man arbeiderpartiene under ett, kan de opvise en fremgang av 48 104 stemmer fra valget i 1921. For de borgerlige partier utgjør fremgangen 22 141. De to kommunistpartier fikk 238 729 stemmer eller 46 113 mer enn det blev avgitt på Det norske Arbeiderparti for tre år siden. Legges socialdemokratene til, som hadde en stemmeøkning av 1991, kommer arbeiderstemmetallet op i 324,349. Det er 8 054 mer enn *høires* og 10 615 mer enn venstre og bondepartiet fikk tilsammen.

Forholdet er derved blitt det, at arbeiderpartiene og høire *byter plass*. Ved forrige valg hadde høire 33 $\frac{1}{3}$  procent av stemmene, arbeiderpartiene 30 $\frac{1}{2}$ . Nu er høire redusert til 32 $\frac{1}{2}$ , mens arbeiderpartiene har 33 $\frac{1}{3}$  av det samlede antall stemmer som blev avgitt. Med sine 179 361 stemmer står *Det norske Arbeiderparti* bare 2921 stemmer efter venstre og har 47 907 fler enn bondepartiet.

Efter det endelige valgoppgjør stiller stemmetallene sig slik:

<i>Arbeiderpartiene.</i>	Fylkene	Byene	Tils.
Det norske Arbeiderparti	102 152	77 209	179 361
Socialdemokratene	45 785	39 835	85 620
Mindretallskommunistene	33 049	26 319	59 368
	180 986	143 363	324 349



*Borgerpartiene.*

Høire og frisindede venstre	161 762	154 533	316 295
Venstre	148 129	34 151	182 280
Norges Bondelag	131 454	—	131 454
Det radikale Folkeparti	16 186	914	17 100
	457 531	189 598	647 129

**Stortingets sammensetning.**

<i>Fylkene.</i>	A.	S	M.k.	H.	V.	B.	F.
Østfold . . . . .	-	2	-	2	-	2	-
Akershus . . . . .	2	1	-	3	-	1	-
Hedmark . . . . .	2	-	1	2	-	2	-
Opland . . . . .	1	-	-	-	-	3	2
Buskerud . . . . .	2	-	-	2	-	1	-
Vestfold . . . . .	-	-	-	3	-	1	-
Telemark . . . . .	1	-	-	1	2	1	-
Aust-Agder . . . . .	1	-	-	1	1	1	-
Vest-Agder . . . . .	-	-	-	1	2	1	-
Rogaland . . . . .	-	-	-	1	3	1	-
Hordaland . . . . .	-	-	1	2	4	1	-
Sogn og Fjordane . . . . .	-	-	-	1	3	1	-
Møre . . . . .	-	-	-	1	4	2	-
Sør-Trøndelag . . . . .	2	-	-	1	2	1	-
Nord-Trøndelag . . . . .	1	-	-	-	2	2	-
Nordland . . . . .	1	-	-	4	2	1	-
Troms . . . . .	2	-	-	1	2	-	-
Finnmark . . . . .	1	-	-	1	1	-	-
	16	3	2	27	28	22	2
<i>Byene.</i>	A.	S.	M.k.	H.	V.	B.	F.
Oslo . . . . .	3	-	-	4	-	-	-
Østfoldbyene . . . . .	-	2	-	2	-	-	-
Oplandsbyene . . . . .	-	-	1	2	-	-	-
Buskerudbyene . . . . .	1	-	-	2	-	-	-
Vestfoldbyene . . . . .	-	1	-	3	-	-	-
Telemarksbyene . . . . .	1	-	-	3	1	-	-
Sørlandsbyene . . . . .	1	1	-	3	2	-	-
Bergen . . . . .	-	-	2	2	1	-	-
Mørebyene . . . . .	-	1	-	1	1	-	-
Trøndelagsbyene . . . . .	1	-	1	3	-	-	-
Nord-Norges byer . . . . .	1	-	-	2	1	-	-
	8	5	4	27	6	-	-

**Mandatene.**

Det norske Arbeiderparti fikk valgt 24 representanter, socialdemokratene 8, mindretallskommunistene 6, høire og frisindede venstre 54, venstre 34, Bondepartiet 22 og Det radikale folkeparti 2.

Av de 24 representanter for Det norske Arbeiderparti er de 16 fra fylkene og 8 fra byene. De valgte er:

Alfred Madsen og K. M. Nordanger, Akershus, Oscar Nilssen og Olav Sæther, Hedmark, Johs. Bøe, Opland, Chr. Hornsrud og Nils Steen, Buskerud, Olav Steinnes, Telemark, Nils Hjelmtveit, Austagder, Johan Nygaardsvold og Svend Skaardal, Sørtrøndelag, Alb. Moen, Nordtrøndelag, A. Moan, Nordland, Kr. Tønder og Aldor Ingebrigtsen, Troms, Wallenius, Finnmark, Martin Tranmæl, Ingvald Rastad og Olav Johansen, Oslo, Torgeir Vraa, Buskerudbyene, Olav Andresen, byene i Telemark og Austagder, Olsen Hagen, byene i Vestagder og Rogaland, Ivar Aarseth, Trøndelagbyene, og Erik Vangberg, byene i Nord-Norge.

### Betraktninger og oversikt.

#### Partistillingen i landdistriktene.

	Det norske arb.parti	Soc. dem.	N. K. P.	Høire	Venstre	Bonde- laget	Arb. dem.
Østfold . . . . .	3 046	11 194	386	9 801	3 082	10 702	—
Akershus . . . . .	18 681	10 572	1 673	31 910	3 079	11 215	—
Hedmark . . . . .	11 647	1 155	10 009	11 569	5 935	11 920	—
Opland . . . . .	5 316	—	4 215	3 208	1 221	18 392	13 671
Buskerud . . . . .	12 653	2 545	1 559	13 699	3 485	5 284	—
Vestfold . . . . .	3 496	1 806	227	13 457	3 859	4 347	—
Telemark . . . . .	6 406	2 024	1 863	5 307	8 021	4 625	1 215
Aust-Agder . . . . .	3 111	624	114	4 705	5 725	3 312	252
Vest-Agder . . . . .	1 707	—	—	3 612	6 497	4 355	—
Rogaland . . . . .	2 053	1 197	235	6 525	15 121	6 433	—
Hordaland . . . . .	694	2 276	5 099	10 482	19 518	8 629	—
Sogn og Fjordane . . . . .	2 061	18	739	6 932	13 431	7 051	—
Møre . . . . .	1 744	4 704	196	5 441	21 820	10 927	—
S. Trøndelag . . . . .	7 641	893	1 880	6 298	10 616	7 556	—
N. Trøndelag . . . . .	5 497	1 448	1 261	3 864	8 483	9 159	1 075
Nordland . . . . .	7 847	1 206	1 463	17 638	11 452	5 705	—
Troms . . . . .	6 510	2 515	850	4 447	5 379	1 842	—
Finnmark . . . . .	2 042	1 608	1 280	2 867	1 805	—	—

I Akershus, hvor det blev avgitt omkring 77,000 stemmer, øket Det norske Arbeiderparti sitt stemmetall med henvend 50 pct. og satte gjennom valget av to representanter. Fremgangen tilsvarer de borgerlige partiers sammenlagt. Vi har dermed overfløiet vårt stemmetall fra 1918 — altså før partisplittelsen. Tallene for de fire siste valg viser: 15,802 i 1915, 17,485 i 1918, 12,728 i 1921 (socialdemokratene 8,351), 18,681 i 1924. Tillagt mindretalkommunistenes stemmer blir det vel 20,000. I alt utgjør arbeiderstemmetallet nu 30,926 eller 40 pct. Det er temmelig nøiaktig 10,000 mer enn for 3 år siden.

Arbeiderpartiet øket sitt procenttall av de avgitte stemmer fra 20.8 til 24.3. Socialdemokratene og bondepartiet står uforandret med hver ca. 14

pct., mens høire og venstre er gått tilbake fra tilsammen 51 til 45. Mindretallskommunistene fikk 1673 stemmer, som representerer 2 pct.

Av den samlede stemmetilvekst hadde *Aker* godt og vel det halve. Arbeiderpartiet gikk her frem med over 3000 stemmer til 7900. Fra å utgjøre en halvpart av vårt partis styrke ved forrige valg blev socialdemokratene redusert til en tredjedel.

Arbeiderpartiet står som det ledende parti i Lillestrøm, Eidsvold, Skjedsmo og Lørenskog, hvor det er arbeiderflertall, og for øvrig som det neststerkeste i flere av de største bygder.

For få år siden sendte Akershus 5 borgerlige til tinget. Nu har høire 3, arbeiderpartiene 3 og bondepartiet 1. Vårt partis representanter er *Alfred Madsen* og *K. M. Nordanger*. Den siste plass blev erobret fra høire.

I *Hedmark* blev det avgitt 22,807 arbeiderstemmer eller 44 pct. I 1921 var procenttallet 41 og i 1918 46. Retningen er således også her den riktige. De to kommunistpartier mønstret ikke langt fra 4000 flere stemmer enn der blev avgitt på arbeiderpartiet for tre år siden. Samtidig gikk socialdemokratene tilbake med 765. På borgerlig side kommer forskyvningen til syne ved bondelagets inntrengen på de gamle partiers enemerker. I 1921 samlet Melbye 7955 stemmer, venstre og demokratene (på to lister) 7554. Nu er bondepartiet vokset med 50 pct. til 11,920 og venstre svunnet inn til 5535, samtidig som høire er godt ned fra 13,124 til 11,569. Ved denne gruppering reddet de borgerlige sine 4 plasser, som blev delt mellem høire og bondepartiet, uaktet de bare kunne peke på noen hundre stemmers nettofremgang. Det betyr, som man vil forstå, en faktisk tilbakegang i forhold til arbeiderpartiene.

Det norske Arbeiderparti beholdt, tross splittelsen, to tredjedeler av sitt stemmetall, fra forrige valg, eller 11,647 av 17,799. I de 9 kommuner, hvor arbeiderpartiene samlet hadde flertallet av stemmene, mønstret partiet 1400 stemmer over mindretallskommunistene, og i ni andre, hvor arbeiderstemmetallet kom tett op mot de borgerliges, hadde vi et forsprang av 600. I tre av Hedmarkskommunene, Vang, Stange, Løten og Romedal, stod de to partier omtrent jevnsterke. Opper Østerdalen hadde det nye parti praktisk talt ingen tilslutning. Vårt parti opnådde å få gjenvalgt to av dets tidligere representanter *Oscar Nilssen* og *Olav Sæter*, mens den tredje plass gikk til det nye parti. For øvrig fikk, som nevnt, høire og bondepartiet hver to, idet det siste tok venstres mandat.

I *Opland* bragte valget ingen forandring i partistillingen. Det norske Arbeiderparti mønstret 5316 stemmer, mot 7315 i 1921. Det mindretallskommunistiske parti, hvis kandidat var Lars Pedersen, fikk 4215. På de to partier blev således avgitt 2216 fler stemmer enn sist på Arbeiderpartiet. Bondepartiet hadde en lignende fremgang. På borgerlig side hadde imidlertid



arbeiderdemokratene (Castberg) en tilbakegang av 1000 stemmer, frisinnede Venstre 616, mens „venstre“ (Lappen) så vidt holdt sig. Det blir et plus i forhold til siste valg av 1165. Den virkelige økning av arbeiderstemmetallet er heller ikke større, idet der i tallet for 1921 må regnes med 1054 stemmer på socialdemokratene. Disse opgav i år å stille kandidat.

I Gudbrandsdalen samlet vårt parti ca. 1700 stemmer, i Hadeland og Land 18—1900 og i den gamle Totenkrets ca. 1600. Demokratene gikk ned fra 34 pct. av stemmene ved forrige valg til 30. Bondepartiet, høire og venstre opnådde tilsammen 23,000 stemmer. Mot denne blokk står de øvrige 23 000, hvorav Castbergs parti mønstret ca. 13 500 og kommunistene 9500. Foreløbig står bondepartiet med sine 18 400 stemmer med *halv arten* av fylkets representasjon. Ved neste valg vil arbeidervelgerne i Opland se det som en oppgave å få en forandring heri og sette minst 2 av sine klassefeller inn på Stortinget.

Som den nye representant for partiet valgtes *Johs. Bøe*, Jevnaker.

I Buskerud utbygget Det norske Arbeiderparti ytterligere sin stilling ved valget. I 1918 stod vi med 10 926 stemmer i fylket. Tallet steg, tross splittelsen, til 12 060 i 1921, og det er nu oppe i 12 563. Høire hadde ved forrige valg en overvekt av næsten tre tusen stemmer over Arbeiderpartiet. I år er denne majoritet tynnet adskillig og utgjør nu et tusen. Regner man med de stemmer som mindretallskommunistene fikk, er høire *distanstert* med over 500 stemmer.

I alt blev ved valget avgitt 2561 nye stemmer på arbeiderpartiene. Samtidig gikk høire *tilbake* med 1252 og venstre med 516. Denne tilbakegang er så stor, at den ikke opveies av bondepartiets stemmeøkning, som var 1588. Som følge herav er det borgerlige stemmetall sammenlagt gått tilbake fra 62 procent av de avgitte stemmer i 1921 til ca. 57 og arbeiderstemmetallet øket i samme forhold. Av tilveksten faller 3 à 4 procent på de to kommunistpartier.

Høires nedgang hadde nær muliggjort en ny-erobring for Arbeiderpartiet. De to partier delte de fire første plasser og konkurrerte om femte plass med bondepartiet. Dette hadde imidlertid en større brøk og tok et mandat fra høire. Som Arbeiderpartiets representanter valgtes *Chr. Hornsrud* og *Nils Sten*.

I syv herreder kom de borgerlige i mindretall, nemlig i Nedre Eiker, Røyken, Modum, Norderhov, Ådal, Tyristrand og Øvre Sandsvær; i tre andre — Lier, Øvre Eiker og Hurum — utgjorde deres overvekt mellom 100 og 200 stemmer. I samtlige disse ti herreder står Det norske Arbeiderparti som det avgjort sterkeste parti. Samlet for disse herreder, som representerer de folkerike bygder i fylket, var resultatet: Borgerpartiene 12 157 stemmer og arbeiderne 13 667, hvorav Det norske Arbeiderparti 10 394,



socialdemokratene 1922 og mindretallskommunistene 1451. Tallene skulde gjøre det oplagt, at både Lier og Modum vil bli erobret tilbake for Arbeiderpartiet ved neste kommunevalg, og at også Norderhov er ferdig med høirestyret.

I *Telemark* stod kampen mellom Det norske Arbeiderparti og bondepartiet. Det siste hadde en fremgang fra forrige valg av 1367 stemmer — fra 3258 til 4625. Samtidig øket kommunistene — begge partier — sitt tall med 1641, mens venstre og høire hadde en mindre tilbakegang og socialdemokratene stod stille. Ved valget i 1921 erobret vi femteplassen med en overvekt av bare 300 stemmer. Som forholdene lå an i år, måtte man være forberedt på å miste dette mandat. Takket være splittelsen gikk det også over til bondepartiet.

Imidlertid hevder vårt parti fremdeles stillingen som det største parti i *Telemark* etter venstre, og det opprettholdt praktisk talt sin styrke fra forrige valg. I Tinn, Drangedal, Heddal, Gransherad og Holla var fremgangen særlig stor. Arbeiderstemmetallet utgjør nu 35 procent mot sist 33. Venstre og demokratene som i år gikk til valg på forskjellige lister, hadde sammenlagt bare 31½ procent av stemmene — sist 35. Det er altså skjedd et omslag. Samtidig har valget skapt klarhet over hvor det store flertall av arbeiderne står. Resultatet skulde gi håp om en snarlig virkeliggjørelse av den samling av kreftene som vårt fylkesparti etter valget har opfordret til.

Som partiets representant er gjenvalgt *Olav Steinnes*.

I to av Østlandsfylkene blev Arbeiderpartiet uten representasjon — Østfold og Vestfold. I begge fylker mistet venstre sin plass, og i begge blev plassen erobret av bondepartiet.

I *Østfold* blev ved valget avgitt ca. 5000 nye stemmer, hvorav de borgerlige tok 2770 og arbeiderpartiene 2180. Fremgangen faller så å si utelukkende på socialdemokratene og bondepartiet, som nu begge er rykket forbi høire. I procent av stemmene mønstret arbeiderpartiene 38.5 eller 1 pct. mer enn sist i forhold til de borgerlige.

Som det var å forutse, måtte venstre gi slipp på sitt siste mandat i Østfold. Med den sterke fremgang for bondepartiet — hele 50 procent som i Hedmark — opnådde dette parti å besette denne plass som den femte i rekken. Sjetteplassen blev dermed høires. Nogen annen fordeling vilde heller ikke kommet i stand om arbeiderpartiene hadde gått sammen.

Heller ikke i *Vestfold* lykkedes det altså for arbeiderne å erobre den ledige plass efter Olsen Nalum. Her som i Østfold var den siste splittelse uten enhver betydning. Men arbeiderpartiet og socialdemokratene sammenlagt kunde, som i 1921, med letthet ha besatt tredjeplassen, trykket høire ned på fjerde og slått ut bondelagsmanden.

Ved valget for tre år siden — første valg — stod vårt parti bare 75

stemmer tilbake for venstre og bondepartiet i konkurransen om det siste mandat. 1 år gikk vi frem med 207 stemmer, venstre med 497 og bondepartiet med 985. Dermed var resultatet gitt.

I *Aust-Agder* mønstret vårt parti en fremgang av 861 stemmer, fra 2 250 i 1921 til 3 111. Samtidig gikk socialdemokratene tilbake med ikke mindre end 1 291. De opnådde 624 stemmer. For tre år siden stod de bare noen hundre stemmer etter Arbeiderpartiet og hindret den gang valget av en arbeiderrepresentant. Arbeiderne i Aust-Agder ønsket imidlertid ikke noget nytt Vestfold-valg og kastet sine stemmer over på sitt gamle parti.

Venstre hadde noen hundre stemmers fremgang, samtidig som partiet avgav 255 stemmer til en egen demokratiliste. Men selv om de to lister var tellet sammen, vilde det ikke ha endret resultatet, som blev valget av en av hvert parti: Arbeiderpartiet, venstre, høire og bondepartiet. Som vårt partis representant valgtes *Nils Hjeltnveit*, Stokken.

I *Vest-Agder* gikk alle partier tilbake i stemmetall så nær som Arbeiderpartiet, som fikk 1 707 stemmer mot sist 1 622. Noen annen arbeiderliste var her ikke stilt. På de borgerlige partier blev det avgitt 900 stemmer mindre end sist; herav faller det største tap på bondepartiet. Representasjonen blev som før. For å få en representant valgt måtte vi hatt henimot det dobbelte av det stemmetall vi fikk.

I *Rogaland* blev valget en styrkelse for høire, som gikk frem med 2 301 stemmer eller vel 50 procent, uten dog å opnå mer enn 1 representant. Bondepartiet gikk tilbake her som i Agderfylkene — med 900, venstre med 500. Arbeiderpartiet gikk tilbake med 234 stemmer, mens mindretallskommunistene fikk 235 og socialdemokratene gikk 300 tilbake, fra 1 498 til 1 197. Arbeiderstemmetallet er dermed sunket fra 3 785 til 3 484, mens de borgerlige hadde et samlet plus på 1 200. Omtrent halvparten av stemmene i fylket blev avgitt på venstres liste, som fikk 3 representanter av de 5.

I *Hordaland* var det en økning i arbeiderpartienes stemmetall av 1 105 stemmer, hvorav kommunistene (begge partier) fikk 534 og socialdemokratene 571. Krogh valgtes med 5 099 stemmer (sist 5 259). Det norske Arbeiderparti fikk 694 stemmer, socialdemokratene 2 276. Tallene avspeiler, som man ser, nokså nær resultatet av valget i Bergen. Venstre samlet 1 131 nye stemmer, som vesentlig må være kommet fra tilhengerne av den lokale „bonde- og fiskerliste“ fra forrige valg. Denne liste opnådde den gang ca. 1 200 stemmer.

I *Sogn og Fjordane* hadde Det norske Arbeiderparti en nedgang i stemmetall av 720, mens mindretallskommunistene (Skjelfjord) fikk 739. Demokratene som i år ikke hadde egen liste, stemte med venstre, og de socialdemokrater, som måtte finnes, satt hjemme.

I *Møre* samlet socialdemokratene, hvis kandidat var Oksvik, næsten 3 000 stemmer fler enn Arbeiderpartiet. Plus og minus stiller sig slik: Arbeiderpartiet  $\div$  925, socialdemokratene  $+$  1 225, høire  $+$  1 065, bondepartiet  $+$  572, venstre  $\div$  665. Mindretallskommunistene fikk 196. For arbeiderpartiene utgjør dette en netto økning av 500 stemmer, for de borgerlige omkring det dobbelte. Venstre hadde her sitt største stemmetall, 21 800, av i alt 45 000.

I *Sør-Trøndelag* stod kampen skarpt mellom Arbeiderpartiet og borgerne. Det lyktes å beholde de to plasser vi hadde i perioden forut, til tross for parolen om „nedhugning“ som blev sendt ut av mindretallskommunistenes ledere. Selv fikk det nye parti 1880 stemmer eller ikke fullt en femtedel av arbeiderstemmene. Arbeiderpartiet mønstret tre fjerdedeler — 7641 av 10 414. Vi står dermed fremdeles som det næststørste parti i fylket.

I virkeligheten fikk kommunistene fordel av hele stemmeøkningen i *Sør-Trøndelag*. Det blev avgitt ca. 1100 nye stemmer på de to lister, mens de borgerlige faktisk gikk tilbake, når man regner med den spesielle fiskerliste fra forrige valg som samlet 11—1200 stemmer. Når venstre i år fikk 900 stemmer mer enn ved forrige valg, skyldtes det at partiet denne gang stod samlet.

I *Røros, Ålen, Malvik, Holtålen og Orkanger*, hvor arbeiderne er i flertall, danner vårt parti den absolutt sterkeste gruppe. Det samlede arbeiderstemmetall i fylket utgjør 30 pct. Socialdemokratene fikk samme stemmetall som sist. Som Arbeiderpartiets representanter fra fylket gjenvalgtes *Johan Nygaardsvold og Svend Skaardal*.

I *Nord-Trøndelag* øket partiet sitt stemmetall fra 5077 til 5497. Socialdemokratene fikk 1448 stemmer — en tilbakegang av 683 — og mindretallskommunistene 1261. Det blir en samlet tilvekst av ca. 1000 stemmer. For borgerne var fremgangen noget mindre. Ganske vist fikk venstre et tusen nye stemmer, hvorved stillingen blev reddet for partiet. Men samtidig gikk arbeiderdemokratene tilbake med 1100.

Representasjonen blev også i dette fylke uforandret. Men arbeiderne har ikke uvesentlig styrket sin stilling. I *begge* Trøndelagfylkene fikk arbeiderpartiene henvend tre ganger så stor tilvekst i stemmer som motstanderne. Vårt parti alene mønstret 70 pct. av hele arbeiderstemmetallet. For kommu-



nistpartiene betyr valget adskillig fremgang, mens socialdemokratene som helhet er gått tilbake.

Som Arbeiderpartiets representant gjenvalgtes *Albert Moen*.

I *Nordland* viste valget en forskyvning til høire. Arbeiderpartiene hadde en nedgang i stemmetall fra 11 286 til 10 516, mens høire gikk frem med ikke mindre enn 4684 stemmer — fra 12 954 til 17 638. En større del av denne tilvekst er hentet fra bondepartiet, hvis stemmetall sees å være sunket med 2659 — fra 8400 til 5705. Venstre står med 11,452 stemmer eller omtrent som sist. Men samtidig er demokratene, som ved forrige valg nådde 877 stemmer, gått inn. Man kan derfor si at samtlige partier utenom høire og frisinnede er gått tilbake, absolutt såvelsom relativt. Bare i Akershus hadde høire et større stemmetall. Det har nu 39 pct. av stemmene, arbeiderpartiene vel 23. For tre år siden var forholdet 29 og 25.

Under disse omstendigheter klarte vi ikke mer enn en plass i *Nordland*, idet partisplittelsen virket samtidig med borgernes fremgang. Som partiets representant gjenvalgtes *Andr. Moan*. Annenplassen, som efter Bolstads død har vært besatt av mindretallskommunisten *Ramberg*, gikk til høire.

I *Troms* mønstret Arbeiderpartiet 6510 stemmer. Det står her fremdeles som det største parti og fikk valgt 1. og 4. representant. Sammenlignet med forrige valg er det en tilbakegang på 810 stemmer. Disse har vi måttet avgi til det nye parti, som fikk 850 stemmer. Socialdemokratene som blev slått ut ved dette valg, opnådde 2515 stemmer, en tilbakegang på 301. Tilsammen utgjorde arbeiderstemmetallet 9875, eller 261 mindre enn sist. Det svarer til omkring 44 pct.

På borgerlig side var det en økning av 1248 stemmer, hvorav størstedelen faller på det såkalte „gammel-kirkelige“ parti, resten på venstre. Bondepartiet gikk tilbake med et par hundre stemmer. Venstres fremgang muliggjorde erobringen av *Foshaugs* mandat — på en differanse av 175 stemmer.

Som vårt partis representanter gjenvalgtes *Kr. Tønder* og *Aldor Ingebrigtsen*.

I *Finnmark* kom arbeiderpartiene ved årets valg i absolutt flertall. På kommunistpartienes kandidater blev avgitt 3322 stemmer, hvilket er 1061 mer enn Arbeiderpartiet fikk sist, samtidig som soc.-dem. næsten fordoblet sin styrke — fra 867 til 1668. På borgerlig side gikk venstre tilbake med 1267 stemmer, høire frem med 307. Høire fikk 1. representant med 2867 stemmer. Arbeiderpartiet nr. 2 men 2042 (sist 2261), venstre den tredje med 1805. Som man ser, lå socialdemokratenes kandidat bare 200 stemmer efter venstres. Mindretallskommunistene (*Bugge*) blev det minste av partiene, med 1280 stemmer. Som vår representant valgtes *C. Wallenius*.



## Partistillingen i byene.

	Det norske arb.parti	Soc.-dem.	K. K. P.	Høire	Venstre
Østfoldbyene . . . . .	1 788	7 214	313	8 851	1 890
Oslo . . . . .	45 200	10 323	2 564	67 216	2 070
Oplandsbyene . . . . .	1 504	674	1 657	4 180	455
Buskerudbyene . . . . .	5 760	1 903	303	7 642	384
Vestfoldbyene . . . . .	2 714	3 081	493	8 370	1 985
Byene i Telemark og Aust-Agder .	3 194	1 163	2 428	8 836	4 338
Byene i V.-Agder og Rogaland . .	7 091	4 234	613	11 430	9 139
Bergen . . . . .	829	4 559	12 838	16 594	7 542
Mørebyene . . . . .	2 179	3 788	357	5 679	3 217
Trondhjem . . . . .	4 165	1 809	4 328	11 729	1 920
Nord-Norges byer . . . . .	2 785	1 087	425	4 006	2 125

Tap og gevinst for partiene stiller sig således:

Valgkretser	Kommunistene		Soc.-dem.	Arbeider- partiene tils.	Borger- partiene	Pluss og minus i procent		
	Begge partier	D. N. A.				Komm	Soc.-dem.	Borgerl.
Østfoldbyene . . . . .	÷ 265	÷ 578	+ 485	+ 220	+ 197	÷ 24	+ 7	+ 2
Oslo . . . . .	+ 13231	+ 10667	÷ 1203	+ 12028	+ 4555	+ 38	÷ 10	+ 7
Oplandsbyene . . . . .	+ 529	÷ 1128	÷ 166	+ 363	+ 199	+ 20	÷ 20	+ 4
Buskerudbyene . . . . .	+ 1437	+ 1134	÷ 940	+ 497	+ 558	+ 31	÷ 33	+ 7
Vestfoldbyene . . . . .	+ 388	÷ 110	+ 829	+ 1212	÷ 793	+ 14	+ 37	÷ 7
Byene i Telemark og Aust-Agder . . . . .	+ 1029	÷ 1399	+ 350	+ 679	÷ 230	+ 22	÷ 23	÷ 2
Byene i Vest-Agder og Rogaland . . . . .	+ 1391	+ 778	÷ 63	+ 1328	÷ 905	+ 22	÷ 1	÷ 4
Bergen . . . . .	+ 3838	÷ 9000	÷ 373	+ 3465	+ 278	÷ 39	÷ 7	+ 1
Mørebyene . . . . .	+ 146	÷ 211	+ 482	+ 628	+ 245	+ 6	+ 15	+ 3
Trondhjem . . . . .	+ 2290	÷ 2038	÷ 81	+ 2209	÷ 704	+ 37	÷ 4	÷ 5
Nord-Norges byer . . . . .	+ 220	+ 205	+ 508	+ 728	+ 428	+ 7	+ 86	+ 7

Forskyvningen har praktisk talt overalt i byene den samme tendens, som preget valget i hovedstaden, Bergen og Østfold-byene: det sterkeste parti øker sitt stemmetall og går frem på bekostning av de mindre.

Dette forhold kommer gjennomgående til syne også i de byer hvor *socialdemokratene* sist tok ledelsen — Østfoldbyene, Hønefoss, Horten, Flekkefjord og Haugesund, Ålesund og Molde. Fører man hertil Tønsberg, hvor socialdemokratene hadde en lokal fremgang på kommunistenes bekostning, finner man at dette parti — som det tallmessig største arbeiderparti i disse byer — øket sitt stemmetall fra 12 640 til 14 853, eller med 1943 stemmer. Samtidig gikk Det norske Arbeiderparti tilbake med 1733 — fra 5325 til 3602, mens mindretallskommunistene bare opnådde 1273. Den effektive økning i arbeiderstemmetallet var således her ikke fullt 1500.

Det var de øvrige byer, hvor *kommunistene* har ledelsen innenfor arbeider-

derbevegelsen, som skaffet den store stemmetilvekst ved valget. Her ser man også straks, at socialdemokratene har *tapt terreng*.

Forskyvningen vil fremgå av følgende oversikt, hvor vi først tar med de byer hvor *Det norske Arbeiderparti* har flertallet av de stemmer som blev avgitt på de tre arbeiderpartier:

	Arb.p.	Soc.-dem.	M.k.	Tap og gevinst	
				Arbeiderpartiet	Soc.-dem.
Oslo . . . . .	45 200	10 323	2 564	+ 10 667	÷ 1 203
Kongsvinger . . . . .	202	40	89	÷ 58	÷ 5
Lillehammer . . . . .	547	150	231	÷ 10	÷ 233
Kongsberg . . . . .	1 227	412	141	+ 291	÷ 339
Drammen . . . . .	4 307	1 079	156	+ 810	÷ 528
Holmestrand . . . . .	230	142	3	+ 58	+ 4
Sandefjord . . . . .	300	179	4	+ 33	÷ 5
Larvik . . . . .	1 425	472	80	+ 424	÷ 94
Notodden . . . . .	1 132	85	93	+ 457	÷ 264
Kragerø . . . . .	397	7	53	÷ 119	÷ 39
Risør . . . . .	309	2	3	+ 100	+ 1
Grimstad . . . . .	108	7	18	+ 19	÷ 29
Arendal . . . . .	609	146	147	÷ 21	÷ 114
Kristiansand . . . . .	1 416	642	52	+ 317	+ 7
Mandal . . . . .	296	154	21	+ 12	+ 83
Stavanger . . . . .	4 763	2 011	313	+ 616	÷ 422
Kristiansund . . . . .	1 983	518	27	+ 192	+ 43
Levanger . . . . .	167	89	59	÷ 13	÷ 11
Bødø . . . . .	309	68	56	÷ 128	+ 66
Tromsø . . . . .	692	170	151	÷ 197	÷ 134
Hammerfest . . . . .	534	104	7	+ 20	÷ 4
Vardø . . . . .	515	33	33	+ 8	+ 18

I disse 22 byer er Arbeiderpartiet gått frem fra 53 210 til 66 653 stemmer, en økning av 13 443. Herav faller *utenfor* Oslo 2,800. Legges det nye partis stemmer til (4328), blir det en økning i det kommunistiske stemmetall av 17 771. Samtidig ser man at socialdemokratene er gått tilbake med 2881 stemmer — fra 19 714 til 16,833. Av tilbakegangen faller omkring 1700 stemmer på byene utenfor Oslo.

I den tredje gruppe, hvor flertallet gikk over til det nye parti, stiller tap og gevinst sig således i forholdet mellom kommunistpartiene og socialdemokratene:

	M.k.	Arb.p.	Soc.-dem.	Komm.	Soc.-dem.
Bergen . . . . .	12 838	829	4 550	+ 3 838	÷ 373
Skien . . . . .	1 428	339	650	+ 163	+ 60
Porsgrunn . . . . .	496	163	267	+ 92	+ 38
Gjøvik . . . . .	685	205	262	+ 118	+ 10

I følgende byer hadde intet enkelt parti flertall av arbeiderstemmene:

	Arb.p.	M.k.	Soc.-dem.	Komm.	Soc.-dem
Trondhjem . . . . .	3 998	4 269	1 720	+ 2 224	÷ 70
Hamar . . . . .	551	652	224	+ 160	÷ 64
Brevik . . . . .	144	152	—	÷ 7	÷ 2
Narvik . . . . .	617	136	602	+ 331	+ 189
Vadsø . . . . .	111	41	96	÷ 69	+ 91

I de her nevnte 9 byer gikk Det norske Arbeiderpartis stemmetal ned fra 20 784 til 6957 — i alt 13 827, hvorav 9000 i Bergen. Til gjengjeld samlet det nye parti 20 868 stemmer. Det vil si en netto økning fra forrige valg på 7000 stemmer. Samtidig stod socialdemokratene absolutt stille.

Tross det stemmetap vårt parti nødvendigvis måtte regne med, holdt vi allikevel praktisk stillingen med 77 200 stemmer i samtlige landets byer. Socialdemokratene opnådde 39 800 og mindretallskommunistene 26 300.

### Partistillingen i procent.

For å gjøre bildet fullstendig hitsettes en oppgave over styrkeforholdet mellom partiene, *angitt i procent*. For arbeiderpartienes vedkommende er tatt med procenttallet også for forrige valg — det viser veksten:

	Arbeiderpartiene			Arb. partiene samlet		Borgerpartiene		
	D. N. A.	Soc.-d.	M.k.	1924	1921	Høire	Venstre	1924
Østfoldbyene . . . .	8.9	36.0	1.6	46.5	46.3	44.1	9.4	53.5
Oslo . . . . .	35.5	8.1	2.0	45.6	41.6	52.8	1.6	54.4
Oplandsbyene . . . .	17.7	8.0	19.6	45.3	43.9	49.3	5.4	51.7
Buskerudbyene . . . .	36.0	11.9	1.9	49.8	50.0	47.8	2.4	50.2
Vestfoldbyene . . . .	16.3	18.5	3.0	37.8	31.3	50.2	12.0	62.2
Telemark-A.-Agder . .	16.1	5.8	12.1	34.0	31.3	44.3	21.7	66.0
V.-Agder-Rogaland . .	21.8	13.0	1.9	36.7	33.6	35.2	28.1	63.3
Bergen . . . . .	2.0	10.7	30.3	43.0	38.2	39.2	17.8	57.0
Mørebyene . . . . .	14.3	24.9	2.4	41.6	37.3	37.3	21.1	58.4
Trondhjem . . . . .	17.4	7.5	18.1	43.0	36.0	49.0	8.0	57.0
N.-Norges byer . . . .	26.7	10.4	4.1	41.2	34.7	38.4	20.4	58.8

I samtlige bykretser på to nær har altså arbeiderpartiene mellom 40 og 50 procent av stemmene, og i samtlige er der fremgang — relativt og absolutt. I halvparten av dem ligger arbeiderstemmetallet nu over høires. I Oslo er man rykket frem fra 41½ til 45½, i Bergen fra 38 til 43, i Trondhjem fra herved 35 til vel 41.

Den absolutte stemmeøkning for kommunistene i disse tre største byer ligger, som før påvist, mellom 37 og 39 procent. Samtidig er de borgerlige gått frem med 7 procent siden forrige valg i Oslo og tilbake med 5 procent i Trondhjem, mens Bergen viser stilstand. For socialdemokratene er



det en tilbakegang av henholdsvis 10, 4 og 7 procent fra deres stemmetall i 1921.

*Høire* står relativt sterkest i Oslo, Trondhjem, Vestfold- og Oplandsbyene' mens partiet må dele en del av sin makt med venstre i de to Sørlands-kretser, i Bergen, Mørebyene og Nord-Norge. I fire kretser gikk de borgerlige partier tilbake ved valget. Den største samlede fremgang de hadde i de andre utgjorde 7 procent.

*Arbeiderpartiet* gikk, tross splittelsen, frem i stemmetall i Oslo, Buskerudbyene og Stavangerkretsen, hvor det nu har henholdsvis 35½, 36 og 22 procent av de avgitte stemmer. I Trondhjem og Oplandsbyene blev stemmene *delt* mellom de to kommunistpartier, delvis også i Telemarkbyene. Det nye parti har forøvrig halvparten av sin styrke samlet i Bergen.

Procenttallet for kommunistene og socialdemokratene viser: Østfoldbyene 10½ på kommunistene og 36 på socialdemokratene, Oslo 37½ og 8, Oplandsbyene 37 og 8, Buskerudbyene 38 og 12, Vestfoldbyene 19.3 og 18½, Telemarks- og Aust-Agderbyene 28 og 6, Vest-Agder og Rogaland 24 og 13, Bergen 30½ og 11, Mørebyene 17 og 25, Trondhjem 35½ og 7½, byene i Nord-Norge 31 og 10½.

Det norske Arbeiderparti hevder efter valget stillingen som det store og samlende parti av arbeidere i over halvparten av landets byer. Hertil kan føies en rekke av de mest utpregede arbeidercentre i landdistriktene, som *Lillestrøm, Elverum, Rjukan, Røros* o. s. v., foruten flere av de viktigste ladesteder.

### Tap og gevinst.

Sluttresultatet av valget blev ett nytt mandat vunnet for arbeiderpartiene. Høire og venstre hadde hver et tap av tre plasser, mens bondepartiet erobret fem.

Arbeiderpartiet mistet en plass i Hedmark til mindretallskommunistene. Også Telemark og Nordland må opføres som tap for Arbeiderpartiet. Mandatet i Nordland var for øvrig ved Bolstads død gåt over til mindretallskommunistene. I begge disse fylker skyldes seiren for de borgerlige partisplittelsen. Både Ramberg (Nordland) og Stensrud (Telemark) var stillet til valg av sitt parti, men blev kastet. Som varamann for Steinnes valgtes *Tor Lundtveit* og for Nilssen og Sæter (Hedmark) *K. T. Sjøli*.

På den annen side erobret vårt parti tre plasser fra de borgerlige og ni fra mindretallskommunistene. I Oslo og Akershus tok vi hver en plass



fra høire og i Aust-Agder en fra venstre. Av vår partigruppe er tolv nye og tolv gjenvalgte. I byene er det nyvalg for samtlige.

I forhold til stemmetallet skulde Arbeiderpartiet i *byene* ha 11 à 12 representanter og høire 23, det vil si det dobbelte. Fordelingen blev 8 og 27. Venstre fikk på sin side 1 for meget, socialdemokratene 1 for lite, mens mindretallskommunistene blev representert nøiaktig efter sin styrke. Høire fikk altså fire plasser for meget på vårt partis bekostning.

Det nye parti opnådde ved sin splitteliste iallfall i to arbeiderkretser å bidra hertil og derved samtidig skaffe *reaksjonene de mandater som den trengte for å få flertall av stemmene i Stortinget*.

I Stavanger-bykretsen var det ved dette valg anledning til en stor arbeiderseier. Vi manglet her som det største arbeiderparti bare noen hundre stemmer i tillegg til de 7000 for å få valgt kamerat Øisang ved siden av Olsen-Hagen. Men istedenfor å gjøre sitt til et revolusjonært arbeidervalg og til å gjøre protesten mot klassejustisen kraftigst mulig, gav mindretallskommunistene protesten en *annen* adresse. De foretrakk å demonstrere for en håpløs kandidat og unddra vår liste den håndfull stemmer som manglet.

I Vestfoldbyene hendte det samme. Det nye parti var her likeså betydningsløst. Men det satte allikevel merker efter sig ved å hjelpe til å sende høires tredjemann til tinget. I konkurransen om denne plass manglet vårt parti knapt 80 stemmer. Socialdemokratene fikk derimot en mann valgt, til tross for at de hadde ferre stemmer enn kommunistene sammenlagt.

I *landdistriktene* blev arbeiderpartiene også underrepresentert. Men her gikk de ut over splittelsespartiene.

I alt skulde arbeiderpartiene hatt 12 flere plasser, hvis forholdsmessigheten var lagt til grunn. Arbeiderpartiet vilde da ha fått 4 flere i byene, mindretallskommunistene 3 flere i fylkene og socialdemokratene 1 til i byene og 4 i fylkene. Stillingen vilde efter dette ha blitt: Arbeiderpartiene 50, høire 49, venstre og demokrater 31 og bondepartiet 20. Venstre og høire fikk altså hver 5 og bondepartiet 2 for mange.

Telles de to siste sammen, viser det sig at de representerer 46 procent av stemmene — omtrent som sist — mot en tredjedel på arbeiderpartiene og en femtedel på venstre og demokratene. Efter den samme proposjonalitetsberegning skulde partiene til høire ikke ha over 70 mandater i Stortinget. Valgordningen og partisplittelsen gav dem imidlertid 76 mot arbeiderpartienes 38 og ventres 36. Blandt *urvelgerne* er stillingen denne: Høire og bondepartiet 447 749, arbeiderpartiene 324 349. venstre og demokratene 199 380. Berge og Mellbye er med andre ord i en *minoritet* av 76 000 stemmer ute i folket, men har ikke desto mindre et flertall på to stemmer over de andre partier i Stortinget!

Det norske Arbeiderparti vil i det nye Storting bli representert fra 11 fylker og 6 byvalgkretser. I disse sytten distrikter hadde partiet 155 000 stemmer. Tilbake blir ca. 24 000, som altså ikke opnådde representasjon.

For de to andre arbeiderpartier stiller forholdet sig ugunstigere, og i særdeleshet for det socialdemokratiske parti. Dette fikk temmelig nøiaktig 40 000 stemmer i de kretser som skaffet partiet dets 8 representanter. *Utenfor* disse kretser hadde partiet godt og vel halvparten av hele sitt stemmetall — derav 10 000 i Oslo. På samme måte hadde mindretallskommunistene ca. 25 000 stemmer som ikke blev representert.

Regner man *fra* disse overskuddsstemmer og teller med partienes stemmetall i de kretser hvor de opnådde representasjon, vil man se at der bak hver av Arbeiderpartiets 24 står gjennomsnittlig 6500 velgere, hvilket svarer til middeltallet for hele landet. Bak de 8 socialdemokrater står 5000 og bak det nye partis 6 mann 5600.

Socialdemokratene hadde 46 procent av sine stemmer i Østfold, Oslo og Akershus. Mindretallskommunistene hadde næsten 40 procent samlet i Bergen og Hedmark fylke alene. Av Det norske Arbeiderpartis stemmer blev en tredjedel avgitt i Oslo. *Utenfor* disse distrikter hadde Arbeiderpartiet 134 161 stemmer av et samlet arbeiderstemmetall på 217 000. Det viser klart, hvor de store deler av *landet* står.

### Fire valg.

Procentvis gikk det norske Arbeiderparti tilbake ved valget fra 21.3 i 1921 til 18<sup>1</sup>/<sub>2</sub> i år av det samlede avgitte stemmetall. Legges det nye partis stemmer til, blir procenten 24.6, altså temmelig nær en fjerdedel av samtlige stemmer. I landdistriktene utgjør tilveksten 2.2 pct. (fra 19 til 21.2), i byene 5.3 (fra 25.8 til 31.1). Socialdemokratene gikk tilbake i byene fra 13.3 procent ved forrige valg til 11.9, men står uforandret i fylkene med ca. 7 procent. Det samlede arbeiderstemmetall blir dermed en tredjedel mot sist 30<sup>1</sup>/<sub>2</sub> procent.

Det vil for mange partifolk ha interesse å se, hvordan partiforholdene har forskjøvet sig ved valgene i de siste tolv år her hjemme. Vi gjengir både urvelger- og procenttallet og tar land og by for sig:

	1912		1915		1918		1921		1924	
	Antall st.	Pct.	Antall st.	Pct.	Antall st.	Pct.	Antall st.	Pct.	Antall st.	Pct.
<i>Fylkene:</i>										
Arbeiderpartiet . . .	65 386	20.0	110 848	28.1	125 651	29.8	113 297	19.0	102 152	16.0
Høire . . . . .	100 564	30.3	97 571	24.7	84 308	20.0	150 634	25.2	161 762	25.5
Venstre . . . . .	157 567	48.3	153 775	38.9	153 920	36.5	145 957	24.4	148 129	23.2
Bondepartiet . . . .	—	—	—	—	30 925	7.3	118 657	19.9	131 454	20.5
Arb.dem. . . . .	—	—	24 164	6.1	21 980	5.2	22 970	3.8	16 186	2.5
Soc.dem. . . . .	—	—	—	—	—	—	42 922	7.2	45 785	7.1
N. K. P. . . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	33 049	5.2
Tilsammen	323 517	99.1	386 358	97.8	416 784	98.8	594 437	99.5	638 517	100
<i>Byene:</i>										
Arbeiderpartiet . . .	63 069	38.8	87 263	39.2	83 909	34.8	79 319	25.8	77 209	23.2
Høire . . . . .	61 510	37.8	81 457	36.6	117 017	48.5	150 738	49.1	154 533	46.5
Venstre . . . . .	37 959	23.4	50 468	22.7	33 737	14.0	36 032	11.7	34 151	10.2
Arb.dem. . . . .	—	—	1 494	0.7	—	—	—	—	914	0.3
Soc.dem. . . . .	—	—	—	—	—	—	40 707	13.3	39 835	11.9
N. K. P. . . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	26 319	7.9
Tilsammen	162 538	100	220 682	99.2	234 663	97.3	306 796	99.9	332 961	100

For *venstre* — regjeringspartiet — viser tilbakegangen, som man ser, en ubrutt linje fra 1912, da partiet stod med omtrent halvparten av stemmene i landdistriktene og hadde 40 procent av samtlige avgitte stemmer på land og i by. Etter valget i 1924 utgjør partiet — sammen med arbeiderdemokratene — omtrent bare 20 prosent av velgerne. Man vil merke sig, at venstre i fylkene for første gang er blitt overfløiet av *arbeiderstemmene*.

I sammenligning hermed er stillingen mer konstant for *høires* vedkommende. Høire står bedre enn i 1915 og 1918, men er redusert i forhold til valget i 1921. I motsetning til venstre har partiet sin overveldende styrke i byene. Her trykkes det dog nu hårdt av arbeiderpartiene, mens det til gjengjeld — tross konkurransen med bondepartiet — holder stillingen ute i fylkene.

Arbeiderpartiet gikk svekket ut av byvalgene i 1918. Men begge de to siste valg viser en sterk fremrykning av arbeiderne i byene. Omvendt hadde partiet i 1918 — som også i 1915 — en betydelig opspurt på landsbygden. Den stilling partiet her erobret sig, vil om ikke lenge være innhentet.

Bondepartiet deltar, som bekjent, bare ved fylkesvalgene. Dette parti hadde for 3 år siden 20 procent av stemmene i landdistriktene og i år 20<sup>1/2</sup>, hvilket vil si mellom 13—14 procent for hele landet. Det innhugg bondepartiet har gjort i de andre partier, må så å si utelukkende skrives på venstres konto.



For å få et helhetsbillede hitsettes til slutt et sammendrag for *hele landet*:

	1912		1915		1918		1921		1924	
	Antall st.	Pct.	Antall st.	Pct.	Antall st.	Pct.	Antall st.	Pct.	Antall st.	Pct.
Arbeiderpartiet . . .	128 455	26.3	198 111	32.1	209 560	31.6	192 616	21.3	179 361	18.5
Høire . . . . .	162 074	33.1	179 028	29.0	201 325	30.4	301 372	33.4	316 295	32.6
Venstre . . . . .	195 526	40.0	204 243	33.1	187 657	28.3	181 989	20.1	187 280	18.8
Bondepartiet . . . .	—	—	—	—	30 925	4.7	118 667	13.1	131 454	13.5
Arb.dem. . . . .	—	—	25 658	4.2	21 980	3.3	22 970	2.5	17 100	1.7
Soc.dem. . . . .	—	—	—	—	—	—	83 629	9.2	85 620	8.8
N. K. P. . . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	59 368	6.1
Tilsammen	486 055	99.4	607 040	99.3	651 447	98.3	901 233	99.6	971 478	100

Det sees herav, at venstre og demokratene har en samlet nedgang i forhold til siste valg av 2 procent, høire ikke fullt 1 procent. Bondepartiet står praktisk talt stille. Venstre og bondepartiet har tilsammen 34 procent av de avgitte stemmer, høire  $32\frac{1}{2}$  og arbeiderpartiene  $33\frac{1}{2}$ . Det utgjør en nokså like trekant.

Siden 1918 er arbeiderstemmetallet vokset med 55 procent, borgernes med 50. Siden 1912, da velgertallet var akkurat det halve av nu, er økningen henholdsvis 153 og 81 procent. Retningen er altså den riktige.

Stortingsgruppens  
beretning

1923—24.

## Innhold.

<b>Høstsamlingen 1923.</b>		side
Gruppens sammensetning . . . . .		3
Husmannsloven . . . . .		4
Folketrygden og de kommunale pensjoner . . . . .		5
Kommunenes stilling . . . . .		6
Rentespørsmålet . . . . .		7
Kommunikasjonene . . . . .		7
Tollplyndringen . . . . .		8
Dyrtidstilleggene . . . . .		9
Bankene og lockouten . . . . .		9
Tømmerkrigen . . . . .		10
Nøitralitetsvernet . . . . .		10
Grunnlovsforslag . . . . .		10
Forskjellige saker . . . . .		11
<b>1924.</b>		
Gruppens mistillitsforslag . . . . .		12
Finansdebatten og gulltollen . . . . .		12
Bankrådet . . . . .		13
Diskontoen . . . . .		14
Statsskatten og den ekstraordinære formuesskatt . . . . .		14
Andre skattespørsmål . . . . .		15
Tollen og tariffrevisjonen . . . . .		16
Den sociale kamp . . . . .		17
Militærvesenet . . . . .		19
Utenrikspolitik . . . . .		19
Forbudet og regjeringsskiftet . . . . .		20
Statens tjenestemenn . . . . .		21
Arbeidsledigheten . . . . .		22
Fiskeri og jordbruk . . . . .		22
Kornmonopolet . . . . .		24
Angrepene på skolen . . . . .		25
Boligsaken . . . . .		25
Banklovene . . . . .		26
Støtten til Handelsbanken . . . . .		27
Nikkelsaken . . . . .		28
Forslag om progressiv forbruksskatt . . . . .		28
Forskjellige mosjoner og forslag . . . . .		29



## Høstsamlingen 1923.

Ved partisplittelsen høsten 1923 og dannelsen av det nye parti delte den kommunistiske stortingsgruppe sig i to. Gruppen kom derefter til å bestå av følgende: *Ingebrigtsen, Hornsrud, Langhelle, Lundtveit, Madsen, Moan, Moen, Nilssen, Nygaardsvold, Sjøli, Skaardal, Steinnes, Sæter og Tønder*. De øvrige 14 gikk over til det nye parti, deriblandt Bolstads varammann, Ramberg.<sup>1)</sup> Andreas Hanssen var tidligere uttrådt.

Gruppen hadde møte med landsstyret 5 november, hvor den besluttet reorganisert. Som nytt styre valgtes: Madsen (formann), Hornsrud (næstformann), Nygaardsvold (sekretær), Sæter og Steinnes. Varamenn: Tønder, Skaardal og Ingebrigtsen. Samtlige valg var enstemmige såvel fra gruppens som landsstyrets side.

### Stortingsgruppens erklæring.

Følgende erklæring blev med godkjennelse av centralstyret vedtatt og offentliggjort:

Den kommunistiske stortingsgruppe (Det norske Arbeiderparti) finner på grunn av at en del medlemmer er trådt ut av partiet, og dermed av stortingsgruppen, å ville avgi følgende erklæring:

Gruppen vil som hittil i nøie samarbeide med centralstyret for Det norske Arbeiderparti følge det program og de retningslinjer som partiet har vedtatt.

I Stortinget vil gruppen vareta det arbeidende folks interesser, og forutsetter at representanter tilhørende det nydannede parti vil støtte disse bestrebelsler.

Vi forplikter oss til å støtte alle forslag som andre arbeiderrepresentanter måtte komme til å opta til fordel for det arbeidende folk.

Vi håper at partikløvningen ikke må føre til nogen svekkelse av arbeiderklassens front mot de borgerlige partier og mot kapitalistklassen.

Den nuværende alvorlige situasjon maner til et samarbeide på saklig grunnlag: *en aktiv og enig optreden overalt hvor det arbeidende folks interesser er oppe til behandling og avgjørelse.*

---

<sup>1)</sup> Partifelle *Bolstad* avgikk ved døden 27 februar 1924.

Den siste beretning fra gruppen blev avgitt til det ekstraordinære landsmøte i november 1923. Nærværende beretning omhandler arbeidet i høstsamlingen samme år og sesjonen 1924.

Da Stortinget kom sammen i høstsessjon, var det innkalt for å treffe avgjørelse i viktige, ja uopsettelige saker. Der var husmennenes og de jordløses krav, kravet om en samfundsmessig forsorg for de gamle og utslitte, kravet om en radikal og effektiv bankkontroll, om lovfestelse av kornmonopolet som en varig foranstaltning i det store folks interesse, kravet om en tidsmessig form for eiendomsskatten til herredene og fylkene, et løft for kommunikasjonenes ophjelp som samtidig vilde ha betydning for den offentlige arbeidsdrift i en rekke år fremover, en ordning av kommunenes kredittforhold, en revisjon av valgordningen og ophevelse av endel eldre grunnlovsbestemmelser som forlengst burde være døde og maktesløse, foruten en likeså påkrevet reform av Stortingets egen arbeidspraksis.

Og nye saker dukket op som krevet behandling: diskonto- og valutapolitiken, lockouten i forholdet til de statsunderstøttede banker, skatt på verdistigning i forbindelse med de nye jernbaneanlegg, anerkjennelsen av Russland de jure m. v. Den faglige Landsorganisasjon sendte inn krav til statsmaktene om en økonomisk konferanse av representanter for arbeids- og næringslivet, og Statens tjenestemenn lot sig høre med krav om et nødvendig tillegg til lønnen som erstatning for dyrtiden.

### **Husmannsloven.**

Innstillingen fra husmannskommissjonen blev avgitt i 1920. Den inneholdt bl. a. rett for husmennene til å bli eiere av sine plasser, revisjonsbestemmelser om husmannsvesenet, regler mot spekulasjon i frikjøpte plasser, bestemmelser om andre jordleiere, ekspropriasjon av jord til dannelse av småbruk, begrensning av erstatning for jord, regler for tvungen avståelse av tomtebruk, om jordstyre o.s.v. År efter år har der fra husmennene og andre strømmet inn henstillinger til statsmaktene om å få *løst* disse spørsmål, og kravet har hver gang gått ut på at kommissjonens forslag skulde legges til grunn.

Det trakk ut med å få saken op til behandling i Stortinget. Imens måtte man gå til forlengelse av den midlertidige lov om leietiden for å beskytte husmennene fra å bli satt ut av sine plasser. I begynnelsen av 1922 fremsatte venstreregjeringen sin proposisjon, som blev sendt til landbrukskomitéen. Der blev den liggende en rum tid. Arbeiderpartiets medlemmer av komitéen utarbeidet allerede tidlig en prinsipiell innstilling med forslag og motiver, idet de bygget på husmannskommissjonens innstilling og optok denne. Men man måtte vente vinteren over, før komitéen var ferdig.

Da saken endelig blev forelagt Odelstinget i oktober 1923, gav den anledning til nye manøvrer fra de borgerlige for å få uthalet avgjørelsen. Man opplevde her at venstrefraksjonen, som oprindelig hadde gått et stykke videre enn proposisjonen, nu gikk over på *Fives* linje. For å påskjønne denne imøtekommenhet lot høre sitt forslag om utsettelse falle, og innstillingen blev sendt tilbake til komitéen mot arbeiderpartienes stemmer. Hermed var samspillet begynt. Innstillingen blev så forelagt Odelstinget i endret form i møte 1 desember. Ved denne anledning blev det atter stillet forslag om utsettelse — denne gang av presidentskapet. Det het sig at Regjeringen måtte ha „arbeidsro“ til å forberede budgettene. Forslaget blev forkastet med knepent flertall, og realitetsbehandlingen kunde omsider begynne.

Venstre tok det stannpunkt å holde de reiste jordspørsmål utenom loven og samlet sig om et forslag, som liten eller ingen praktisk verdi vilde ha for dem som reformen var ment å skulle komme til gode. Det blev derfor *Arbeiderpartiet* som måtte bære forsvaret for husmannskommisjonens innstilling — det forslag som tidligere også var venstres. Forslaget som var optatt av *Skaardal*, blev nedvotert i Odelstinget mot 28 stemmer (arbeiderpartiene og Mjøen). Derefter blev de forskjellige kapitler i loven vedtatt efter venstrefraksjonens innstilling med 53 stemmer mot 53.

Høire og bondepartiet skiltet med hver sine forslag. Men det hindret ikke at de slog sig sammen i Lagtinget. Ved annen gangs behandling der blev Høgset endog hentet fra sykeleiet for å skaffe den avgjørende stemme som trengtes. Dermed var husmannsloven stanset for denne gang. Begravelsen foregikk i plenum ved Stortingets sammentreden over nyttår.

### Folketrygden og de kommunale pensjoner.

Spørsmålet om vedtagelse av en lov om *alderstrygd* blev tatt op til prinsipiell avgjørelse i høstsesjonen. Den forsterkede sosialkomitées flertall anbefalte skatteprinsippet lagt til grunn, og hertil sluttet Odelstinget sig med 61 mot 49 stemmer. I Lagtinget blev loven vedtatt med 22 mot 16 stemmer.

Trygden skulde altså bygges på et rent pensjonsgrunnlag, slik som vårt parti har krevd. Venstre og bondepartiet holdt på et kombinert innskudds- og skattesystem, overensstemmende med Ofstedals forslag. Det blev av disse partier i forening, støttet av en del „frisinnede“ høiremenn som hyklet finansielle bekymringer, drevet av bevisst obstruksjon mot loven under behandlingen i begge ting. I Odelstinget blev der stemt mot oversendelse, i Lagtinget for henleggelse. Og motstanden er ennu ikke oppgitt. For øvrig var det blandt de borgerlige enighet om ikke å bestemme noget *tidspunkt for reformens gjennomførelse*. Et forslag om å sette loven i kraft fra 1 juli 1926 forkastedes mot arbeiderpartienes stemmer.

Av vårt partis medlem av komitéen, *Madsen*, blev det uttalt, at når



man ikke samtidig tok *invaliditetstrygden* med, var det for ikke å trekke noget inn som kunde hindre en prinsipiell votering om selve grunnlaget for den fremtidige trygdordning. Han gikk imidlertid ut fra at man snarest tok saken op og gikk til å utvide trygden efter samme prinsipp som det her blev fastslått. I denne forbindelse måtte også utredes spørsmålet om forsorg for barn som har mistet sin forsørger.

De forslag til forbedringer av loven som vårt parti arbeidet for — f. eks. en nedsettelse av aldersgrensen til 65 år — blev alle nedstemt av flertallet. Men tross det hadde gruppen ikke noget ønske om eller interesse av å bringe loven i fare. Tvert om gjaldt det for våre representanter om å få reformen satt snarest mulig *ut i livet*, også i den skikkelse den hadde fått. Man regnet videre med at det skulde bli mulig å yde en støtte til de kommunale alderdompensjoner som en *forelobig* hjelp. Kravet herom blev reist med styrke av Arbeiderpartiet i 1921, og de borgerlige gikk den gang med på å la saken utrede.

I 1924 stod man overfor spørsmålet om å gjøre en liten begynnelse. Men imens hadde de reaksjonære fått tid til å betenke sig. Og forslaget om å komme kommunene til hjelp ved en utdeling av invalidefondets rente-avkastning blev nedstemt. Flertallet bestod av samtlige av venstre og bondepartiet samt høire på 7 mann nær.

### Kommunenes stilling.

Avgjørelsen i spørsmålet om å bruke en del av invalidefondets renteinntekt til støtte for de kommunale pensjoner var et slag direkte rettet mot kommunene. Det skulde gjøres vanskeligere for dem å opfylle sine forpliktelser mot de gamle og utslitte.

På den annen side har man sett Staten gripe inn i kommunenes affærer ved de mest drastiske foranstaltninger. Mange av dem er kommet i vanskeligheter på grunn av Statens egne lover. Og efter at de er blitt hindret i å underbygge sin egen økonomi skal de knebles.

Av Justisdepartementet blev det i 1923 fremlagt et forslag til lov om kommuner som *misligholdt sine gjeldsforpliktelser*. Forslaget gikk ut på intet mindre enn avsettelse av det folkevalgte styre og innførelse av et eneveldig stats- eller bankdiktatur. Det gav Regjeringen fullmakt til å anordne offentlig „administrasjon“, hvorefter bevilgnings- og beskatningsretten helt skulde legges over i vedkommende departements hånd.

Det reaksjonære produkt, som var foranlediget fra bankhold, blev vedtatt med samtlige borgerlige og sosialdemokratens stemmer. Et motforslag fra Arbeiderpartiet gående ut på en revisjon av skattelovene slik at det blev adgang for kommunene til å *utskrive større skatt på de velstillede* forkastedes



med 55 mot 38 stemmer. Venstre delte sig ved denne votering. Likeså forkastedes et forslag om at administrasjonsloven skulde gjelde som midlertidig.

I forbindelse med kommunenes økonomiske forhold har vårt parti videre hevdet at den støtte Staten leilighetsvis har ydet til nødlidende elektrisitetsverker bør gå videre enn til bare å gjelde kraftforsyningen. Man har da tenkt på de mange, ofte små kommuner, som er kommet i vanskeligheter på grunn av den almindelige depressjon med arbeidsløshet og sviktende skatteinnbetalinger. Men denne side av spørsmålet har administrasjonen eller det borgerlige flertall ikke vist nogen interesse for. Tvert om har tendensen gått i retning av å pålegge kommunene økede byrder.

### Rentespørsmålet.

Av vårt parti er gjentagende kritisert Norges Banks diskontopolitikk og krevd *nedsettelse av renten*, hvilket vilde være av like stor betydning for de gjeldbundne kommuner som for Staten og arbeidslivet i det hele. Det blev også som resultat herav stillet i utsikt en rentenedsettelse tidligere på året, bl. a. av hensyn til det nye statslån.

10 desember gikk Norges Bank til *forhøielse* av diskontoen, denne gang med 1 prosent. I den anledning inngav *Hornsrud* straks følgende interpellasjon:

Er Norges Banks diskontoforhøielse foretatt efter konferanse med Regjeringen? Og har i så tilfelle Regjeringen frarådet forhøielsen? Eller er Regjeringen enig i den foretatte diskontoforhøielse?

Interpellasjonen blev besvart et par uker efter av statsminister *Berge*, som erklærte at han intet hadde kjent til saken, før han leste om den i avisene. Forhøielsen var følgelig skjedd uten konferanse med departementet. Og — la han til: Spør man mig idag hvad der bør gjøres, svarer jeg: det vet jeg ikke!

Vår partifelle fremsatte følgende forslag, som senere blev oversendt Regjeringen:

Da den av Norges Bank foretatte diskontoforhøielse virker særdeles trykkende både for stat og kommuner, landbruk og fiskeri, industri og næringsliv i det hele, henstiller Stortinget til Regjeringen å opta til utredning spørsmålet om hvad der kan gjøres for å lette overgangen til en diskontonedsettelse, samt hvad der kan gjøres for å opnå en mer rasjonell forvaltning av landets betalingsmidler, og forelegge resultatet snarest mulig for Stortinget.

### Kommunikasjonene.

Overfor planene for den fremtidige jernbanebygging fremholdt vårt partis representanter, at det ikke alene var viktig å vedta en *plan*, men at

der også måtte bevilges de midler som efterhvert vilde trenge til ophjelp av våre samferdselsmidler. Opgaven for Staten måtte være å legge grunnen til en målbevisst kommunikasjonspolitikk som ledd i en samlet plan for hele *landets økonomi*. Der pektes på at der var plass nokk for de ledige hender, f. eks til arbeide på jorden; hvad man savnet var en kommunikasjonsplan som tok sikte på å fremme og nyttiggjøre for samfundet de naturrikdommer som fantes. De produktive anlegg som jernbane- og veibyggingen måtte derfor gå hånd i hånd med jordens opdyrkning.

I tilslutning til jernbaneplanen blev det også av gruppen stillet forslag om rasjonell fremme av bureisningsarbeidet, samtidig som man på ny reiste kravet om skatt på ufortjent verdistigning av den grunn som fikk nyte godt av de nye fremkomstmidler. Forslaget, som blev optatt av *Moen*, lød:

Under henvisning til at kommunikasjonenes utvikling skaper økede grunnverdier, henstiller Stortinget til Regjeringen å påskynne utarbeidelsen av forslag til lov om verdauk-skatt.

orbindelse hermed henstilles ennvidere å fremme bureisning og en planmessig opdyrkning av landets jord i de distrikter, hvor kommunikasjonene blir forbedret. —

Forslaget blev oversendt Regjeringen. Videre besluttetes oversendt følgende orslag av *Lundtveit*:

Stortinget henstiller til Regjeringen å sørge for at de arbeidere som nu arbeider på nødsarbeidsbetingelser på jernbaneanleggene hurtigst mulig blir inntatt på arbeids- og lønnsbetingelser, som er gjeldende for Statens ordinære anleggsarbeide. —

Hvor litet disse henstillinger hittil har fruktet, kjenner enhver til. De borgerlige partier har konsekvent holdt igjen overfor alle bevilgninger og tiltak. Da det spurtes om landsplanen for banebyggingen, var det om å gjøre å få markert at den ikke måtte binde Staten til en øres utgift. Det var en ubestemmelig sekkeplan, som ingen borgerlig politikker idag har tanke om å sette igjennem. Tvert om blev det stillet i utsikt at utgiftene på anleggsbudgettet for neste termin skulde *reduseres*, med masseavskjedigelser av arbeiderne til følge. Og hvor det gjaldt betingelsene for det nødsarbeide som blev satt i gang for å skaffe beskjeftigelse til de ledige, har administrasjonen hele tiden sett sin interesse i å presse fortjenesten ned til det laves mulige.

### Tollplyndringen.

4 desember møtte finansministeren i Stortinget og forlangte fullmakt for Regjeringen til å opkreve *toll efter gullverdien*. Og i hemmelig møte blev gulltolltillegget drevet igjennem — uten komitébehandling og uten at saken på forhånd var kjent av Stortingets medlemmer. Med ett slag forhøiedes

satsene med 79 procent over hele linjen. Tillegget skulde beregnes efter de gjeldende satser i tolltariffen, innbefattet de tidligere vedtatte „midlertidige“ forhøielser, og tre i kraft straks.

Beslutningen blev vedtatt under protest av arbeiderpartiene, som i sakens anledning holdt et felles gruppemøte. Forutsetningen for beslutningen var at den skulde være foreløbig og senere bringes inn for Stortinget for å få regulær behandling. Imidlertid oplevet man en uke efter at tollkomitéen besluttet *ikke* å behandle saken, men fremlegge en utsettelsesinnstilling. Denne, som bygget på en overenskomst mellom de borgerlige partier, blev følgelig også vedtatt av Stortinget. Det skjedde kort før ajourneringen. Arbeiderpartiets gruppe krevet, overensstemmende med forutsetningen, realitetsbehandling før Stortinget gikk fra hverandre. Men dette forslag blev forkastet mot 29 stemmer.

### Dyrtidstilleggene.

Statstjenestemennenes organisasjoner fremsatte i oktober krav til Regjeringen om at der fra høstkvartalet blev bevilget et dyrtidstillegg beregnet efter 600 kroner året med bibehold av de gjeldende forsørgelsestillegg. I forbindelse hermed anmodedes om at der måtte bli nedsatt en komité til sammen med representanter valgt av organisasjonene å undersøke og fremkomme med en utredning av statsfunksjonærenes økonomiske stilling.

Efter Regjeringens negative svar blev saken forelagt Stortinget kort før jul. Her blev forslaget om nedsettelse av en komité til å undersøke leveforholdene forkastet med 72 mot 44 stemmer. Dyrtidskravet besluttetes så sendt tilbake til Regjeringen — efter at denne allerede på forhånd hadde tatt standpunkt ved å erklære at den intet aktet å foreslå.

### Bankene og lockouten.

Samtidig med at Arbeidsgiverforeningen iverksatte sitt lønnsnedslag i jernindustrien kom meddelelsen om lockout i papirindustrien og ved trevarefabrikkene. 31 oktober anmeldte *Madsen* følgende interpellasjon til Regjeringen:

Akter Regjeringen å tillate at statsgaranterte banker finansierer industrielle bedrifter som deltar i den bebudede lockout? —

Under behandlingen i tinget 6 november hvor arbeidsgivernes lockout-planer blev avdekket, påviste Madsen hvordan arbeiderne blev anvendt som brikker i kapitalistgruppens kamp for profitten. Abr. Berge svarte med uforskammetheter og erklærte at han ikke aktet å gripe inn. Som konklusjon på debatten fremsatte vår partifelle følgende forslag:

Stortinget henstiller til Regjeringen å sørge for at de statsgaranterte og statsunderstøttede banker ikke finansierer bedrifter, som i denne for lan-



dets arbeidsliv så vanskelige tid iverksetter lockout og kaster tusener av arbeidere ut i arbeidsløshet. —

Forslaget blev opplått til behandling en måned etter. Da var lockouten avblåst. Som følge av den endrede situasjon erklærte Madsen at han kunde ta sitt forslag tilbake, eftersom det ikke var aktuelt i øieblikket.

### Tømmerkrigen.

Under samme interpellasjonsdebatt fremsatte *Hornsrud* i anledning av kampen mellom industri- og skogbaronene følgende forslag:

Stortinget henstiller til Regjeringen å opta følgende spørsmål til utredning: Hvad kan der gjøres for å tilveiebringe en såvidt mulig regelmessig arbeidsrørelse i skogdriften og den i forbindelse dermed stående treforedlingsindustri? —

Forslaget blev forkastet med 74 mot 34 stemmer. Det borgerlige flertall, hvoriblandt skogeierne representanter, vilde ingen utredning ha. Det viste sig at da det gjaldt spørsmålet om fordelingen av overskuddet, av driftsherregevinsten, bekjempet høire og venstre i skjøn forening samfundets inngripen.

### Nøitralitetsvernet.

Under krigen rådde Holtfodt ganske uinnskrenket, og der blev ødslet med Statens midler til militære formål, tildels på ulovlig måte. Han var ikke så nøie med om pengene var *bevilget*, og brukte det han ønsket, i tillit til at flertallet ville strø sand på hans disposisjoner.

Det slo også til. Da Stortinget i høstsesjonen fikk sig forelagt nøitralitetsvernkomitéens beretning var der ikke ende på den hyldest Holtfodt blev til del. Resultatet blev, at beretningen fra undersøkelseskomitéen blev vedlagt protokollen — under forbehold av senere regnskapsmessig og konstitusjonell kontroll. Nygårdsvold bemerket at det spurtes ikke bare om Stortingets godkjennelse, men om det norske *folks*. Og folket skulde en gang holde regnskap med dem, som brukte Statens midler til å trygge sin egen stilling i kampen mot den indre fiende.

### Grunnlovsforslag.

De siste forslag i perioden til grunnlovsendringer blev behandlet i høst-samlingen. Herunder reistes en prinsipiell debatt om forholdet mellom *domstolene* og *lovgivningen*. Vårt parti stemte for ophevelse av § 81 om at gyldigheten av lover skal være undergitt Høiesterrets prøvelse. Videre foreslo man ophevelse av forbudet mot å gi lover tilbakevirkende kraft og av forbudet mot ekspropriasjon *uten erstatning* (grunnlovens § 105). Samtlige for-

slag forkastedes. Likeledes forkastedes forslaget om at Stortingets åpning og oppløsning skulde foretas av den fungerende president, ikke av Kongen.

I forbindelse med *valgordningsforslagene* stemte gruppen prinsipalt for ophevelse av grunnlovens skille mellom land og by. Etter dette forslag vilde representasjonsordningen fremtidig bli bestemt ved lov og følge folketallet, slik at det blev *felles* valgdistrikter og størst mulig forholdsmessighet. Forslaget opnådde 30 stemmer. Et forslag som hadde samlet flertall i konstitusjonskomitéen og gikk ut på en mindre omregulering for by-valgkretsenes vedkommende forkastedes mot 46 stemmer.

### Forskjellige saker.

Partigruppens formann anmeldte i høstsesjonen en interpellasjon om *Norges anerkjennelse av Russland de jure*. Da det drog ut med behandlingen og Stortinget i midten av desember stod foran sin avslutning, gikk han etter henstilling med på en utsettelse, slik at interpellasjonen kunde bli besvart ved det nye Stortings sammentreden i januar. Han gikk ut fra at saken vilde bli fremmet ved den kortvarige utsettelse, og at Regjeringen var opmerksom på at det aktuelle tidspunkt nu var inne for Norge til å anerkjenne Sovjet-Russland også politisk.

Av lovforslag som var oppe i denne samling var den nye *reseptlov*, som var foreslått av statsråd Klingenberg og høireregjeringen. Forslaget gikk igjennem i Odelsting og Lagting — dog uten punktet om medisinsk rasjonerering. — I spørsmålet om vedtagelse av en lov om *eiendomsskatt på landet* fremkom utsettelsesforslag. Forslaget blev vedtatt mot arbeiderpartienes stemmer. — Likeså utsattes en del andre skattelovsforandringer foruten banklovene og proposisjonen om det stortingsvalgte bankråd, ordningen av kornforsyningen m. v. Heller ikke nikkelaaffæren kunde realitetsbehandles. Disse og en rekke andre saker gikk over til neste storting.

# 1924.

I fellesmøte med centralstyret 10 januar blev gruppestyret gjenvalgt for 1924.

Gruppen besluttet å fastholde sine tidligere kandidater ved president- og sekretærvalgene. I henhold hertil stemte medlemmene på Hornsrud til president og Tønder til sekretær i Stortinget. I Odelstinget blev det stemt på Egede-Nissen og Madsen, i Lagtinget på Nygaardsvold og Reiersen. Mindretallskommunistene stilte overalt egne kandidater.

I den nye utenrikskomité (konstitusjonskomitéen forsterket ved behandlingen av utenrikske saker) innvalgtes Hornsrud som representant for partiet

## **Gruppens mistillitsforslag.**

Trontaledebatten begynte 12 februar. I trontalen bebudet ministeriet Berge forslag om brennevinforbudets ophevelse og om revisjon av tolltariffen. I sammenheng hermed blev det ført op på budgettet 33 millioner som inntekt for statskassen ved brennevinshandelens frigivelse. Tollinntektene opførtes — med gulltillegget — foreløbig uforandret.

Mens behandlingen pågikk, samlet hovedstadens arbeidere sig i et antall av tyve tusen foran Stortinget for å protestere mot tollplyndringen.

På partigruppens vegne fremsatte formannen under debatten følgende forslag:

*Den kommunistiske stortingsgruppe vil i nært samarbeide med Det norske Arbeiderparti søke å fremme det arbeidende folks interesser og en social nyordning, grunnlagt på det arbeidende folks herredømme.*

*Da den sitende regjering fører en politikk, som forringer det arbeidende folks levevilkår og skaper økede vanskeligheter for arbeidslivet, uttaler Stortinget: Regjeringen har ikke Stortingets tillit.*

Forslaget forkastedes mot 23 stemmer (kommunistene).

## **Finansdebatten og gulltollen.**

Samtidig med behandlingen av trontalen førtes årets almindelige finansdebatt. Fra finanskomitéens kommunistiske medlemmer, Hornsrud og Krogh, forelå følgende forslag i forbindelse med finansinnstillingen:



I. Stortinget henstiller til Regjeringen å opta til fornyet behandling spørsmålet om tilveiebringelsen av de nødvendige inntekter, uten at nye trykkende byrder legges på det arbeidende folk.

II. Det henstilles videre til Regjeringen å treffe foranstaltninger mot kapitalflukten og fremlegge forslag til økning av den ekstraordinære formuesskatt siktende til å beslaglegge en så stor del av de store formuer at statsgjelden kan dekkes eller i alle fall vesentlig avbetales. —

Forslaget forkastedes mot de tre arbeiderpartiers stemmer.

Umiddelbart etter gikk man over til realitetsbehandling av innstillingen om *gulltollen*, som var blitt utsatt. Avgjørelsen falt 22 februar. Forslaget fra mindretallet i tollkomitéen om ikke-bifall av proposisjonen og om en henstilling til Regjeringen om å foreslå den direkte skatt utskrevet efter kronens gullverdi forkastedes mot arbeiderrepresentantenes og de to demokraters stemmer. Subsidiært foreslo man visse artikler undtatt fra gulltoll-beregningen. Det forkastedes mot 41 stemmer — de samme med tillegg av tre venstre. Derefter blev komitéflertallets innstilling i endret form vedtatt som et kompromiss med 96 stemmer mot 47. Det oprindelige forslag fra venstre i komitéen borifalt. Gulltillegget, som dermed var besluttet prolongert terminen ut, blev av Regjeringen like efter regulert opad fra 79 til 90 procent.

### **Bankrådet.**

Som en av de første saker kom finanskomitéens innstilling om opprettelse av stortingsvalgt bankråd op 1 februar. Av partiets representanter blev det understreket, at forutsetningen for kravet om et sådant råd var at det skulde få bestemmende innflytelse på vårt bankvesen og landets pengepolitikk i det hele. I Regjeringens forslag var bankrådet begrenset til å omfatte de „administrerte“ banker, likesom det heller ikke skulde ha nogen selvstendig myndighet — bare være rådgivende og dertil midlertidig. Overensstemmende med det som lå til grunn for partiets krav fremsatte komitéens mindretall (kommunistene) forslag om at der blev opprettet et bankråd på syv medlemmer, valgt for perioden efter innstilling bl. a. av arbeidernes, arbeiderbøndernes og fiskernes økonomiske sammenslutninger, og at rådet skulde ha til oppgave å kontrollere landets pengepolitikk og bankvesen i samråd med Finansdepartementet og Norges Bank — herunder innbefattet Norges Banks diskonto, valutaomsetning og kredittgivning.

I komitéen var det et flertall som sluttet sig til departementet, forsåvidt angikk rådets virkeområde, mens flertallet gikk over på forslaget om syv medlemmer i stedet for fem som foreslått i proposisjonen. Ved sakens behandling i Stortinget oplevde man at komitéens høire falt fra, og at hele partiet på én mann nær voterte ned sin egen regjerings forslag. Det blev

bare én votering, og den gjaldt høires negative forslag, optatt av Blakstad, om ikke-bifall av proposisjonen. Forslaget blev vedtatt med 71 mot 59 stemmer. Blandt flertallet var elve venstre under Mowinckels ledelse.

### **Diskontoen.**

Under behandlingen senere på året av rentespørsmålet felte våre partifeller en skarp dom over ledelsen av Norges Bank og også over det ansvar som hørerregjeringen hadde pådratt sig ved å stille sig som garant for Rygg og ved å øke utsugningen gjennom sin skattepolitikk og andre arbeiderfiendtlige foranstaltninger. Det borgerlige flertall nektet imidlertid konsekvent å gripe inn overfor Norges Bank og gav Berge tillitsvotum. I finanskomitéen reiste Hornsrud, i form av en anmodning til Regjeringen, krav om en åpen redegjørelse for bankens forhold til finansieringen av bedriftene under årets storlockout, samtidig som han fremsatte følgende forslag:

I. Stortinget uttaler:

*at* den høie diskonto virker unødig byrdefullt på Staten, kommunene, jordbruksnæringen, fiskeriene og næringslivet i det hele,

*at* den høie diskonto i forbindelse med den direkte og indirekte beskatning — gulltolltillegget — har tvunget de organiserte arbeidere inn i lønnsaksjoner for om mulig å holde sin levestandard oppe,

*at* dette har svekket vår produksjon og vår eksport, og

*at* resultatet derav ikke er blitt en synkende utenlandsk valuta, men en stadig synkende norsk krone.

II. Stortinget anmoder Regjeringen om å aveske Norges Bank redegjørelse for de grunner som har vært bestemmende for å nekte Trondhjems kommune et kortsiktig midlertidig lån på 100 000 kroner, som skulde anvendes til å holde arbeidslivet oppe.

III. Likeledes anmodes Regjeringen om å aveske Norges Bank en redegjørelse for dens diskonterings- og rediskonteringspolitikk under arbeidskonfliktene, spesielt med henblikk på i hvilken grad denne politikk har medvirket til å trekke konfliktene i langdrag.

Forslaget forkastedes i Stortinget mot 39 stemmer.

### **Statsskatten og den ekstraordinære formuesskatt.**

Sammen med venstre stemte kommunistene i Finanskomitéen for å utsette med avgjørelsen av skattebeslutningen, inntil man hadde nogenlunde oversikt over budgettets stilling. Høire på sin side hadde interesse av å forsere saken og innstillet på bifall av departementets forslag om uforandrede satser for den direkte skatt. På det tidspunkt stod venstrefraksjonen uten positivt standpunkt, men antydte at visse endringer kunde bli nødvendig.

Arbeiderpartiet hevdet, at slik som de indirekte skatter var øket i de siste få år — praktisk talt fordoblet — var det et uomgjengelig krav at de større personlige inntekthavere blev belastet sterkere enn tidligere. Spesielt pektes på at skattesatsene nu virket for en stor del illusorisk, derved at de lavere og laveste satser, helt fra 2 pct., 4 pct. o. s. v., kom selv de høieste inntekter til gode. Maksimalsatsen — 50 pct. for inntekter på 900 000 kroner og derover — blev dermed faktisk bare ca. 36 pct. Partiets forslag her gikk ut på å gjøre disse skattesatser *effektive*. Da det var reist tekniske innvendinger mot dette, foreslo man subsidiært det nuværende system beholdt med den forandring at inntektsbeløpene for de forskjellige skattesatser blev redusert. Derved vilde opnåes at statsinntektene blev øket, uten at man samtidig øket toppsatsen.

Skattebeslutningen kom op i begynnelsen av juni. Mot arbeiderpartienes stemmer blev innstillingen lagt til grunn for behandlingen. Efter at partiets subsidiære forslag derefter var forkastet mot de borgerliges stemmer, blev resultatet vedtagelsen av et forslag fra venstre om en mindre forhøielse av inntektssatsene for de personlige skattydere. Berge og høire fastholdt proposisjonen.

Vårt partis øvrige forslag til skattelettelser for småfolk gikk samme vej — således om skattefrihet for formuer under 10 000 kroner og inntekter under 2 500 kroner samt om forhøielse av det skattefrie fradrag; samtlige forkastedes.

Også i utligningen av den *ekstraordinære formuesskatt* blev det gjort en forandring fra tidligere, idet formuesgrensen blev senket fra 200 000 kroner til 125 000 kroner — med en skatteprocent av 0.4. Regjeringen holdt her, som ved den ordinære statsinnkomstskatt, på status quo, til tross for at det var på det rene at utgiftene ved kriselånet alene på langt nær vilde bli dekket ved det som rikmannsskatten bragte inn.

Arbeiderpartiet foreslo og stemte prinsipalt for å sette skattefrihetsgrensen til 100 000 kroner, samtidig som det foreslo følgende satser for det overskytende beløp: Av formuer på 100 000 til 200 000 kroner 5 pct., 200—300 000 kroner 6 pct., 300—400 000 kroner 7 pct., 4—500 000 kroner 8 pct., 5—600 000 kroner 9 pct. og av formuer over 600 000 kroner 10 pct. Forslaget fikk 34 stemmer.

### Andre skattespørsmål.

I likhet med tidligere år fremsatte gruppen forslag om økning av *arveavgiften*. Den uttalte at budgettets stilling gjorde dette nødvendig, likesom det pektes på at en sterkere beskattning av arv også sosialt set hadde sin berettigelse, fordi den var et middel til å utjevne gammel økonomisk uretferdighet. Forslaget forkastedes mot arbeiderpartienes stemmer. Venstre,



som i finansinnstillingen hadde uttalt sig for høiere avgifter, fulgte i dette stykke regjeringen.

I innstillingen om *tilleggsskatten til kommunene* foreslog Arbeiderpartiet at skatten blev gjort obligatorisk for de kommuner som hadde nådd en skatteprosent av 10, og at progressen blev fordoblet i forhold til proposisjonen. Forslaget fikk 22 stemmer.

Vårt partis krav om å innarbeide lovens bestemmelser i den ordinære skattelov, hvorved kommuneskatten vil bli gjort progressiv, oplystes å være under utredning i finansdepartementet. Det samme er fremdeles tilfelle med det gamle krav om å få reduksjonstabellene revidert med sikte på obligatorisk skattefrihet for et nødvendig eksistensminimum.

Arbeiderpartiet stemte mot høireregjeringens molboforslag om å innføre skatt på teaterforestillinger og om „luksus“-skatt på kinomatografer. Likeledes stemte det mot venstres forslag om å skattlegge de alkoholfrie drikkevarer og for en høiere grense for bevertningsskatten. Om forslaget til lov om progressiv skatt på det store private forbruk se senere.

### **Tollen og tariffrevisjonen.**

Høiregjeringen fremla i 1921 et forslag til budgett hvor statsskatten var opført med 280 millioner kroner og tollinntektene med 60. I det budgett som blev opgjort før Stortinget sluttet, var postene anslått med henholdsvis 95 og 130. Forholdet mellem de to poster var således for tre år siden foreslått som  $4\frac{2}{3}$  til 1. I 1924 var det nærmest 0.7 til 1. Det har i den mellemliggende tid forandret sig slik, at statsskatten er gått ned til en tredjedel av det daværende forslag, mens tollinntektene er tvunget op til  $2\frac{1}{4}$  av det som da blev opført.

Den 30. mai fremla Berges regjering sit tollprogram ved fremsettelsen av forslag til revisjon av tolltariffen. Proposisjonen bygget i princippet på flertallets forslag fra den store tollkommissjon, men gikk videre, idet den, som nevnt, la til det „midlertidige“ gulltolltillegg.

Stortinget besluttet med 94 stemmer, hvoriblandt arbeiderpartiene, å la den almindelige tariffrevisjon gå over til det nye Storting. Ved behandlingen 4. august av tariffen for 1924—25 krevet opposisjonen opphevelse både av gulltollen og de andre tillegg og dessuten hel sløfning av tollene på viktige forbruksartikler som sukker og kaffe. Samtlige disse forslag blev nedstemt av de borgerlige.

På den annen side blev grunnsatsen for tollene på flesk forhøiet av de borgerlige til 25 øre kiloen som for kjøtt. Den nye finansminister, Arnold Holmboe, erklærte ved anledningen at budgettet ikke kunde balansere uten de inntekter av tollene som den forrige regjering hadde regnet med, og at kommunistenes forslag ikke var værd så mye som å diskutere. I

spørsmålet om å øke flesketollen stod venstre på få undtagelser nær sammen med de værste tollsværmere innen kaksepartiet og høire. Et forslag av Mellbye om ulltoll fikk også tilslutning av flertallet av venstre.

### Den sosiale kamp.

Under jernstreiken så vel som under hele den faglige kampsituasjon som utviklet sig utover våren tok Regjeringen, og med den borgerflertallet i Stortinget, aktivt parti for arbeidskjøperne. Alle krefter blev mobilisert: pengemakt, militær, politi, streikbrytere osv. Da transportstreiken brøt ut, sendte Justisdepartementet instruksjoner til politiet i havnebyene om å komme de arbeidsvillige til undsetning og være samfundshjelpens hjelper. Hvis ikke det hjalp, var det bare å rekvirere militær. Og den slags henvendelser vilde bli promte etterkommet, selv om ikke lovens former i alle deler var iaktatt.

Det var dette som blev konstatert under behandlingen av *Langhelles* interpellasjon 11 mars om innskuddsavgiftene. Interpellasjonen lød: Er Regjeringen av den opfatning at militærmakten bør anvendes under arbeidskonflikter? — Vår partifelle uttalte, at når han ikke hadde stillet noget forslag og heller ikke aktet å gjøre det, var det fordi han overhodet ikke ventet sig noget tilfredsstillende svar.

Den samme Regjering som opmuntret til og forherliget streikbryteriet og støttet arbeidsgivernes lockoutplaner, fremla før sin avgang de beryktede *tukthusforslag* som gikk ut på å beskytte streikbryteriet og hindre „ulovlig“ arbeidsstans ved skjerpede bestemmelser om straffeforfølgning under konflikter. Det var ministeriet Berges sidste håndrekning til Arbeidsgiverforeningen. Proposisjonene blev fremsatt i statsråd 4 juli og straks sendt til sosialkomiteen. Denne innstillet imidlertid på ikke-behandling, og innstillingen herom bifaldtes av Odelstinget 6 august med 56 mot 42 stemmer.

I god overensstemmelse med ånden i disse og andre arbeiderfiendtlige forslag satte myndighetene i gang en planmessig politisk forfølgelse mot arbeiderklassen ved hjelp av domstolene. Og man la ikke skjul på at påtalemyndigheten og dens overordnede, Justisdepartementet, her pleiet et intimt samarbeide. Samme dag som der faldt dom i den store militærstreiksak ved Oslo Lagmannsrett, reistes der av representanter for de borgerlige partier en aksjon for kraftigere innskriden mot den revolusjonære propaganda. I den anledning var alle krefter mobilisert, også justisministeren, som ved slutten av debatten kunde konstatere at Regjeringen hadde flertallets fullmakt til å gjøre bruk av *alle* maktmidler for å sette sig i respekt overfor „lovløsheten“. Statsråden viste sig endog i stand til å forutsi hvilken dom lagmannsretten vilde avsi over de tiltalte, og erklærte at departementet

og påtalemyndigheten stod i *konferanse så å si hver dag* for å legge planer om midlene til å få has på „forbryterne“.

Kort forut hadde politimesteren i Oslo nedlagt forbud mot offentlige møter og demonstrasjoner under konflikten. Partiet fant ikke å kunne respektere et sådant molboforbud, og 16 mai interpellerte gruppens formann Regjeringen om den var enig i og tok ansvaret for dette skritt. Tross obstruksjon fra presidentens side fikk man fremtvinget at saken skulde optas i et senere møte. Straks etter blev der gitt „forsøksvis“ tillatelse til utendørs møter. I mens gikk tiden, og det lyktes å sabotere sakens behandling til etter at lockouten var hevet.

I anledning av overgrepene mot det underordnede politis organisasjon, som førte til avskjedigelsen av konstabelforeningens styre i Oslo, fremsatte *Nygaardsvold* samme dag — 3 mars — følgende interpellasjon: Akter Regjeringen å foreta noget i anledning av at politimester Grundt har avskjediget styremedlemmene i Kristiania politifunksjonærers forening? — Statsråd Rolfsen uttalte, at han ikke endnu hadde standpunkt, og at det først vilde skje når anken var innbragt for departementet. Svaret blev gitt senere, da Regjeringen tok avskjedigelsene til følge.

Også i affæren Grundt—Rønneberg søkte statsråden å dekke politimesteren. Vort partis representant i protokolkomiteen fremsatte følgende forslag: Idet Odelstinget uttaler sin misbilligelse over Regjeringens avgjørelse, vedlegges dokumentene protokollen. — Forslaget blev forkastet av Odelstinget mot 24 stemmer.

Forsøket på å *utestenge kommunistiske representanter fra Stortinget* var også et ledd i reaksjonens fremturing mot arbeiderklassen. Aksjonen gjaldt to tingmenn som var under rettsforfølgning, og bak stod den samme statsadvokat som justisministeren underholdt daglig forbindelse med. Det resulterte dog ikke i annet enn en vanngang for presidentskapet. Ved Stortingets beslutning av 11 august blev saken vedlagt protokollen. Støstad fremsatte forslag om å henstille til Regjeringen å fremkomme med forslag til klare regler for stortingsmenns immunitet. Dette blev vedtatt enstemmig, i forbindelse med en henstilling til Regjeringen om samtidig å overveie ophevelse av grunnlovens bestemmelser om suspensjon av stemmerett (§ 52).

I sammenheng med denne suspensjonssak trakk *Nygaardsvold* frem tilfellet med Olsen Hagen, som ved dom var berøvet stemmerett og valgbarhet for politiske „forbrytelser“, og understreket at straffelovens bestemmelser på dette område snarest burde bli optatt til revisjon. I anledning av de protester som var innkommet til Stortinget over klassesdommene, henstillet videre Madsen til overveielse for den nye regjering å foreslå lovendringer, som sikret den politiske ytringsfrihet efter grunnlovens ånd og bestemmelser.



### Militærvesenet.

Våbenøvelsene blev besluttet av Stortinget 9 april. Under debatten stillet *Vangberg* militæret som organisasjon i belysning av klassekampen og forsvarte den idealistiske ungdom, som reiste kamp mot systemet. Samtidig gikk han forsvarsministeren på klingen i spørsmålet om stillingen til „samfundsvernet“. Under den almindelige militærdebat i juni gav hr. Wefring til kjenne, at han ikke lenger var uvidende om de hvite garders eksistens. Han hevdet at de var „forsvars“-organer og arbeidet sig op i ekstase til deres pris. Han benyttet samtidig anledningen til å fortelle, at når man ikke tok organiserte arbeidere med blandt de utvalgte sikringstropper under konflikter, var det av pur hensynsfullhet mot deres kamerater — i første rekke av hensynsfullhet mot dem, la han til.

Under bevilgningene til idrettsaken som ligger under Forsvarsdepartementet, stemte våre partifeller for et statsbidrag på 10 000 kroner til Arbeidernes Idrettsforbund. Det blev forkastet med de borgerliges og socialdemokratenes stemmer. Til skytterlagsbevegelsen bevilgedes 150 000 kroner. Arbeiderrepresentantene stemte her for et mindre beløp.

Våre partifeller påtalte de høie honorarer som blev tilstått enkeltmenn for militærvalg av skotøi og klær under krigen og hevdet, at saken burde være forelagt Stortinget på forhånd.

### Utenrikspolitik.

Behandlingen av beretningen fra *Nasjonenes liga* bragte en sensasjon, idet socialdemokratene erklærte sig — i motsetning til tidligere — mot Norges utmeldelse av forbundet. Det blev denne gang ikke optatt forslag om utmeldelse. Vårt partis stilling blev presisert i et innlegg av Nygårds-vold, som uttalte at „folkeforbundet“ var et organ til vern om overklassen, nasjonalt og klassemessig, og at det som sådant måtte bekjempes av alle revolusjonære arbeidere.

I de siste dager av januar bøynte Regjeringen og Stortinget å beskjefte sig med *forholdet til Russland*, som på ny var blitt aktuelt ved dannelsen av den britiske arbeiderregjering. Tross spørsmålet hastet, og tross gjentagen purring, blev gruppens interpellasjon fra ifjor ikke slått op til behandling. Derimot drøftedes saken i hemmelige møter — siste gang 12 februar, da anerkjennelsen de jure av sovjetregjeringen blev formellt vedtatt av Stortinget. Anerkjennelsen bygget på samme prinsipp som den engelske, som blev gitt umiddelbart forut, hvorefter der skulde nedsettes en blandet kommisjon for ordningen av de svevende spørsmål som var til stede mellom de to land. Den 15 februar blev anerkjennelsen gjort offisiell. Samtidig meddeltes at Russland anerkjendte Norges suverenitet over *Spitsbergen* (Svalbard).



Spitsbergen-traktaten blev godkjent av Stortinget 21 juli. Av Justisdepartementet blev det i forbindelse med Norges overtagelse av øgruppen fremsatt et forslag til *lovordning* for Svalbard. Behandlingen blev utsatt i påvente av en underskrift på traktaten som ennå gjenstod. Imidlertid blev loven realitetsbehandlet av justiskomiteén, hvis mindretall — arbeiderrepresentantene — tok op forskjellige spørsmål av praktisk betydning for den tallrike arbeiderbefolkning der oppe. Bl. a. reiste de krav om endrede bestemmelser om *utvisning* samt garanti mot censur overfor arbeiderne under konflikter.

Overenskomsten med Danmark om *Grønland* blev vedtatt av Stortinget 28 mars og senere av Riksdagen. Overenskomsten som er opsigelig innskrenker sig til ordningen av visse praktiske spørsmål vedrørende Øst-Grønland, siktende til å forebygge mulige konflikter. Det er med andre ord en „modus vivendi“-avtale, som oprettholder status quo med hensyn til den rettslige stilling, idet suverenitetsspørsmålet holdes utenfor.

### Forbudet og regjeringsskiftet.

I april nedvoterte Stortinget forslaget om folkeavstemning i løpet av våren eller sommeren om brennevinsforbudet. Forslaget som var fremsatt under frontaledebatten av Gjæstein, støttedes av samtlige arbeiderrepresentanter. Men da regjeringen gjorde kabinettspørsmål på forslagets forkastelse opnådde det bare 44 stemmer.

I midten av juli kom så ministeriet Berges proposisjon om forbudets ophevelse til behandling i Odelstinget. Det var sterke krefter igjære blandt bondepartiet og venstre for å få avgjørelsen utsatt og omgå kabinettsspørsmålet, og man fikk en „krisedebatt“ med borgerlig samling som understrøm. Imidlertid førte brobygningsforsøkene ikke frem, og da bondepartiet ved den avgjørende votering delte sig på midten, blev regjeringen og dens forslag nedstemt. Det stod 63 mot 49 i Odelstinget og 22 mot 16 i Lagtinget. Derefter blev de skjærpede bestemmelser i forbudsloven vedtatt.

Som bekjent blev forbudsspørsmålet koblet sammen med dekningen av budgettet for kommende termn og av underskuddet på den nettop avsluttede. For å undgå krise før valget erklærte venstre å ville medvirke til en løsning av det finansielle spørsmål ved å sende saken til finanskomiteén og la den gruppebehandle. Det hele viste sig å være oplagt humbug, fordi venstre, likeså litt som høire, vilde røre ved de *store formuer*. Da den ekstraordinære formuesskatt var oppe nogen dager efter, antydet våre partifeller å sende denne sak tilbake, for at komiteén kunde få anledning til på nytt å overveie og ta stilling til en forhøielse av satsene. Men det blev ubesvart fra venstres side. Det nye regjeringsparti hadde ikke interesse av en „felles drøftelse“ mellom gruppene for å søke dekning for underskuddet

på den måte. Mowinckel og Holmboe hadde de indirekte skatter i bakhånden. Og her kunde de være sikker på borgerlig samarbeid.

Arbeiderpartiet hevdet nu som tidligere, at det eneste som stod tilbake, rent finansielt, var å gå til en radikal beskatning av rikmannsklassen og der ved skaffe midlene til dekning av underskuddet så vel som til nedsettelse av den store statsgjeld. Å forhøje de indirekte skatter ytterligere vilde være en illusjon.

På samme måte inntok partiet et konsekvent og greit standpunkt hvor det gjaldt *forbudet*. Dette blev innført ved folkeavstemning og med overveldende flertall. Denne folkevilje må, hevdet gruppen, lojalt respekteres. Hvis det skal bli spørsmål om ophevelse av forbudet, må det først skje efter at et flertall ved en *ny folkeavstemning* har uttalt sig for et slikt skritt. På den måte blir saken også løst ut av den almindelige valgkamp. Og det burde være i alles interesse.

### Statens tjenestemenn.

Under frontaledebatten efterlyste Madsen Regjeringens stilling til stats-tjenestemennenes krav, som var blitt den oversendt til utredning. Det kom intet svar fra regjeringsbenken, og 26 februar innleverte Madsen følgende *intepellasjon*: Akter Regjeringen å fremkomme med forslag om bevilgning av dyrtidstillegg eller familietillegg til Statens tjenestemenn?

Under forslagens behandling i Stortinget 14 mars gjentok Abr. Berge sin avvisning av tjenestemennene og erklærte, at han intet aktet å gjøre. På vegne av gruppen fremsatte formannen derefter følgende forslag: Stortinget anmoder Regjeringen om snarest å fremkomme med proposisjon om bevilgning av dyrtids- og familietillegg til de lavere lønnede grupper av tjenestemennene. — Også dette forslag blev besluttet sendt Regjeringen, med en klausul foreslått av presidenten gående ut på at man ikke ønsket å ta stilling i den eller annen retning! Borgerflertallet viste altså atter saken fra sig og gav Regjeringen frie hender til å sabotere den videre.

En oversendelse av forslaget i den form var ikke tilfredsstillende for vårt parti, så meget mer som tjenestemennene og deres organisasjoner nu krevet grei beskjed. Madsen oprettholdt derfor sitt forslag og forlangte særskilt votering over det for å få en realitetsavgjørelse. Det blev først stemt over presidentens, Lykkes, forslag, som viste sig å samle de borgerlige i én sekk. Forslaget blev vedtatt mot 36 stemmer. Dermed ansåes votering over vårt partis forslag for bortfalt.

Da spørsmålet kom tilbake senere på året, blev avgjørelsen i overensstemmelse med regjeringens forslag. Dyrtidsbevilgningene skulde definitivt bortfalde — med det resultat at det store gross av underbetalte lønntagere måtte nøie sig med å sulte videre. Behandlingen artet sig nærmest som en

finansdebatt med de kjendte krumspring for å omgå kravet fra tjenestemenene. Efter forkastelsen av alle forslag fra lønningskomiteens mindretall blev det tilslutt vedtatt et forslag av Gjøstein, hvori regjeringen anmodedes om å undersøke nærmere levetforholdene for de lavest lønnede og forelegge resultatet for neste storting.

### Arbeidsledigheten.

I sin proposisjon om motarbeidelse av arbeidsløsheten uttalte Regjeringen, at den regnet med avvikling av de ekstraordinære foranstaltninger i løpet av et år. Nogen ny bevilgning blev heller ikke foreslått. Hertil sluttet socialkomiteens borgerlige medlemmer sig. Arbeiderpartiet tok avstand fra den betraktning at der ikke skulde igangsettes nye arbeider. og at bare det igjenværende av de tidligere bevilgede midler kunde disponeres. Tvert om måtte Staten se det som en plikt å komme med forslag til ny bevilgning, hvis ledigheten yderligere tiltok.

I anledning av de bebudede store innskrenkninger med arbeidsopsgelser ved jernbaneanleggene stillet våre partifeller bestemt krav om, at det snarest blev forelagt Stortinget ferdige planer for optagelse av full drift ved Statens forskjellige anlegg. Saken blev reist av Alfred Madsen på opfordring av anleggsarbeidernes foreninger, og debatten artet sig temmelig skarp. Det fremgikk av den at administrasjonens hensikt med opsigelsene var å få det pågående nødsarbeide innstillet i stedet for å la det gå over til ordinært.

I en proposisjon for Odelstinget foreslog Regjeringen at adgangen til å yde arbeidsledighetskassene to tredjedeles refusjon av understøttelsen skulde bortfalde fra 1 juli. Det vilde medføre at understøttelsesdagens antall blev betraktelig nedsatt. Madsen } foreslog forlengelse til 1 mai juli 1925  
bestemmelsen om det forhøiede tilskudd. Det forkastedes mot 22 stemmer.

### Fiskeri og jordbruk.

Ved behandlingen av støtten til årets Finnmarksfiske foreslog *Tønder* bl. a. at garantien skulde gjelde også sommerfisket, og at renten for fiskere og samvirkelag skulde være som før, svarende til Norges banks diskonto. Det var her innstillet på strammere betingelser. Forslagene forkastedes. Likeså forkastedes forslaget om en mindre forhøielse av garantibeløpet utover de foreslåtte 2 millioner, efter at handelsministeren hadde erklært at det ikke kunde aksepteres.

Under fyrvesenets budgett foreslog *Tønder* innvilgelse av betjeningens krav om tre ukers ferie som i andre etater, likeså om fritagelse for å betale g h usleie og om bidrag til opvarmning av vaktværelsene. De to siste forsl a



forkastedes. Derimot besluttedes enstemmig at det skulde være adgang til å gå lenger med ferien.

Av vår partifelle er videre fremsatt forslag til forandring i lov om ulykkesforsikring for sjømenn gående ut på at motorfartøier under 50 brutto-registertonns skal undtas fra forsikringen, når de anvendes som fiskerfartøier. De fleste av dem er i bruk som fiskerbåter og bemannes av fiskere, som allerede står innmeldt i fiskerforsikringen.

Ved behandlingen av den nye hvallov, som bygger på et slags konsesjonssystem, stemte Arbeiderpartiet mot ophevelse av den gjeldende fredningslov for de tre nordlige fylker, overensstemmende med fylkestingenes uttalelse.

Under drøftelsen av ordningen med hurtigrutene rettet *Vangberg* en henstilling til statsråden om å søke å rette på de mislige forhold ombord for 3-djeplass passasjerer, når han forhandlet om nye kontrakter med selskapene.

En rekke andre mosjoner av betydning for fiskerne er reist, således om nedskrivning av offentlige lån på farkoster, om å utvide ulykkesforsikringen til å gjelde også fiskere som driver hjemmearbeid, om henstand med betaling av avdrag i fiskeri- og småbrukbanken, om støtte til fiskernes assuranseforeninger, om foranstaltninger til støtte av samvirket og om utnyttelse av nye markeder. Og våre partifeller har under fiskeribudgettets behandling påtalt, at bevilgningene til *praktiske* formål, som kunde komme fiskerne selv og deres sammenslutninger til gode, blir nedsatt, samtidig som papirmøllen maler videre.

Hvis det husmannslovforslag som gruppen optok ifjor var blitt lov, vilde også dette for fiskerne så viktige spørsmål være løst. I forslaget var nemlig også medtatt tomtebruk og strandsittere. Men det gikk med husmannsloven som med *bureisingsforslaget*. Forslaget fra Landbrukskomiteens *mindretall* var i år innskrenket til selve planen, idet det forutsatte at Regjeringen vilde ha anledning til å komme med forslag om de nødvendige bevilgninger til neste år. Men selv dette satte de borgerlige partier sig imot. Det av Skaardal optatte forslag om utarbeidelse av en omfattende landsplan for nydyrkningen nedvotertes mot 30 stemmer. Flertallet vilde ikke så meget som å la saken utrede.

En rekke andre voteringer under landbruksbudgettet er også karakteristiske. Under posten kolonisasjon var opført en halv million kroner. *Skaardal* fremsatte forslag om at pengene blev stillet til departementets rådighet for å disponeres av Statens dyrkingskontor, Ny Jord, landbruks-selskapene og de kommunale jordstyrer, uten at betingelsene om distriktsbidrag blev oprettholdt. Samtidig uttaltes det i forslaget at Stortingets beslutning av ifjor om  $\frac{1}{2}$  i stedet for  $\frac{1}{4}$  dyrkingsbidrag til bureisingsmenn straks skulde tas

til følge. Som ny bevilgning foresloges en halv million til bygging eller istandsettelse av gjødselkjellere m. v. Videre foreslo vår partifelle en forhøielse av posten transportbidrag samt at hele beløpet skulde benyttes til transportbidrag av kunstgjødsel, spesielt til Nord-Norge og fjellbygdene. Det siste forslag blev vedtatt i en endret form, men de andre forkastedes.

Forslaget om et beskjedent bidrag til fagartikler i småbrukernes organ blev også i år nektet — ut fra rene politiske hensyn. Derimot opnådde mindretallet å få vedtatt sitt forslag om å stryke bevilgningen til travselskapet.

### Kornmonopolet.

Spørsmålet om lovfestelse av det midlertidige kornmonopol blev uavgjort på dette Storting. Det gikk med denne sak som med husmannsloven. Også her møtte bondepartiet og høire med selvstendige forslag. Men de stod dog sammen i å ville monopolet tillivs. Derfor fikk de også ved å slå sig sammen stoppet forslaget om å gjøre det nuværende monopol varig.

I den forsterkede landbrukskomité som hadde saken til behandling, optok Skaardal forslag om at mulig overpris på norsk korn skulde belastes statskassen, ikke forbrukerne; det samme gjaldt med hensyn til de utgifter som vilde påkomme ved at det norske korn blev omsatt til samme priser over hele landet. Det gjaldt å være på vakt mot alle forsøk på å fordyre brødet ved for høie innkjøpspriser. Det samme forslag blev optatt da prisene på Statens kjøp av norskavlet korn var oppe til behandling. Men det blev nu som tidligere forkastet.

Med hensyn til prinsippene for kornforsyningen og monopolets organisasjon sluttet vår fraksjon sig forutsetningsvis til venstres forslag, som det fikk uttrykk i proposisjonen, under sterk markering av at monopolet ikke måtte utnyttes i beskatningsøiemed. For Stortinget stod valget mellom en centralisert ordning for innkjøp og fordeling av korn og mel eller *fri import* og innførelse av en ny brødslett gjennom *toll*. Overfor dette fremholdt Arbeiderpartiet at et statsmonopol måtte sees som et ledd i samvirkebevegelsen, som en samfundsmessig foranstaltning som tok sikte på å få omsetningen inn i former som svarte til det almene folks behov. Monopolet måtte da ha som oppgave å virke regulerende og tilstrebe å bli et ledd i en samfundsmessig ordning av *hele* vareomsetningen. Ut fra disse synsmåter sluttet partiet sig til forslaget om opprettelse av et varig kornmonopol. Men det var en uttrykkelig forutsetning fra partiets side, at hvis kornet skulde kjøpes til høiere pris enn dagsprisen, måtte overprisen — stor eller liten — belastes den besiddende klasse gjennom beskatningen og *ikke* føres over på de brede lag i form av høiere priser på mel og brød.

### Angrepene på skolen.

I sin søken etter spareobjekter slo høire i år ned på *folkeskolen*. Partiet var blit sterkt opmuntret hertil gjennom mosjoner bl. a. fra bondelaget, som hadde krevd at Statens utgifter skulde bringes ned ved forenkling på bekostning av skolen og andre kulturelle og sosiale tiltak. Og det var ikke småtterier man nøiet sig med. Det fri skolemateriell skulde avskaffes, statsbidraget til de fattigste landkommuner avknaptes med 1 million, fylkenes tilskudd til skolehus og lærerboliger nedsettes, likeså skoletannpleien, og fortsettelsesskolenes antall skulde innskrenkes. Tidligere på året var det foreslått å utvide lesetiden ved de høiere skoler, samtidig som Regjeringen uten videre strøk bidraget til de tekniske aftenskoler og folkeakademiene.

I spørsmålet om lesetiden stemte Arbeiderpartiet mot enhver forlengelse. Steinnes foreslo at ordningen iallfall ikke måtte iverksettes før neste år ved de skoler hvor utvidelsen av lesetiden vilde medføre *opsigelse av lærerne*. Men heller ikke det fant flertallet å kunne gå med på.

Kampen om skolelovene kom i juli. Og under de lange debatter som fulgte var det vår gruppe, ledet av *Steinnes* og *Moan*, som gikk i bresjen og forfektet folkeskolens og hjemmenes interesser. Det lyktes å få utsatt forslaget om sløifning av det økede statsbidrag til lærerlønningene. Men i spørsmålet om avskaffelse av det fri skolemateriell forkastedes Moans forslag om utsettelse med 63 mot 34 stemmer i Odelstinget. Ved første gangs behandling opnåddes riktignok et knepent flertall *mot* avskaffelse. Men Lagtinget fulgte *Sanne*, og høires kirkeminister fikk den tilfredsstillelse, før han gikk av, at Regjeringen seiret i siste instans ved overgang av de nødvendige stemmer fra venstre i Odelstinget.

Under behandlingen av bevilgningen til folkeskolen fremsatte *Moan* et forslag som imøtekom hensynet til de kommuner og fylker som allerede hadde oppgjort sit budgett. Men flertallet vedtok at det fri skolemateriell skulde avvikles *straks*.

De forandringer som Regjeringen hadde foreslått i reglene for bidraget til fylkesskoler, folkehøiskoler og private ungdomsskoler blev samtlige utsatt.

I de fleste skolesaker og kulturelle spørsmål som var oppe til behandling, fulgte borgerpartiene den linje som betegnes ved avskaffelsen av det fri materiell til folkeskolens barn. Dyrtidshjelpen til studentene blev strøket og bevilgningene til Universitetet satt ned til et lavmål. Et nytt *bispeembede* hadde man derimot råd til. Og herom var både venstres og høires kirkeminister enig, foruten *Gjøstein* og de av hans parti som fulgte ham.

### Boligsaken.

Efter de store nedskjæringer på skole- og kulturbudgettene gikk de borgerlige partier løs på bevilgningene til de *sociale formål*. De omfattet en



mengde forskjellige poster, hvor regjeringen hadde fått anledning til vise sin sparesans.

Således gikk stortinget i år til å opheve de bestemmelser som har vært gjeldende for *salg av billig trevirke* fra Statens skoger og bruk til redusert pris. Det var en foranstaltning som vårt parti i sin tid kjempet frem, og som har hatt den største betydning for mange ubemidlede. Et forslag av Nygårdsvold om å opretholde salgsreglene av 1916 blev forkastet mot 35 stemmer.

Tønder foreslog i 1923 en henstilling til regjeringen om å utrede spørsmålet om å utvide de ekstraordinære boligforanstaltninger i Finmark til også å gjelde tilstøtende deler av Troms. Hensikten hermed var å *lette vilkårene for lån til boligbygging*. Forslaget herom blev også vedtatt, med tilslutning av Socialdepartementet. Men Finansdepartementet har siden sat sig imot Stortingets beslutning og foreløbig dekretert at intet skal gjøres.

I juli fremsatte Madsen forslag om en bevilgning av 2 millioner til fortsettelse av den *samfunnsnyttige boligbygging*. Forslaget blev forkastet mot arbeiderpartienes stemmer.

Samme vei gikk forslaget om en halv million til tjenestemennenes boligbygg. Den tidligere bevilgning blev redusert med 50 procent. Disse bevilgninger er nu bare en brøkdel av hvad de var for noen år siden, til tross for at kravene fra de forskjellige etater går op i mange millioner.

Tidligere på året fremsatte Sjøli en interpellasjon om hvad regjeringen vilde gjøre for å hjelpe de låntagere i statens småbruk- og boligbank som hadde fått sine lånemidler innsatt og „sperret“ i de offentlig administrerte banker. Han krevet at de garanterte boliglån snarest blev innbetalt. Det er senere truffet forføyninger til å imøtekomme dette krav.

### Banklovene.

Under behandlingen i Odelstinget av den nye lov for privatbanker blev det kamp om konsesjonsprinsippet, som arbeiderpartiet krevet gjennomført helt ut — for eldre som nye banker så vel som for bankenes filialer innen- og utenfor kommunene. Striden tilspisset sig i spørsmålet om konsesjonsplikt for *bestående* banker. Våre talere hevdet her at hele bestemmelsen om konsesjon for nye banker, inspeksjon og kontroll vilde bli verdiløs, hvis man ikke ved å føre prinsippet videre fikk et grunnlag for undersøkelse av de eldre privatbankers stilling og dermed anledning til å rydde op i de usunde forhold. Bestemmelsen gikk da også igjennem i Odelstinget ved annen gangsbehandling.

Ved de enkelte paragraffer i loven optok Hornsrud i komiteen flere dissenser. Det lyktes å få flertallet med på visse forbedringer, således bestemmelsen om innskytternes rett til å velge medlemmer av bankens representantskap. I konsekvens hermed foreslo han anvendelsen av *forholdsvalg*

for å sikre at en mindretallsgruppe fikk anledning til å gjøre sin innflytelse gjeldende. Videre foreslo han åpnet adgang for *kommunestyrene* til å velge en del av representantskapet, slik som forholdet allerede er med forstanderskapet i sparebankene. Forslaget herom blev forkastet mot arbeiderpartienes stemmer.

Ut fra det syn vårt parti har hevdet på bankvesenet i almindelighet foreslog vår partifelle videre en skjerpning av bestemmelsene slik, at der i intet tilfelle blev adgang til å yde en enkelt mann høiere kreditt enn et beløp svarende til en fjerdepart av bankens egne midler. Proposisjonen gikk ut på 35 procent, mens innstillingen hadde en mellemsats av 30. Den endelige beslutning gikk ut på 25 procent.

I *sparebankloven* blev det efter forslag av Hornsrud vedtatt en forandring fra innstillingen gående ut på at utbetaling av tantième til bankenes tjenestemenn skulde opphøre innen fem år efter lovens ikrafttreden.

### Støtten til Handelsbanken.

For lukkede dører behandledes 8 april spørsmålet om garanti for støtte til Den norske Handelsbank. Av finansministerens redegjørelse i Stortinget fremgikk at Norges Bank var villig til å låne banken 24 millioner mot deposita og ytterligere 30 millioner — det siste på betingelse av at Staten vilde garantere for halvparten. Innstillingen herom blev vedtatt med 79 mot 62 stemmer. Mindretallet bestod av arbeiderpartiene, 23 venstre og 4 av bondepartiet. De øvrige voterte tillit til Berge og Rygg.

De sensasjonelle forhold i forbindelse med denne sak og måten hvorpå den blev forelagt er vel kjent. Under det hemmelige møte blev det oplyst at finanskomitéen var blitt holdt helt utenfor og faktisk trukket efter nesene. Arbeiderpartiet måtte derfor stille krav om at saken blev behandlet på almindelig måte i komitéen og i gruppene. Under den debatt som videre fulgte opplevde man at Stortingets president, som var ordfører i Handelsbankens representantskap, førte kampen mot opposisjonen og reglementet i stedet for å tre tilbake som inhabil. Og i stil hermed vilde både presidenten og finansministeren ha forbud mot enhver offentliggjørelse av forhandlingene. Endog stemmetallet skulde holdes hemmelig!

Så vel i sin form som realitet var vel uansvarligheten saft i system. De begivenheter som senere utviklet sig gav også opposisjonen rett. I oktober gikk Handelsbanken under administrasjon. Og dermed lykkedes det ikke lenger å holde tilbake at finansministeren året i forveien hadde forstrukket Handelsbanken med 25 millioner av statsmidler bak Stortingets rygg.

### Nikkelsaken.

Under behandlingen av protokollkomitéens innstilling om nikkelsaken i Odelstinget trakk våre partifeller sløret til side for korrupsjonen og de forbryterske transaksjoner som var foregått og belyste borgerskapets og høiregjeringsens stilling til skandalen.

Fra Odelstinget blev saken sendt videre til Stortinget, hvor den behandledes 7 august. Den forsterkede justiskomitéens innstilling konkluderte med oversendelsen av dokumentene til påtalemyndigheten via Regjeringen, men premissene var forskjellige. Et mindretall, hvoriblandt arbeiderrepresentantene, krevde at det samtidig blev rettet henstilling til påtalemyndigheten om å la saken i sin helhet bli undergitt offentlig undersøkelse i rettslige former. Dette forslag som gav uttrykk for et direktiv til Regjeringen, blev forkastet med 61 mot 61 stemmer efter å være frarådet av justisministeren.

### Forslag om progressiv forbrukskatt.

I 1922 besluttet Stortinget å oversende til Regjeringen forslaget om utredning av spørsmålet om en progressiv skatt siktende til å ramme det uforholdsmessig personlige forbruk. Høires og Bondepartiets menn i finanskomitéen stod sammen mot oversendelse. De var fullt opmerksom på at forslaget stod i skarp motsetning til den borgerlige politikk, som vil søke inntekter i første rekke ved vidtdrevne fattigmannskatter. Derfor vilde de ha saken begravet. I Stortinget blev de dog overstemt, idet henstillingen til Regjeringen blev besluttet med 74 mot 64 stemmer.

Høires saklige stilling til tanken er uttrykt i den regjeringsmeddelelse, som blev sendt Stortinget våren 1924. Den var helt igjennem negativ. En gjennomførelse av skatten vilde, heter det, medføre en „utålelig inntrengen på de skattepliktiges private område“, foruten at den kom til å påføre administrasjonen et uoverkommelig arbeide og Staten nogen magre prosesser.

I finanskomitéen, som fikk sig dette dokument oversendt, har *Hornsrud* senere utarbeidet et forslag med motiver til lov om *innførelse av skatt på uforholdsmessig stort privatforbruk*. En slik skatt kan gjennomføres på fullt effektiv måte. Kontrollen vil lettes efter at vi har fått den personlige skatteplikt til Staten.

Det som man mener å ramme ved en forbrukskatt som foreslått er ødselheten, den vanvittige luksus hos overklassen. På bakgrunn av den ensidige tollpolitikk som er presset frem, får forslaget også særlig aktualitet. Det er et krav som er så saklig og sterkt underbygget, at det ikke vil være til å komme forbi hverken ved taushet eller snakk.

Foreløbig hviler saken nu hos Regjeringen, hvortil lovforslaget blev oversendt efter beslutning av Stortinget 8 august.



### Forskjellige forslag og mosjoner.

Arbeiderpartiets gruppe stemte mot Regjeringens forslag om skatt på teaterforestillinger, mot skatt på kinematografer og annen lignende „luksus“ og mot adgang for Regjeringen til optagelse av såkalt premieobligasjonslån for Statens regning. Likeså stemte gruppen mot forslaget i nominasjonsloven om å innskrenke nominasjonsmennenes antall for å spare staten for utgifter og mot de foreslåtte forandringer i skilsmiselloven. Disse forslag blev heller ikke vedtatt.

Derimot stemte gruppen for å gi hovedstaden sitt gamle navn tilbake og for å opheve bostedsbåndet for høiesterettsadvokatene. I den siste sak blev proposisjonen optatt av Sjøli på vegne av et mindretall i justiskomiteén og vedtatt.

Et forslag av Sjøli om å sette loven om den nye rettergangsordning i kraft i 1925 efter forutsetningen forkastedes av odelstinget mot 24 stemmer. Flertallet stemte for ennu et års utsettelse.

I skog- og vassdragskomiteén krevde våre partifeller utsettelse med avgjørelse av fjellvannsreguleringen i Gudbrandsdalen, idet de henviste til de mange protester fra befolkningen deroppe. Efter forkastelsen av utsettelsen blev proposisjonen vedtatt, samtidig med en mellemsats for avgiftene. Reguleringen er imidlertid ikke hittil kommet i stand.

Efter at det var besluttet at det offentlige skulde overta vedlikeholdet av prestegårdene, foreslo våre partifeller i kirke- og skolekomiteén at bruksverdien blev lagt til grunn ved beregningen av den avgift prestene skulde betale, idet åbotsplikten bortfaldt. Forslaget blev forkastet.

I statsbanenes administrasjonsordning, som var oppe til revisjon, besluttet Stortinget ingen forandring. Det blev således fem stortingsvalgte medlemmer av hovedstyret som før, og intet jernbaneråd. Organisasjonens forslag om å forsterke det underordnede personales representasjon i styret blev støttet av Arbeiderpartiet, men nedvotert.

Våre partifeller i jernbanekomiteén fremholdt i innstillingen om de statsdrevne bilruter, at disses antall måtte økes. Av hensyn til distriktenes krav om tidsmessige kommunikasjoner og nødvendigheten av å skape tilførselsårer til de eksisterende jernbaner måtte forsøksdriften snarest føres frem til erfaringer og resultater av betydning for det *hele* land.

Under behandlingen av jernbaneanleggenes budgett foreslog Moen 10 millioner kroners forhøielse av bevilgningen for derved å kunne opprettholde arbeidsstyrken ved anleggene og sikre ordinær arbeidsdrift. Forslaget forkastedes mot de borgerliges stemmer.

Under statsbanenes drift var foreslått bl. a. 30 pct. pålegg på sesongbillettene. Arbeiderpartiet stemte mot disse forhøielser som vilde virke som

en ekstrabeskatning av de tusener arbeidere og fastlønnede som måtte benytte tog til og fra arbeidsstedet.

Kronprinsens apanasje var i år for første gang opført på budgettet. Kommunistene i lønningskomitéen foreslog den strøket, og det gikk Stortinget enstemmig med på — dog først etter at kongen hadde uttalt personlig ønske om det. Kongelønnen var som vanlig foreslått med 700 000 kroner. Her stemte gruppen for 100 000, som skulde dekkes ved beskatning av de større inntekter. Videre stemte den for en nedsettelse av statsrådenes lønn med et par tusen kroner.

Under en debatt om jernstreiken i januar, foranlediget ved en interpellasjon av Scheflo, trakk Alfred Madsen frem Arbeidsgiverforeningens misbruk av socialdepartementets „meddelelse“ med opmuntring til de arbeidsvillige om å søke arbeide. Statsråd Klingenberg svarte at han misbilliget arbeidsgivernes annonsering i departementets navn, og at det ikke skulde få gjenta sig.

I samarbeide med styret for Norsk Skotøiarbeiderforbund og på vegne av gruppen fremsatte Madsen i januar lovforslag for odelstinget om forbud mot å anvende papp og kunstlær i skotøi. Forslaget som vesentlig er bygget på den svenske lov, inneholder bestemmelse om skarp kontroll og stempeling av skotøi, siktende bl. a. til å begrense innførselen og motvirke arbeidsløsheten i faget.

Oslo i mars 1925.

I styret for stortingsgruppen

*Alfr. Madsen,*  
formann.

*Chr. Hornsrud,*  
nestformann.

*Johan Nygaardsvold,*  
sekretær.





